

L. U. Filol. un Filoz. fak.
Sagomts 26.5. 1932.g.
Nr 146.

Pāņemts 28.5.32.

DIPLOMDARBS
=====

LIDIJAS BŪCĒNES
Matr.Nr.I552.

1931/32.gadā.

DŽOVANI PASKOLI/GIOVANNI PASCOLI/
=====

ITALIEŠU LĪRIKA.
=====

II s ē j u m s .

=====

Piektais krājums.

O D I E I N N I .

1896-1911.

Zīmīgs ir šis virsraksts; tas liecina, ka Paskoli grib turpināt klasisko laikmetu lirisku Pindara un Horācija tradīciju "Canamus!" Tomēr jāsaprot, ka "Inni" atzīti par visvājāko krājumu. Dzejnieks šē pūlas kļūt par īstu modernas dvēseles paudēju un sintezes meklētāju; jāsaprot, ka nodoms nav veicies. Paskoli darbā atspoguļojas tikai fragmenti; viņa negatīvs nespēj uztvert monumentālas parādības. Paskoli temperaments ir pārāk dzejisks, lai varētu būt dziļi mācīts; tālāk, viņš aizraujas no sīkumiem, kāpēc nespēj pārcelties līdz sintezei un ieraudzīt šo sīkumu sakarību. Moderno laiku kritikas gars pielipis arī Paskoli, kaut gan bija pilnīgi svešs viņa garīgai struktūrai. Viņš nespēja dot jaunu sistēmu kādas vielas izpratnei, bet gan nejauši, pareizāki sakot no Dieva žēlastības, uzdūrās uz vienu otru vārdu ziedu, līdz šim nepamanītu un neievērotu aistētisku sīkumu. Pats dzejnieks izteicies, ka kādu parādību poētiski apskatot, tas domājis divus dzejoļus: vienu skaistu, otru mazāk skaistu, un uzrakstījis vienmēr neskaistāko. Pēc būtības šādam paskaidrojumam nav nekādas nozīmes; tad jau

dažs labs rīmju kalējs drīkstētu skaitīt sevi par dzejnieku, ja būtu svarīga tikai pieredze, bet ne tās izpaudums dzejiskā formā. Šai krājumā Paskoli gribējis celt smagumu, ko tas nespēj nest. Viņš nav varoņu un vēstures dzejnieks; šie sižeti viņam padodas auksti, piemēram: "Pace", "Gli eroi del Sempione", "Il ritorno di Colombo"; mazliet spontānāka dzeja jau dveš himnā "Alle batterie siciliane"; sākums skan īsti vētraini:

Oh! fuoco di folgori! schianto
 di turbini! morte
 di cento e di cento e di cento!
 Singulti di sangue! ruggiti di pianto!
 spavento
 d'abisso!...

Priekšvārdos, Bolonā 1906.gada 27.februārī, skaisti teikts: "Bez tiem cilvēkiem, kas dzenas vienīgi sava labuma, ir pasaulē arī tādi, kas mūžu dienu domā tikai par citiem un upurē savus spēkus kalpošanai citiem. Šie pēdējie ir īsti cilvēka vārda cienīgi indivīdi; viņi darbojas pašā cīņas karstumā, kaut gan paši cīņā nepiedalās." Šādi gari nes uz saviem pleciem cilvēci pretim pilnībai un prom no pirmatnējā dzīvnieciskuma:

... Oltre gli uomini che non aspirano se non a star bene o meglio, vi sono quelli che non anelano se non a far

bene, a fare, ogni giorno, ogni secolo, ogni millennio, meglio. Sono questi i veri uomini; di questi si compone la vera umanità, sempre, vogliam credere, progrediente nel dissomigliare alle bestie. ... e sono dunque nella lotta, ma non della lotta.

Odas un himnas, veltītas tādiem varoņiem, kā Bismarkam, Chavez, Kolumbam, Andrēe, Abruci hercogam - tā iemesla dēļ, ka šais bezbailīgajos garos iemiesota mūžības ideja un nedzēšamas slāpes pēc jaunām atziņām.

O d i - pavisam 34.
=====

L a p i c c o z z a .

Dzejnieks, pats saviem spēkiem sasniedzis radišanas kalngalus, ar gandarījumu izsaucas: "Da me!" - ar paša spēkiem, modernais "self made man". Piecas reizes šai dzejolī Paskoli atkārtoti "Da me!" ar zināmu diskrētu pašlepnumu. Ne māte, ne cits kāds to nav vadījis cauri šķēršļiem; viens, atstāts, badu ciezdams viņš cīnījies par savu nākotni:

.....

Da me, da solo, solo e famelico,
per l'erta mossi...

...

piangendo, sì, forse, ma piano, - raudāju,

klusītiņām.

Tā viņš kāpis kalnā, cērtot spalgo ledu, elsodams, brī-
žiem pagurdams, bet augstāk, aizvien augstāk, tuvāk mērķim:

.....

Da me, da solo, solo con l'anima,
con la piccozza d'acciar ceruleo,

su lento, su anelo,

su sempre; spezzandoti, o gelo!

Dzejnieks nav kāpis gara kalngalos, lai stāvētu uz
vietas savā attīstībā, vai, varbūt, pat ietu atpakaļ, ja
apmierinātos ar lētiem aplausiem, bet

.....

ma per restare là dov'è ottimo

restar, sul puro limpido culmine,

o uomini; in alto,

pur umile: è il monte ch'è alto;

ma per restare solo con l'aquile.

.....

Lai citi uzjēmīgi gari sekotu viņa pēdās un piekļūtu
vēl tuvāk patiesības saulei.

L a l o d o l a ,

atkal viena dzirkstoša pārle. Cīruliša dziesmas noslēgums
raksturo mūsu dzejnieka radīšanas veidu:

.....

Un inno sempre, un inno, nel cammino
della mia vita, puro agile e forte,
sopra il dolore, più su del destino,
oltre la morte!

Braša dziesma mani pavada cauri dzīvei, laimē un bēdās.

A u n a m o r t a .

Kā no priedes vienīgās pēdas paliek tikai vīrāka dūmi,
kas izgaist zilgmē, tā no tevis arī nav citu pēdu, kā vie-
nīgi mani domu pavedieni, kur tu dzīvosi mūžīgi. Tāpēc do-
mas par nāvi mani sāpina divkārši, jo līdz ar manu iznīkša-
nu izbeigsies divas dzīvības - tava un mana.

O tu che sei tra i vivi
solo perché ti penso;
come se odor d'incenso
fosse il pino che fu;

ma con me vivi, vivi
tu pure un po': tremando
l'attimo io vedo, quando
non ti penserò più!

Sākums izklausās intims un pietiekami spilgts, bet turpinā-
jums jau stipri bāls, un izskaņa - bez noteiktas domas.

I l c a n e n o t t u r n o .

Apstāsimies tikai pie vienas vietas, kur skaidri dzirdam bērnu bezrūpīgos, ritmiskos, smaržīgos elpas vilcienus, kādus vairs nepazīst pieaugušie, kad skatam atvēries dzīves smagums un nopietnība.

.....

E dorme nella zana di vetrici
la bimba, e gli altri piccoli dormono.

S'inseguono al buio con ali
di mosche i lor aliti uguali.

Uguali uguali, passano tornano
con ronzio lieve, dentro le tenebre
cercandosi: e l'anime ancora,
si cercano, sino all'aurora,

per le ignorate lunghe viottole
del sonno. ...

Vīrs miegā jūt savu ziedošo biedreni:

.....

... L'uomo dorme, ed un memore
suo braccio, sul letto di foglie,
sta presso la florida moglie.

.....

L' i s o l a   d e i   p o e t i .

Dzelzs rumaks dzejnieku aizved uz rožaino mākonī jū-
ras klēpī - Siciliju ar sniegoto Etnu;

.....

..... Io era giunto dove
giunge chi sogna...

Sapnis mani noveda savā valstībā.

.....

..... Di fronte
m'eri, o Sicilia, o nuvola di rosa
sorta dal mare! E nell'azzurro un monte:
l'Etna nevosa.

Salve, o Sicilia! Ogni aura che qui muove,
pulsava una cetra ed empie una zampogna,
e canta e passa...

.....

Ik vēsmaņa skaņš citaru, pūš dūdas sīrēnu un dzejnieku salā.

B i s m a r c k -

-----

mazvērtīgs.

.....

Tu sei la Forza. Avanti dunque, o conte,
principe, duca, ...

.....

corri pel mondo, ancora tuo!...

.....

Tu - dzelzs spēks, vēl pasaule tev pieder.

A l c o r b e z z o l o .

Šī auga trejās krāsās - ogu sārtumā, ziedu baltumā, lapu zaļumā Paskoli saskata mistisku Itālijas simbolu, valsts karogu; jo vairāk tāpēc, ka ar corbezzolo vītņēm pušķots pirmā Itālijas varoņa Evandro katafalks, kā tas aprakstīts Eneidā.

L' a n i m a .

.....

E dopo il fuggevole giorno

...

la notte ci accenderà l'anima

...

la notte agli occhi umani

innumerevolmente cupa?

Pēc dienas trauksmes tumšā nakts atdara dvēseles acis. Tāpat pēc dzīves gaitām nāve iedegs spožo atziņas gaismu:

...

Oh! morte che le anime accendi,

di là, con un tacito anelito,
 oh! sempre più risplendi
 tu negl'inñiolati cieli!

.....

A C i a p i n .

Kāds slavens karavadonis Galliano raksta vēstuli no Afrikas Čapinam Pjemontē un lūdz, lai tas noglabā kādu pude-
 li laba vīna tam laikam, kad kungs pārnāks atvaļinājumā. Galliano pulku izkaisīja pa vējam; pats viņš jau trīs gadus klīst Abba Garima krastos, garām izbrīnu pilniem lauvām. Varonim nolemto vīnu nedrīkst dot mazdūšīgajiem, kas izvairās no kaujas ugunīm, kas meklē dzirkstošā kausā izlaidīgu baudu:

.....

Non beva il vino dell'eroe chi chiede
 al vin l'oblio del cuore e delle gambe
 tremule! ...

.....

Veco vīnu jā saglabā varonim, kas izved savu nodomu, kas palicis uzticīgs sargu postenim, no kurienes tas atgriežas liksms kā saulīte:

.....

... donde, certo e allegro come il sole,
 tornerà, quando...

.....

Kā saulīte, tiešām jauks salīdzinājums. Arī Dante saka, ka saule "sempre a guisa di fanciullo scherza" /Purgatorio, XV, 3/. Uzglabā vīnu tai tuvai vienai, kad Galliano, kas tagad vēl stāv barbara negusa varā, uzspodrinās mūsu seno slavu un atgriezīsies mājās trejkrāsainā karogā tīts... bērū godos.

N e l c a r c e r e d i G i n e v r a .

1898.gadā Ženēvā Austrijas skaistā, nelaimīgā Elizabete krita no anarchista Lukēni dunča.

Taisni pirms divdesmit gadiem, līdzīgā gadījumā, proti sakarā ar atentātu pret Umberto I, Paskoli sacerēja revolūcionāru ūdu. Tagad mūsu autors jau tiktāl ēvolūējis, ka pašu notikumu gan nosoda, tomēr nožēlo arī ļaundari, - sava neprāta upuri. Šāds kritērijs tikai ar ierunām pieņemams kārtīgā sabiedrībā, citādi jau vajadzētu atvērt cietuma durvis un palaist brīvībā visus noziedzniekus, līdz ar to zustu pēdējais ierocis, ar ko apvaldīt tumšos instinktus.

Taču Paskoli mutē šāds spriedums ir zīmīgs un zināmā mērā pārlicinošs - jo viņš pats bija bez vainas nogalināata un neatriebta tēva dēls; tā tad viņš savā sirdī vēl varēja atrast kādu simpatiju pret slepkavu.

Lukēni modina no miega viņa tēvs l'Ignoto, nezināmais, kas sev pārmet dēla vainu. Īstenībā noziegums krīt uz visu sabiedrību, kas negādā visiem saviem locekļiem audzināšanu

ģimenes paspārnē. Bez tēva, mātes pamests, bez maizes rieciena, bez vārda, bez pajumtes, naida uzliesmojuma brīdī jauneklīs nonāvē cēlu sievieti. Nu viņš iesprostots šaurā krātinā. Murgos tas redz kādu tēlu, savu nepazīstamo tēvu, kas uzmeklē izstumto cietumā. l'Ignoto personā domāta sabiedrība, Pēc deterministu uzskata sabiedrība ir atbildīga par noziedzīgām parādībām, tā sagatavo gaisu notikumiem; atsevišķs indivīds ir tikai neapzinīgs ierocis, kas akli klausā savām dziņām, audzētām laika biedru vidū. Bet žēlsirdība pārspēj visu, tā iespīēžas aiz dzelzs stiepiem, izlaužas cauri taisnības sargu rindām, gažām asiem pīķiem un lūdzas: "Apžēlojies, Taisnības dieve! Šie nelaimīgie, kam par upuri kritušas daudzas nevainīgas dzīvības, savukārt ir valdošās iekārtas upuri."

Dēls dziļā miegā grimis:

... Dormi, - parló - figlio dell'uomo ignoto?
dal tuo delitto erri lontano? hai morso,
per non tornarvi, al dolce fior del loto?

Par lotosa savādo spēku senatnē klīda teika, ka tas sniedzot aizmirstību. Odisejas devītajā dziedājumā lasām: "Bet kas baudījis lotosa barību, saldu kā medu, tas vairs nevēlējās atgriezties, bet palikt un ēst lotosu mūžīgi un nekad vairs nedomāt par aizbraukšanu."

Dēls nedzird, nepazīst savu svešo tēvu, viņa sirdsbalss

klusē tāpat kā sirdsapziņa nepārmet nekā.

II

Tēvs brīvī jem dēla vainu uz sevi un rūgti raud, ka
laikus nav pildījis ģimenes veidotāja pienākumus.

Son io che uccisi, forse; io non veduto;
sì; io che piango a capo del tuo letto
e che parlo nel tuo carcere muto.

Piangiamo insieme. M'odi? Eri un reietto,
un solitario nella dura via;
andavi senza pane e senza tetto

e senza nome; e della legge pia
non t'accorgesti che per le catene;
e la tua patria t'intimò: Va via!

anche tua madre. Va! ti disse...

Paskoli prot arī irōnizēt; lūdzu paklausaties: likumu taisnī-
gumu tu atskārti tikai tad, kad važas tevi saslēdza. Tēvija
un māte, tā tad divi cilvēkam vistuvākie institūti, novēršās
no tā, kam kāja paslīd.

III

Bet tu biji nevainīgs, nelaimīgs, ļaudis tev darija pā-
ri; lai atriebtu šīs pārestības, tu nonāvēji nevainīgu sie-
vieti. Viņa tagad bauda paradīzes laimību, viņas eksekūtors

cieš elles mokas. Princeses ģimenē vienas nelaimes gadījums sekoja otram: dēlu Rūdolfu nolaupīja, znotu nošāva, vedekla zaudēja prātu, māsa mira ugunsgrēkā; un tomēr visnelaimīgākā un visnožēlojamākā sievietē pasaulē ir slepkavas māte. Mirstīgie ir nelaimīgi, nožēlojami fatuma vergi. Un žēlsirdības stariņš lai tiek arī tev par daļu, Lukēnij! Dvēsele pēc nāves nolūkojas dzīvajos un redz, cik tie dziļi nelaimīgi, vienalga, vai vienkāršs vai augstas kārtas, diedelnieks vai valdnieks: .....

Vidi dall'alto, vidi dalla morte:
 da quel supremo culmine del vero
 tra voi non vidi il grande, il ricco, il forte,
 re, plebe. Vidi un formicolio nero
 di piccole ombre erranti per le dune,
 e ne saliva dentro il cielo austero
 un grido d'infelicità comune.

.....

Kā melns skudru muškulis cilvēku ēnas klīst pa zemes virsu un brēc uz debesīm.

I l n e g r o d i S a i n t - P i e r r e .

Monologā uz nāvi notiesāts nēģeris atstāsta savu traģisko notikumu, kā tas nonāvējis cilvēku, laikam savu kungu.

Nakts un klusums; nekādu ār pasaules iespaidu nav, kas novirzītu uzmanību. Nēģera vēstījums tādā kārtā runā uz lasītājiem tieši. Teze - mīlestības doktrīna, un no otras puses, varas darbu nosodišana. Poēma noslēpumainu jausmu pilna, tomēr Edgara Allena Po mistisko atmosfāru tā nerada. Nēģeris runā par sevi trešā personā; cietums dēvēts par kapu; visapkārt rēgojas sarkanā asins krāsa. Slepka murgs, kas pavērsies durvis un tūlīņ spokosies viņa upurī. Arī dabas norises Martinikā atbilst baigajiem dvēseles pārdzīvojumiem: zeme ir Monte Calvo trīces gaidās; patiešām, drīz sāk lava līt. - Gaŗām ejot tikai viena īsa citāte:

V

.....

E il sonno della morte era leggiero
agli altri, piú che a me la vita. ...

...

Citiem, kam skaidra sirdsapziņa, nāves miegs bija saldāks,
nekā man zemes dzīve.

L' e d e r e l l a ,

-----

tu parādies pirmā, agrāk par pīmulām, krokusiem, vijolītēm;
tu bagātīgi klāj zemi un aicini gaŗāmgājēju sapņot
par pavasari:

.....

Per ogni luogo prodighi, per ogni

tempo, te stessa, e chiami a te leggiera
ogni passante per la via, che sogni
la primavera.

Bet ļaudis tev vienaldzīgi iet secen. Tu taču nesmaržo, tu
esi allaž viegli sasniedzama, tāpēc nicināma.

Ti guarda e passa. Tu non sei viola!
Di sempre sei! Non hai virtù che piaccia!
La gente passa, e tutti una parola
gettano: Erbaccia!

Pūlis cienī tikai ārišķību, tīko kaut ko noraut priekš se-
vis; personām, kam nav dots ārējais greznums nedz laicīgas
mantas, nav arī nekādas cieņas parastā vērtētāja acīs.

Tu non odori, o misera, e non frutti;
né buona mai ti si credé, né bella
mai ti si disse, pur tra i piedi a tutti,
sempre, ederella!

Ar savu kluso pazemību, piemīlību, izpalīdzību efeja izpel-
nās tikai nievas šīnī tukšas pašcieņas laikmetā.

L a r o s a d e l l e s i e p i .

Dārza roze un ērkšķu roze kā brālītis un māsiņa. Viens
dara darbu laukā, maigā māsiņa apkopj māju.

Rosa di macchia, t'amo, e tuo fratello
il biancospino. ...

.....

A r i p o s o .

Šis patriotiskais dzejolis ir sāpīgākais pārmetums, kādu vien varēja izsacīt italiešu valdībai, kas atvaļināja no kara dienesta savu varoni ģenerāli Berneco. Viņa vienīgais, "smagais" noziegums bija tas, ka viņš pagodinājis leitenantu, kas izglāba karogu no ienaidniekiem. Virskungi austrieši nu sūtīja ģenerāli uz mājām, uz laukiem vadīt saimniecību:

.....

Al suo Bernezzo, verde di pascoli,
verde di gelsi, torni, ed al tacito
castello, ov'ora, sole e gravi,
bisbigliano l'ombre degli avi.

Senču ēnas kurn, ka viņu slavenākam, krietnākajam pēcnācējam nodarīta pārestība. Dzejiskā valodā aprakstītas trimdinieka gaitas un pienākumi dzimtā pilī. Tur tam aizmigt mūžīgā miegā otru reiz, jo reiz viņu tikko neapraka dzīvu, kad tas bija ievainots. Tā viņš atdevis divas dzīvības par tēvijū:

.....

Poi dorma il sonno più forte, l'ultimo;
serenamente; poi ch'egli l'ultimo
dei sonni, forte, non più forte,
lo sa; la conosce la morte:

poi ch'egli cadde già per l'Italia,
poi ch'egli visse tra noi già martire!

Fosse ora morto di ferite,

oh! dava alla Patria due vite!

.....

Kad sitīs atriebības stunda, tad tu celsies un vedīsi savu
slaveno pulku uzvaras gājienā.

C h a v e z -

Ēda drošsirdīgajam lidonim no Perū, kas pirmais pacēlās pāri
Alpiem 1910.gadā, no Brigas līdz katastrofas vietai Domodo-
solai. Apbrīnojis Alpu šķautnes drošsirdis dabūja falu šai
avantūrā tikai divdesmit metrus augstu gaisā. Faktus Pasko-
li nav sagrozījis, tomēr bērū dziesma izskan kā dzīvības un
uzvaras himna saulainā dienā. Chavez,kaut arī tikai mirkli
vēries mūžības vaigā,līdzīgi ērglim, pāri sīkai zemišķībai,
kur tas vairs nevēlas atgriezties:

.....

va per le solitudini serene,

fuor della terra, o aquile terrene!

.....

Vienkāršu nelaiemes gadījumu iztulko kā pārcilvēeka sapni:

.....

Cade, con la sua grande anima sola

sempre salendo. ...

A l l a   c o m e t a   d i   H a l l e y .

Arī šē varonis ir neapzinīga būtne, kā Monte Calvo nēģera tragēdijā, proti nāvi nesoša komēta - iznīcības simbols, Arimana vēstnese.

Dzejolis nav izdevies, kā vispār dzejoļi, kur Paskoli grib iztirzāt filozofiskas problēmas. Struktūra ir neskaidra, galvenā doma nav notverama un forma nav poētiska.

18 I N N I .

Pindars himnās pēc fakta konstatēšanas tūdaļ pāriet uz mītu. Arī Paskoli lietā šo pajēmienu; tādā kārtā autors izsauc lasītājos varonības izjūtu "epinikion"; senatnē šo dzejas veidu izmantoja, lai apdziedātu kādu slavenu uzvaru.

P a c e !

I

Paskoli ir mūžīgā miera sludinātājs no laika gala. Kādā adventa runā "Avvente" Paskoli saka: "Il principio, il fonte, la virtù precipua è la carità, l'agape, l'amore! Voi dovete, o severi custodi dell'adito cristiano, guardare in me e in tutti, se c'è questo divino segno di redenzione:

l'amore. Il resto è incluso."

Dobji dun kapraču lāpstas. Sarkanās lāpas pazib tum-
sā; atveras melnā pazeme.

...

L'udite d'un rauco lavoro
l'anelito vasto e confuso?...
Becchini che scavano... È rossa
la luce di fiaccole ch'erra
nell'ombra; e ben grande è la fossa
che s'apre annerando sotterra.

...

Kapličā draudzīgā rindā pacietīgi gaida savu kārtu gulties
vēsajā zemes klēpī tie, kam vakar vēl lūpās kvēloja dusmas,
acīs gailējās ienaids un sirdīs tukšums:

...

Ma ieri era in lor la minaccia
tra i denti, la guerra negli occhi,
più nulla nei cuori, più nulla!

...

Tagad plakstu segā aizmirstībā dus acis, ko savaldzinājis
lielais noslēpums; bālo vaigu rotā viegls smaids, kā lies-
miņa kapa kopīgu; no cīnītāju un nemiernieku rindām at-
skan viens sauciens: Miers!

Dietro le palpebre, all'ombra,

dormono gli occhi, che ingombra
 l'oblio, che stupisce il mistero;
 ma sul pallore del viso
 vigila un fioco sorriso
 qual lampada in un cimitero;
 ma dalla fila pugnace,
 ma dai ribelli /oh! ribelli!/
 s'alza un bisbiglio, ch'è grido!
 Fratelli!

una parola sorridono:

PACE!

Dzeja sacerēta 1898, gada maija nožēlojamo faktu atcerei. Sakarsētie prāti toreiz nepiejēma padomu piedot un aizmirst. Karaliene Margarita kādu dienu ceļos nometusies raudāja un lūdza Dievu sūtīt mieru, bet velti, - politiskās kaislības tik viegli neļaujas nomierināties. Dzejolis pirmo reiz iespiests žurnālā "Marzocco" ar veltījumu karalienei: "All' Augusta Donna che pianse sulle sventure e pregò per la pacificazione del suo popolo".

M a n l i o .

Saskaņoti konstruēts dzejolis. Sākumā vētra Kaprērā, taures saucieni, vaimanas, Garibaldi tūkstots drošsirdīgie cīņas biedri, - viņa "table ronde" bruņinieki.

I

S'è udito un singulto a Caprera.
 Tra i turbini è sola la tomba.
 Ma nella notturna bufera
 si levano squilli di tromba.

.....

Là, candidi sopra i frangenti,
 i cavalli s'impennano ai venti
 davanti Caprera.

Pāri lūztošiem vilpniem zirgi zviegdami joņo.

II

... Nell' Africa nera,
 frangendo catene di schiavi?...
 O sotto gli olivi di Creta,
 cercando le mandre disperse?...
 Tra il mare e gli sproni dell' Eta,
 nell' ombra dei dardi di Serse?...

Varonīgais tūkstots, kur gan tas visur nav bijis!... Melnādu
 Afrikā pret vergu rindām; Krētas olīvu birzēs, dzīdamies
 izklīdušo avju baru; Etas klinšu radzēs; Kserksa šķēpu ēnā...

III

S'è udito un singulto a Caprera.
 - In mezzo alla tenebra sola?

.....

Kaprērā kāds raud: kur palicis Manlio, Garibaldi 24 gadus

vecais dēls? Kur viņš kritis: Afrikā, pārraujot vergu ķēdes? Krētas salā, Vidusjūras civilizācijas šūpulī? Viņš līdzējis gāzt musulmaņu jūgu un atdot salu grieķu tautai. Varbūt viņš kritis par grieķu neatkarību pie Termopilām? Pēc Herodota nostāsta kāds trāķietis lielījies spartiešiem, ka Krerksa karaspēks ir tik milzīgs, ka, ja visi mestu gaisā savus šķēpus, tad aptumšotu sauli. Uz to attapīgs spartietis atbildējis, ka labāku neko nevarētu vēlēties, jo pakrēslā grieķiem būtu ērtāka cīnīšanās.

Varbūt Manlio noslīcis Polas ūdeņos, lai atriebtu Lisā pazaudēto cīņu un restaurētu Itālijas dabīgās robežas? Varbūt viņš karojās pret Austriju, lai tai atjēmtu itāliešu teritoriju Alpos un Triestā? - Bet Manlio nav piedalījies nevienā no šīm slavenām kaujām; viņš miris dabīgi. Tikai tagad Garibaldi tic, ka nu pasaulē visi kaņi izbeigušies un valda miers.

IV

Piepildīsies Garibaldi sapnis: Kaina vāle izslidēs no rokām, iestāsies jaunā ēra: mūžīgs miers.

...

Oh! creda che sopra la terra
cadesse, com'egli sognava,
di mano alle genti la guerra,
siccome a Caino la clava!

...

Manlio pīšļi nogūluši zem kapa akmens; nu Garibaldi jauž sa-
va sapņa piepildīšanos, jauno miera un taisnības laikmetu
uzaustam. Pēc veiktā Itālijas apvienošanas darba nu viņš
atpūšas Kaprērā savā zemes gabaliņā, kur vada ražīgu zemkop-
ja dzīvi. Netraucējiet varoņa atpūtu, ļaujiet tam ticēt,
ka miers valda pasaulē!

V

Lasciate il suo sogno a Caprera!

...

Lai vējš izkļiedē bērū zvanu skaņas. Lai cilvēks miera mīlo-
tājs mirst dabīgā nāvā. Manlio

VI

cīnījies tikai vienu cīņu - ar dzīvi, lai viņam vieglas smil-
tis! "Sit tibi terra levis!" teica senie itālieši. Tevi
guldīs blakus māsiņām Anitai un Rozitai.

...

o Manlio, ti preme leggiera
la terra d'Anita e Rosita!

La fossa vicino alle fosse
ti scavino a' piedi del colle

...

Fioriscano teco i gerani

...

Lai ap tevi zied tik gerānijas, lai ap tevi daba dus, lai tev kapa vietu izrok taš arklis, ar ko tavs varonīgais tēvs tagad apstrādā auglīgās druvas.

Manlio, Garibaldi pēdējais dēls, mira garde-marine pakāpē 1900.gada 13.janvārī.

Kāpinājums dzejoli tiešām meisterisks. Sākumā kara-troksnis, vētras brāzmas, jātnieku bari, asinainas vēstures lapaspuses. Pamazām spraigums krīt decrescendo un beigās mūs glāsta mūžam mīlā dabasmāte, pie kuŗas cilvēks rod sev saldu dusu, dienišķu maizi un laimes ziedus. Lielais tautas vadonis, kā cerības uz spožu daiļu nākotni nepiepildās, ar stingru roku valda savu izmisumu un samierinās ar likte-ni.

A n d r é e

mazāk deklamācijas nekā citās himnās. Drošsirdīgais pētnieks lido uz Ziemeļpolu un pazūd bez vēsts polu sasniedzis; kā melns ērglis uz klints šķautnes viņš stāv zem polārzvaigznes:

.....

e su l'immoto culmine polare
stette, come su rupe aquila nera.

Andrē 1897.gada 3.jūlijā atstāj Špicbergenu, līdz ar diviem ceļa biedriem. 1914.gada maijā laikrakstos parādījās ziņas, ka austrumu Sibīrijā atrastas gaisa dirižabla atliekas, cik

var spriest no Andrē piederīgās mašīnas.

... vide in un miraggio

subito, immenso, annunziò: Son giunto!

III

Allor, sott'esso, grave sonò l'inno
degl'iperborei sacri cigni: un lento
interrotto, d'ignote arpe tintinno;

...

... Dissero che intorno

sola, pura, infinita era la morte. ...

Visapkārt nevienas dzīvas radības. Nekustīgos spīdekļos tie-
ši virs galvas Andrē šķitās redzam tūkstošu līdzšinējo pēt-
nieku jūrnieku acis. Svētie ziemeļu gulbji to sveica svinīgi:
Tu, pārdrošniek, še tevi gaida neizbēgama nāve! Nu uzvarē-
tājs izjūt visaugstāko pašpiepildīšanās pakāpi; dzīve tur
pasaulē tam vairs nekā nevar sniegt, tad labāk palikt mūžīgā
sniega zemē. - Poēmas pamatā ir tas pats Ulisa motīvs, kas
plašāk attīstīts "Poemi Conviviali".

A l r e U m b e r t o ,

Umberto traģiskās nāves gadījumā, pilns dažādu rēgu, kas,
Paskoli iedomā, rādījušies karalim viņa dzīves pēdējos brī-
žos. Viņš mira stāvus, ar roku salūtējot jauno atlētu rindai,

īstenībā nākamai jaunai Italijai:

VIII

.....

l'Italia che già si disserra
nel grande avvenire il suo varco,
e avanti, sia pace sia guerra,

San Giorgio o San Marco!

Himnā izskan dzejnieka dziļais pesimisms. Augstākā
vara pasaulē pieder ļaunam, kas spēcīgāks par Labo, pašu
Dievu.

III

.....

chi grande nel mondo?... Nel mondo,
di grande, c'è il Male!

V

Il Male è più grande di Dio!

...

A l d u c a d e g l i A b r u z z i
e a i s u o i c o m p a g n i .

1900.gadā Abruci hercogs uzjēmās pārdrošu ekspedīciju
uz Ziemeļpolu savā kuģī Stella Polare. Itāliešu tauta, kā
viens vīrs, ar pukstošu sirdi sekoja pētnieku gaitām:

...

vi pensammo all'improvviso.

L'anime nostre oscillare
 sentivamo come l'ago del magnete,
 tutte cercando inquiete

La Stella Polare.

Klasiski vienkāršā valodā tēlotas ainas no pētnieku novērojumiem. Trīs koki aizēno debežis kā cipreses kapus. Ledus blāķi krakšķ. Vējš gaudo un supi.

- Lā... I tre alberi al cielo,
 come cipressi da tomba,
 puntano. Un mare di gelo
 la carena serra, e romba.
 Come un addio di lontani,
 tra le sartie nella notte ulula il vento.
 Mandano un lungo lamento
 le mute dei cani.

...

Seko kāvu apraksts; jaucas zaļš ar zeltu un blāzmas sārtu, vijas, liesmo, klīst un zūd kā malduguntiņa.

Palpita in alto un'aurora
 verde che sfuma e si dora:
 sale e fiammeggia; discende,
 si rifugia nel mistero...
 Come all'accento d'un dito,
 torna, divampa, risplende,

fatjō fuoco infinito

d'infinito cimitero... -

Jaunais hercogs redz vīzijas, domā par bezgalīgiem okeaniem, kur tas uzspaudis savas valsts karogus. Itālijas labākie dēli palaikam ir bijuši vīzionāri; grūts liktenis tiem ir bijis jāpanes: sūrs darbs, cieta maizes garoza.

Duca šai briesmu pilnā braucienā apsaldēja roku, tā kā nācas amputēt divus pirkstus. Dzejnieks viņu mierina un aicina spirdzināties un atpūtināt garu Romas burvīgajā senatnē, "all'eterna ara di Vesta", kas vēl arvien zaigo urbs urbium.

Nevien tālajos pētišanas braucienos, bet arī teknikā itālieši pūlējušies gana. Vesperu kludzieni fabrikās atgādina renesanses tēlnieku skalpēļu dedzīgo darbu.

III

...

Forse è colui che non dorme

mai, l'eterno Michelangelo che scava
qualche Crepuscolo enorme

da un blocco di lava.

...

Mēs esam pionieri, ko dzen vilku mātes dēlu kārās asinis, viņu izturība un uzjēmība. Un vairāk nekā dienišķā maize, pionieru tautai tik slava.

IV

...

Eccolo, o duca latino,
eccolo il pane di farro,
pane pel nostro cammino,

gloria! gloria! gloria! gloria!

Šī slavas mīlestība iedzimusi katrā itālietī, cik impotents tas personīgi arī nebūtu; un jāsaprot, ka tā pieder šīs tautas cēlām īpašībām. Savas nācijas slavināšanā Paskoli neuzrāda nekā maziska, uzpūtīga, - tas ir radīšanas prieks, jaunās stigas vilcēja prieks.

Andrē, Al re Umberto, Al duca degli Abruzzi, ir Paskoli labākās himnas, un divas pirmās ir liela dzejnieka cienīgi darbi.

A l l e   b a t t e r i e   S i c i l i a n e .

Dzejniekam nav pa spēkam attēlot stichiskus notikumus; viņš var tikai izsaukties:

VI

... morte

di cento e di cento e di cento!

Singulti di sangue! ruggiti di pianto!

spavento

d'abisso!...

Dzejnieks šai himnā gandrīz katrā pantā lietā pajēmienu bezgala daudz reižu atkārtot kādu vārdu vai izteicienu, itin kā līdz ar to kāpinātu arī satura sparū. Citētā vietā iespāids nav peļams, tomēr visur citur tas mums sāk apnikt. Piemēra dēļ: .....

s'approssima il grido dei Galla:

ammazza!.. ammazza!.. ammazza!.. ammazza!..

A l l e "k u r s i s t k i" -
-----

mazvērtīgs. Ausīm netīk, ka tīrā stilā ietilpina no svešvalodas aizgūtus atsevišķus terminus. Paskoli šādu pajēmienu piekopis arī "Italy", kur ēmigranti no Amerikas runā lauzītā mēlē.

Kursistes nosauktas "brevichiomate sorelle, api operaie"- issprogainās māsas, darba bitītes, - homēriski epitēti.

Lai pasteidzinātu jaunas cilvēcības atnāakšanu, lai iezvanītu svētrītu mazajiem brāļiem, krievu kursistes, Tolstojas uzskatu piekritējas, pa daļai arī nihilisma saindētas, atsakās no sievietes augstākā prieka - būt par māti un ģimenes altāra sardzi; tai vietā viņas dzen politisku propagandu blakus vīriešiem. Viņas ir pat piesavinājušās savu kollēgu rigorōzo - ārējo izskatu - īsus matus, gludas drēbes, noteiktu uzstāšanos. Par savu uzskatu drošību un krasumu viņas izsūtītas uz Sibiriju līdz ar vienkāršiem kriminālnoziedz-

niākiem. Čaklās meičas nejūt arī sirds aicinājumu, kaut rīt
atskanēs Lieldienu zvani; dīgst asni, briest pumpuri.

I

.....

E dalla terra fiorita
batte nel cielo un tumulto,
come un grand'urlo di vita
dopo un supremo singulto.

...

Kristus augšamcēlies! No ziedošās zemes pēc izmisušām raudām
mostas mutuļojoša dzīvība. Miera sveicieni skan. Viņas,
notiesātās, steidzas uz Obes un Lēnas nometnēm, lai svētī-
tu lielo dienu, šo sirsnības uzplūdumu kopā ar izstumtiem:
festa di popoli, sgele di cuori. Savā cilvēku mīlestībā,
visus aptverošā, viņas sniedz draudzīgu skūpstu grimušām
sievietēm. Viņas mēro tālo ceļu "po Vladimirskei doroge",
kur mūžu dienu žvadz katordznieku ķēdes.

II

.....

donne d'amore con donne

d'amori - lūk, cik smalkjūtīgi

Paskoli prot apiet asumus un skarbus vārdus, kaut arī pel-
nītus.

Ma la gran voce di gloria

giunge là dove perdute,
 dopo la vostra vittoria,
 siete con donne perdute;

...

Voi alle donne tradite
 date tre baci, e voi dite:

- Cristo è risorto! -

III

...

Noi vi vediamo serene
 muovere al vostro destino,

...

Ladri e omicidi in catene
 fanno lo stesso cammino
 sempre sonante di ferri...

Lo sgelo...

è cominciato. V'attende
 l'Obi ed il Lena selvaggio.
 Ma, nel passare, a voi scende
 l'inno del grande passaggio.
 Vive ciò ch'era più morto!
 E voi bacciate quei ladri
 miseri. - O figli di madri,

Cristo è risorto! -

Ceļā viņas visu laiku pavada Lieldienu zvani: "Kristus augšamcēlies!" Arī jūs dzīvosiet pēc nāves savās idejās un labā sēklā, ko esiet sējušas. Ar nāvi sodīto kapu kopas nepušķo krusti nedz puķu vītnes, tomēr tās ir svētas, jo tur atdusas mocekļi. Laicīga nāve atnes mūžīgu dzīvošanu garā un patiesībā. "Nisi granum frumenti, cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit, multum fructum affert". /Joanni XII,24/. - Ja tas kviešu grauds nekrīt zemē un nenomirst, tad tas paliek viens pats; bet ja mirst, tad tas nes daudz augļus.

Nelaimīgās krīt no mežonīgo kazaku rokas. Te gan būs mazs "lapsus", jo Sibīrijā nevajadzēja importēt kazakus, lai izpildītu nāves sodu.

V

.....

Scendi, o cosacco, di sella.

Tu non sapevi, uccisore,

ch'erano fatte pur come

una tua pura sorella!

tua madre!

Tev nebūs vairs nokaut, jo tas Miera lielskungs ir augšamcēlies. Ir beidzies homo sapiens laikmets, sākas jauns homo humanus periods. ...

Vergini, è il bruto ch'è morto!

E dalla fossa del bruto,

con un supremo saluto,

l'uomo è risorto!

L a P o r t a S a n t a .

1900.gada 24.decembrī, jubilejas gadam izbeidzoties, pāvests Lauva XIII, pēc parastā rīta, aizmūrēja Svētās durvis, piektās pa labi, ieejot Svētā Pētera katedrālē; gadu iepriekš tās tikpat svinīgi atvēra. Baltā tālārā tērpies pāvests noietās ceļos pie sliedīšu un ar zelta lāpstu met trīs pajēmienos kalķus, pēc tam liek virsū trīs ķieģeļus - vienu apzeltītu, divus sidrabortus. Šo svinīgo ceremoniju iestādījis Kristus vārdiem: "Ego sum ostium: per me si quis introierit salvabitur... et pasqua inveniet." Paskoli iztulko šo pēc sava prāta. Redzot pāvestu durvis aizmūrējam, dzejnieks to saprot tā, ka ticīgo ganāmpulks atstāts ārpusē; tas kāro kļūt debesu ganāmā pulkā. Šai pusē ir laicīgā pasaule un pazušana, viņā pusē mūžīga dzīvošana un glābšana. Sakarā ar šo notikumu Paskoli no jauna paceļ jautājumu par ticību dzīvei pēc nāves, ko veselais prāts apkaņo.

Kad runā Kristus vietnieks, klausās visa katoliskā pasaule, kaut gan viņš ir tikai vienkāršs cilvēka bērns, mirstīgs, iznīcībai padots, ar vecuma nespēkā tricošām rokām.

II

.....

le pietre che tu muri

con la gracile mano,

...

III

Oh! le tue mani tremano!

Dove sarai tu, quando

un secol nuovo, orando,

toglierà le tre pietre?

Pēc simts gadiem, kad ticīgo draudze no jauna atdarīs Svētās durvis, tad pat šīs dienas kuslie bērniņi jau sen būs aizgājuši mūžībā. Dievišķīgais gars, ar savu visspēcīgo roku ielej mūsu dvēselēs ticību nemirstībai:

IV

.....

lasciaci udir gli squilli

dell'immortalità!

Nepamet mūs debesu valstības priekšnamā, bet uzņem mūs ticīgo godībā. Svētais Pāvils saka: "Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus" /Ebr., XIII, 14/.

Mēs zinām, ka apustulis Pāvils bija dedzīgs ticīgais un aktīvs Kristus kalps; arī Paskoli gaida, lai kāds to pārliecinātu, atgrieztu baznīcas klēpī; lai no sacītā neseicinām, ka viņš būtu bijis galīgs ateists, pareizais apzīmējums būtu meklētājs.

V

Non ci lasciar nell'atrio

del viver nostro, avanti
 la Porta chiusa, erranti
 come vane parole;

...

Svētās durvis ir simbols, kas ved uz kristīgās draudzes ilgu piepildījumu; tur, apskaidrotā sadraudzībā ir miers, bet gaidās nemiers un mokas.

I l P o p e .

Bīskaps Gapons bija krievu revolūcionāru vadonis 1905. gadā. Viņš veda pie cara strādniekus; 3000 dabūja galu savas intereses aizstāvēt, lūdzot maizi un taisnību. Nagaikas un lodes savalda dumpīgās asinis. Cars nevar tuvojties saviem pavalstniekiem, jo starpā mutuļo japāņu karā kauto nevainīgo asins straume. Pāri tai var tikt tikai ļoti viegla būtne, ko Dieva žēlastība atbrīvojusi no grēku nastas. Kristus gan spēj staigāt virs ādeņiem, bet caram ir pārāk smags svars. Bet ir viens Kristus kalps, kas ar tā Kunga vārdu uz lūpām nāk kā cietēju un vārguļu atriebējs, sīks mazs vecītis, priesteris Gapons.

Dzeja beidzas ar pareģojumu par Kristus atnākšanu, kas spriedīs taisnu tiesu par nežēlīgo valdnieku.

Uzbūvē saskatāmas Dantes poēmas atskaņas. Elles trešā dziedājuma asins upe atgādina Acherontu:

L'acque son rapide e torbide,
 cupo è il fiume, il fiume è grosso.

...

I n n o s e c o l a r e a M a z z i n i .

No vēsturiskām himnām tikai vienai uzspiests nemirstības zīmogs - par Mazzini. Tomēr arī šē parādās Paskoli vājā puse - atkārtosāmās, kas atšķaida saturu un vājina iespaidu.

I

Cento anni?!... Tu nell'evo eri, degli evi!
 come lontano! Chi poté vederti?

Tu, quando niuno ancor vivea, vivevi.

L'Italia era vulcani, era deserti.
 Non c'erano i pensosi uomini aneli.
 C'erano, sí, le oscure selve inerti.

A quando a quando si movean gli steli,
 le foglie, i rami, gli alberi... al passaggio
 d'un improvviso spirito dei cieli.

C'erano i fiumi sonnolenti al raggio
 del sole, incerti, nell'errare al piano,
 dove mai fosse il loro mar selvaggio.

Ed ecco un cupo rimbombare lontano:
 la piena! i massi! i morti neri pini!
 Sereno al piano, ai monti l'uragano.

Sui monti, in alto, c'eri tu, MAZZINI.

Madzini tēlots kā italiešu tautas ģenijs, kas dzīvo visu laiku, kamēr vien pastāv italiešu tauta. Tu esi bijis un būsi mūžu mūžos no tā brīža, kad pasaule vēl bija neizkopta un tukša; kad vēl darbojās ugunsvēmēju kalni; kad Itālijas vietā vēl bija necaurejami mūža meži un tuksneši; viņu sanošo klusumu tikai retumis traucēja debesu vēstneši. Tad sadīga stiebri, zari, lapas, izauga par kokiem. Saulstaros snauda rāmas upes, meklēdamas maldu jūras. Pēkšņi tālumā dunõņa kalnos. Tu tur parādījies augstumā, Madzini.

II

Ar cipreses zaru rokā tu klīdi pa līdzenumu un aicināji savu vēl nedzimušo tautu pretim absolūtai slavenai nākotnei. Mirstīgai acij tu biji neredzams. Tu sauci: "Kas mirst tēvijas labā, dzīvo mūžīgi!"

III

Gar acīm slīd Vestas templis, Via Sacra, romiešu leģioni ar ērgļu attēlu bruņu cepurēs; Garibaldi un Madzini uz Campidoglio.

IV

Madzini, tāpat kā Dante, vērās zvaigznājā un meklēja

ceļu uz savu zudušo tēviju. Seno itaļu pēcnācēju slava bija aptumšojusies kā saule.

....

O sacro tempo degli eroi, lontano
come le stelle! Tu volgevi il viso
al cielo sparso del martirio umano:

lassù cercavi ciò che t'era ucciso,
o Mazzini! la patria, esule errante,
nella Galassia! Come te, lei fiso

guardava un altro, esule anch'esso: Dante...

Kā smags slogs viņa sirdi nospieda sēras pēc brīvības. Bet viņi nāks, jaunā laika un brīvības karotāji; kad jaunā palīdzība būs darbā stājusies, tikai tad arī tu būsi, Mazzini!

VI

.....

Son la GIOVINE ITALIA, essi, che viene...

E solo allora tu sarai, MAZZINI!

I n n o

d e g l i e m i g r a t i i t a l i a n i a

D a n t e

sacerēts 1911.gadā italiešu kolonijām Amerikā; bija pare-

dzēts tekstam piekomponēt mūziku un nodziedāt to Dantes pieminekļa atklāšanas aktā Ņujorkā.

Tu biji trimdinieks, kas no visiem cieti pārestību; mīlošā tēvzeme tevi padzina, kā kuģi bez burām. Bet tu prasīji padomu tālu ceļojušam, daudz cietušam Odisejam "il molto errante, il molto paziente". Tu meklēji nezināmas jūras, jaunas pasaules gara pasaulē. Tu paliksi uz mūžīgiem laikiem Itālijas ceļa rādītājs. Tu vadīji šurp savus dēlus lai mi meklēt jaunā pasaulē, Kolumba pēdās.

I l r i t o r n o .

Jauks ir koris, kā viļņu raitis ritums, kā šūpuļa aijas. Šo gaisīgo iespaidu jauc pilnīgi nevajadzīgais airu cilāšanās skaņas atdarinājums "op oop... op oop...". Plašā jūra, tu vaidi un skūpstī krastu, drīz atkal smejiem un raudi līdz ar airu sitieniem no feaķiešu rokām. Viņš dus, tālu ceļu braucis, noguris, vecs; klusītiņām dzied viņam ausīs, lēnām žūžo viļņu šūpulī... Kuģis aijā maldīgo dēlu; neraudi, viņš ir mājās atgriezies; jau kūp māju pavards; salda ir dusa, ak mūžam nomodā esošā jūra; sapnis ir saldāks par nebūtību.

CORO

O gran mare, che là gemi
su la spiaggia che tu baci,
che qui piangi sotto i remi

de' Feaci;

op oóp... op oóp...

dorme... venne di lontano;

dorme... è stanco; dorme... è vecchio;

piano cantagli all'orecchio,

piano piano

muovi la sua culla...

Tu che piangi là soave

su chi giunge alla sua terra,

che qui dondoli la nave

di chi erra;

op oóp... op oóp...

non gli dir col tuo frastono

che già fuma un casolare:

buono è il sonno, o insonne mare!

buono! buono!

dolce come il nulla.

Non gli dire, eterno mare,

ch'egli è giunto...

op oóp...

... di lontano

... stanco... vecchio...

piano piano

muovi la sua culla!

Dolce... errare

op...

dolce... il nulla.

Odisejs atgriežas dzimtenē, lai nomirtu tur, kur tam reiz bijis šūpulis kārts. Nāve savukārt ir atgriešanās uz savas dzīves pirmsākuma stāvokli. Tā kļūst saprotams poēmas virsraksts.

Odisejs ir "l'uomo che ha veduto e perciò sa". Fea-
kieši to atved atpakaļ uz Itaku, bet viņš vairs nepazīst sa-
vu dzimto zemi. Paskoli liek Odisejam satikt daiļu jaunavu,
simbolu viņa tālu tālai bērņibai, kas vēl uzglabājusies sirds-
dziļumos; tagad tā modusies un uzspodrinājusi atmiņas, ko
kaislību plūdi bija aizskalojuši. Viņa runā tik ilgi, kamēr
Odisejs beidzot redz sevi no jauna kā bērnu "nella penombra
dell'anima".

Dzejoļa stils un daži epitēti, kā piemēram "sonante
mare", "gl'incliti Feaci", rada klasiskas dzejas iespaidu.

...

E prese, con un grande urto dei remi,
terra la nave: e gl'incliti Feaci
ne levarono prima alto l'eroe,
e su la rena del sonante mare
lo posero. E dal sonno era domato.

...

Vīnš gulēja dziļā miegā, kamēr tuvumā burbuļoja Aretūzas avots; nimfas naktīs auda savus plīvurus; bites dūca.

...

Ma non lontano il murmure d'un fonte,
dell'Aretusa, e non lontano l'antro
delle ninfe e dell'api, ove le ninfe
tessean notturne su' telai di pietra,
mentre pendean tra l'anfore e i crateri,
grappoli, con ronzi sùbiti, d'api.

Vēl viens klasisks apzīmējums "i longhi-remi marinai Feaci"-
feakiešu jūrnieki tālbraucēji. Izveicīgie airētāji atgriezās uz salu un dziedāja rāmajā mijkrēslī, daudzidami violēto jūru airiem. Jūrnieku koris ir vārdos tērptas tīras mūzikas paraugs. Jauks ir miers pēc nemiera elementa jūras. Arī Leopardi tura mieru par augstāko labumu, kas pietams mirstīgiem. Un Mikelandželo sauc to "dolce sonno, dell'umida notte placido figlio"... - Valgās nakts miera nesējs dēls, tu, sapni, Morfej, kas skauji vārguļus un dzīves cīņās gurušus. - Nakts dieve Odisejam dāvājusi nemirstības plīvuri, lai tas paliktu pie viņas; bet Odisejs labāk samaksā ar dzīvību atgriešanos tēvijā, kas to sagaida ar dūmu mutuļiem skarsteņu galos. Šis pēdējais motīvs "i dim otečestva nam sladok i prijaten", tas jau ir klasisks un allaž no jauna uzpeld arī modernā lirikā.

.....

La dea della notte,
 perchè mi cadesse il ritorno
 dal cuore,
 mi diede un suo manto
 tra cui non si muore.
 Ma io lo bagnava, ogni giorno,
 di pianto,
 Mi disse: Immortale
 sarai, se rimani... - Morire!
 Ma nella mia terra! morire!
 vedendone, lungi, le spire
 del fumo che sale.

Liec manai sirdij skatīt atmiņā to, ko tā vairs nespēj otr-
 reiz pārdzīvot: fa chora riveda il mio cuore

ciò ch'ei non riviva più mai...

Koris tam apsola atmiņu zemi un senas tālas ciešanas, kas
 atcerē šķiet jaukas. Virs kapa tam skanēs dziesma par ne-
 sasniegto laimi:

Vedrai le terre de' tuoi ricordi,
 del tuo patire dolce e remoto;
 là resta, e il molto dolce là mordi
 fiore del loto...

Baudi tur rožaino aizmirstības ziedu lotosu.

Sul tuo sepolcro noi canteremo
 la tua lontana felicità.

Paskoli poētiski apraksta burvīgo vietu, kur piestājies Odisejs. Taču viņa daudz redzējušām acīm viss izlikās citāds, nobālis.

... e tutto era mutato;
 e tutto gli mostrava altri sembianti...
 E i peri e i meli gli fiorian diverso
 da quel che, assenti, nella sua memoria,
 gli avevano per dieci e dieci anni fiorito
 perennemente.

Ilgus gadus bērniībā gūtie iespaidi bija uzglabājuši viņa dvēselē pirmatnējo svaigumu un perspektīves. Tagad tas izsaucās: Kas tā par svešu malu?

Ahimé!

Che terra è questa? di qual gente?
 che ignora il bene e che gli dei non teme!
 "Odisejas" XIII grāmatā varonis gaužas: "Ak vai man! Kādu
 mirstīgo zemē esmu tagad nokļuvis? Tie ir varmācīgi, mežo-
 nīgi un nekalpo taisnai lietai. Un viņš sauca tēviju žēlā
 balsī, klīdzams gar jūras zuzošo malu."

... ed ora egli cercava
 la patria terra, e la piangeva, errando
 lungo la spiaggia del sonante mare.

Vai man vairs nebūs lemts tevi atrast, mans šūpli jūras klēpī,
 mana lizda pie klints krūtīm:

O mia culla sorgente dal mare,
 mio nido sospeso alla rupe,
 te dunque non debbo trovare mai più?

Aretūzas burbuļošanu tas nevarēja aizmirst ne savas dzīves traģiskākajos momentos, pat Trojas degšanas brīdī nē. Apbrīnojot Circes lepno pili, tas slepenībā ilgojās pēc mājām:

Io dissì: O mia casa! O mia casa!
che scricchioli al vento!

Italiešiem vēl šo baltu dienu ir sakāms vārds, tāpat kā angļiem: Casa mia, casa mia, per piccina che tu sia, tu mi sembri una badia. - Lai liktu Odisejam aizmirst dzimteni un saistītu viņu uz mūžīgiem laikiem pie sevis, Kalipso, "la dea della notte", tam dāvāja drēbes, kas sagādā nemirstību valkātājam. Bet Odisejs ik dienas to slacināja savām asarām. Viņš vēlējās mirt mājās, gluži kā Ļermontova Mciri ilgojās saldās dusas vietā, no kurās var saredzēt Kaukazu. "Odisejas" IX dziedājumā, 34, izskan tas pats vēlējums. - Odisejam, raudošam, blakus piestājās jaunava cirtainiem matiņiem; viņas ārienes apraksts stipri atgādina Homēra Nausikaju. Odisejs viņai saka, ka tam vārdā "Neviens". Eposā Homēram Odisejs izlietāja šo viltību pret Polifēmu, teikdams, ka to sauc "Outis", grieķiski neviens. - Viņš vaicāja, kas šī par zemi?

.....

buona non già né grande:
aspra e selvaggia,
deserta, senza voci, odo, di vita.

Par šādu pelšanu daba noskaišas un parādās visā savā godībā:

Diceva, e un improvviso ululo acuto
 da boschi e botri si levò, di ninfei
 e dei torrenti risonò lo scroscio...
 E il grande olivo, con un frullo lieve,
 versò nell'aria un pigolio d'uccelli.
 E uscian dall'antro al nuovo sol ronzando
 l'api, volando al murmure del fonte.
 E i meli, al mattutino urto del vento,
 piovero i bianchi petali dei fiori.

Jaunava aizstāv savu zemi, tā redz Itaku caur poēzijas ro-
 žainām brillēm: Itaca! L'isola mia poverella
 a l'aure limpide, fertili l'acque.
 Non infinita,.. forse, ma bella
 per chi vi nacque.

Šī zeme ir skaista tam, kas tur ir dzimis.

Ripida, forse: ma s'apre
 il croco e l'iride sotto i suoi rovi.
 A monte, a valle, belano capre,
 mugliano bovi.

Vīna ir klinšaina, un tomēr krokus un iris tur uzzied jo
 krāšņi. Kalnā un ielejā blej kazas, mauro vērši.

E il fragile grano vi mesce
 l'oro alla porpora varia degli orti.
 È aspra, dici? Forte: e ci riesce
 giovani forti.

Un trauslie labības stiebri jauc savu zeltu ar sakņāju purpuru. Nemīlīga viņa gan ir, tas tiesa, bet dāvā pasaulei ziedošus jauneklus.

Jūras malā dien dienā Odiseja tēvs, vecais karalis, gaida savu dēļu pārbraucam; bezgoži zobojas, ka tas skaitot viļņus. Neritā dzīvo

... un vecchio re stanco,
ch'erra sul lido fra i venti:
dicono, voglia contare l'onde del mare.

Odisejs, viļņos lūkodamies, ierauga sevi vecu:

... vide la sua cute, vide
grigi i capelli e pieni d'ombre gli occhi
e la fronte solcata era di rughe,
curvo il dosso, né più molli le membra.

Gara acu priekšā tas redz sevi tādu, kā zaļā jaunībā:

biondo e snello, coi grandi occhi aperti.
Rivide nella stessa onda, e compianse,
la sua lontana fanciullezza estinta.

Pēkšņā gaišredzības brīdī tas izsaucas:

Io era, io era mutato!
Tu, patria, sei come a quei giorni!
Io sì, io soave passato,
ritorno; ma tu non ritorni...

Mana jaukā pagātme, es nu esmu atgriezies, sagrauzts un dzī-

ves vētrās dragāts; bet tu vairs nekad neatgriezīsies. -Kad Odisejs pārnāca no feaķiešiem, tas nepazina Itaku biežās miglas dēļ; tā Homēram. Bet Paskoli iztulko mītu tādā veidā, ka miglas vietā domājams laiks, kas kā plīvurs nogludina visu lietu asumus un īpatnības. Visa daba dzīvoja līdz Odiseja sērām; svešumā viņš raudāja dēļ dzimtenes, mājās pārnācis - lēja rūgtas vilšanās asaras:

E le ninfe divine, anime verdi
d'alberi, cristalline anime d'acqua,
avean pietá del vecchio eroe, che pianse
quando non vide, e pianse quando vide.

Odiseja tēlā mēs pārdzīvojam visus zemes gaitu maldus, no šūpuļa nevainības līdz Pera Ginta visuzinošam gurumam.

"Odiseja atgriešanās" būtu citēšanas vērtā no pirmā vārda līdz pēdējam, un tad vēl izliktos par īsu.

I l s o g n o d i R o s e t t a .

Rozeta šuj bezgalīgu šuvekli pie loga. Putnu koris čivina līdz apnikumam. Rokas noslīd klēpī. Viņš sapņo par "Viņu", kas ik vakarus tai dzied serenādes. Rozeta dzied istu "Klärchen'as" dziesmu: Šuj, zelta drostaliņ, un ceri. Es viņu mīlu, bet lepna parlieku; es viņu mīlu, vai viņš to zin?

.....
Spera e spera... si fa sera.

Gli vuo' bene, ma son fiero;

gli vuo' bene, e non lo sa.

Cuci e cuci, si fa sera.

Se son rose... é primavera;

Se vuol bene, tornerà.

Cuci e cuci, si fa sera.

Poverina chi non ha!

Ma il mio cuore vede e spera.

Gaidīt un cerēt, sapnot - tas sievietes atzītais liktenis.

Rozeta iemieg. Mēness sirpis šķeļ krēslu:

E dorme già, tranquilla.

La falce della luna

in mezzo all'aria bruna ora sfavilla.

Sapnī viņa redz "Viņu" pie baznīcas durvīm. Seko mīlestības duets, kas nemaz nepadodas analīzei. Īsts gānes un brunimieka "ritornello", vai "alba"; tomēr Paskoli pratis piesist tādus tonus, kas mums liek lasīt šos graciōzi ritošos pantus ar aizrautību. Sapnī vai īstenībā pogā lakstīgala saldsērīgi. Jau vēls, kas tur raud ērkšķu rozēs? - Tas mīlētāju dziesonis:

S'è fatto sera... s'è fatto tardi...

Non odi il canto dell'usignolo?

Oh! quella siepe...! Lascia che guardi:

chi è che piange là solo solo...?

Viņš uzmodina Rozetu ar savu dziesmu, kas ilgst līdz ausmai.

Io veglio e canto come l'usignolo

che su la siepe sta fino al mattino;

che canta e veglia solo solo solo,

ché teme esser ferito dallo spino:

...

/// e canta, ahimé! per farsi compagna.

Daiļava pieņem pielūdzēju un sākas parastā romantika.

Karlo Musinelli no Spēcijas, akls mūzikants, sacerēja melodiju šim sapnim.

&&&&&

VI krājums.

P O E M I   C O N V I V I A L I .
=====

Izdots Pizā 1904, g. 30. jūnijā.

Krājums satur septiņpadsmit poēmas, resp. 49 sīkus dzejoļus, visus 11-zilbniekos. Ievadā Paskoli sakās līdz šim apdziedājis melus, tagad slavināšot darbu, ne izdomu. Krājums iepazīstina mūs ar grieķu dzejas garu un ir laba liecība Paskoli asimilācijas spējām.

Priekšvārdos dzejnieks gaužas, ka Itālijā jaunās paaudzes audzinātāju liktenis ir sūrs un maizes dieciens plāns. Dzīves apstākļi nenoliedzami ietekmē garastāvokli. Paskoli dziedēja savas skumjas vientulībā: "Ero di quelli che s'erano ritratti a coltivare la loro tristezza come un giardino solitario." Kam slāpst, tam liekas, ka veselas vāts nebūs gana, taču piepildījumā viens kauss jau dzesē slāpes: "Ciò che piace, è sì il molto; ma il poco è ciò che appaga". Dzīves likstās lai balstāties uz rezignētām domām, lai izturam, lai apskaidrojamies; bet par visām lietām lai rodam spēka avotus pašā dvēseles dzīlēs; dzejai jāpauž šīs lietas. Paskoli domā, ka to veicis: ... sarà di conforto e di esaltazione e di perseveranza e di serenità. Sarà di forza; perché forza ci ho messo, non avendo nel mio essere, semplificato dalla sven-

tura, se non forza, da metterci."

S O L O N .

=====

Leopardi saka, ka pasaulē ir divas daiļas lietas: mīlestība un nāve. Bet mīlestība izbeidzas nāvē, saka Paskoli; skaista ir tikai dzeja, kas dzīvo mūžīgi.

Poēmas viela aizgūta no Stobeo. Ievafā dzīru dziesmas slavinašana; godības bez mūzikas ir tas pats, kas tempļis bez zelta ziedokļiem. Solons jau vecs; pie dzīru galda Foko mājā sēdot, noklausās ziedu svētkos divas jaunas dziesmas, ko Pirejā atvedusi kāda Lesbas salas dziedātāja. Vienā valdonīgā Safoja tvīkst mīlas prieku un ilgojas nāves; otrā turpretim izskan domas par dzejas nemirstību, jo dzejnieka īstā dzīve sākas tikai pēc nāves: "Togliete il pianto, il poeta vive immortale, come il suo inno." Atlēta skaistums iznīkst līdz ar spraigo muskuļu sairšanu, varoņgars zūd līdz ar cēlās dvēseles nesēja miesas graustu, stūrmaņa modrā acs slēdzas uz mūžu; vienīgi dzejnieks dzīvo mūžīgi savos darbos; jo pat sievietes daiļais ķermenis, kas dzeju iedvesmojis, pats satrūd:

Ma non muore il canto che tra il tintinno
della pectide apre il candor dell' ale.

E il poeta fin che non muoia l'inno,
vive, immortale.

.....

E chi voglia me rivedere, tocchi
 queste corde, canti un mio canto: in quella,
 tutta rose rimireranno gli occhi

Saffo la bella.

Solons tagad ir vecs; ne mīlestība, ne zirgi, ne medību tau-
 re vairs neliek viņa sirdij straujāk pukstēt; bet gan glāzī-
 te laba veca vīna un jauka dziesma varētu ieliksmot rāmās
 asinis: Te la coppa ora giova: ora tu lodi

più vecchio il vino e più novello il canto.

Foco atgādina Solonam, ka dzirdējis draugu reiz
 citādu valodu runājam, - tas bija dzīves ziedonī. Arī tagad
 līdz ar pavasara vēsmu un sāļu jūpas dvašu atnākusi dziedātā-
 ja:

Splende al plenilunio l'orto; il melo
 trema appena d'un tremolio d'argento...

Nei lontani monti color di cielo sibila il vento.

Muggia il vento, strepita tra le forre,
 su le quercie gettasi... Il mio non sembra
 che un tremore, ma è l'amore, e corre,

spossa le membra!

āŠe ir atskanās no slavenās Safojas ōdas, ko arī Katuls atdze-
 jojis: Ille mi par esse deo videtur. Safoja visa trīc;
 viņa grib iznīkt, mesties no kraujās klints Egejas viļņos:

Dileguare! e altro non voglio: voglio
 farmi chiarità che da lui si effonda.

Scoglio estremo della gran luce, scoglio
 su la grande onda,

dolce è da te scendere dove è pace:
 scende il sole nell' infinito mare;
 trema e scende la chiarezza seguace
 crepuscolare.

Kas grib mani atdzīvināt, lai aizskar šīs stīgas, lai atskandina manu dziesmu, - tur atmirdzēs dievišķīgās Safojas acis. Tā bija nāves dziesma. Tad vecais prātnieks lūdzās: Iemāci man šo odu, lai es varētu mierā aiziet.

I l c i e c o d i C h i o .

Aizgūts no kāda neskaidra norādījuma vienā Homēra himnā, veltītā Dēlas Apollonam. Ieradies Dēlas salā slavens dziedonis, saukts Aklais no Chijas, iegūst Apollona daiļās priesterienes jaunās Dēlijas labvēlību. Pirms aizbraukšanas melnā bureniekā nezīr kurp, varbūt uz veļu valstību, dziedonis, aiz pateicības pret jaunavu, kas, atklādama viņam savu daiļumu, to bija apveltījusi ar krāšņāko dāvanu pasaulē, - paskaidro tai dzejas rašanos un ceļ priekšā brīnišķīgus nostāstus, ko viņam iemācījusi mūza tai dienā, kad tā viņam atjēma acu gaismu, apmainīdama to pret dzejas garu. Kādā vasaras dienā tas staigājis pa asu klintaini; noguris viņš iegājis gruvešu mežā un apsēdies pie avota. Pēc atpūtas tas sācis

spēlēt uz cītaras, sacenzdamies ar svētā avota burbuļošanu. Bet pārdrošnieks izpelnījās sodu. Nevienam mirstīgam nav vērēts izaicināt dievus; avota dieve tam sapnī izsacīja pārmētumu; par sodu viņš paliks akls, toties redzēs lietas, ko vienkāršie ļautiņi neredz. - Ziedošais Dēlijas tēls šē būtu jāsaprot kā iedvesma, kas rod vielu mākslas darbam; Aklais un Chijas nozīmētu dzejnieku, kas klausā tikai sirdsbalsij, kā īsts l'art pour l'art priesteris, kas rīkojas pēc Dantes parauga: Io mi son uno che quando amore spira, noto, e ciò che dentro detta vo significando.

Dēlija ir kā vingra atvasīte slaidai palmai: "Gracile rampollo di palma, figlia di Palma", ar kādu dāvanu lai ieliksmoju tavu jauno sirdi: "di qual dono io mai posso bearti il giovanetto cuore?" Noraidot jauneklā aicinājumus tu esi pieķērusies sirmgalvim, kas nespēj vairs tev atbildēt, likdams zem gadu nastas:

Chē all' invito de' giovani scotendo
gl'indifferenti riccioli del capo,
gioia t'hai fatto del vegliardo grigio
cui poter falla e desiderio avanza.

Tu atklāji savu ziedošo daiļumu viņa redzīgāi rokai:

Nē giā la bianca tua beltā celasti
a gli occhi della sua memore mano.

Kā lai tev pateicos par šo upuri, iekams es dodos ceļā; man

nav mantas, ko kodi un rūsa maitā, izņemot cauru somu un citaru:

E di qual dono, o Deliás, partendo,
 né so per dove, su la nave nera,
 posso bearti il giovanetto cuore?
 Ché non possiedo, fuor della bisaccia
 lacera, nulla, e dell' eburnea cetra.

Mana dziesma man ienes tikai pilnu bikeri un treknu gaļas gabalu un dažkārt prieka šaltē sirdī: una lunga nel cuore eco di gioia. Tas kļūst pa pasauli naktī un vētrā un dažreiz atpūtina acis pavasara idillē:

Mentre erravo tra la neve e il vento,
 la vampa da un aperto uscio improvvisa
 nella sua casa mi svelò la donna
 che fila nel chiaror del focolare.

Piemīlīga sievietē mājas darbos pie šuvekļa, vai audekļa, vai vārpstas ugunsкура gaismā silda garāmgājēja gurdās acis. - Bet nav tiesa, ka aklajam dzejniekam nav nek-ā ko dāvāt; viņš atdos tai atpakaļ sajēmo dārgumu - apdziedās Dēlijas skaistumu mākslā. Jaunībā aklais dziesminieks izdzēris ar acīm visu pasaules daiļumu, ko tagad tas klusībā pārdomā.

Cieco non ero, e ciò pascea con gli occhi,
 che rumino ora bove paziente;
 e il fior coglievo delle cose, ch'ora
 nella silenziosa ombra mi adora.

Atvadoties Dēlija viņam pasludina, ka tam gaidāms laimes liktenis - izjust augstu radīšanas prieku vientulībā;

Sarai felice di sentir tu solo,
non ciò che il volgo viola con gli occhi,
ma delle cose l'ombra lunga, immensa,
nel tuo segreto pallido tramonto.

Tas, kas plenum vulgus jutekļiem paliek apslēpts, to tu izjutīsi vissmalkākās niansēs. Dzejnieks atbild: Tev vienai stāstīšu brīnišķīgus notikumus un aizejot, kā bite savu dzeloni, atstāšu tev visu saldumu.

L a c e t r a d ' A c h i l l e .
=====

Traktē vienu no mūžīgiem Homēra motīviem /Iliādas IX dziedājums/. Tituļa varonis tomēr nav Homēra zibsnojošais, neievainojamais kareivis, bet gan īsta persona Paskoli garā, ar pilnu krūti ātri ievainojamu jūtu. Brīžiem iemirdzas viņa varoņgars "fulgido, in armi, come sole, andando al suo tramonto"; taču Brizaīdas raudām un šarmam tas nespēj pretoties un slīgst viņas skavās līdz rīta gaismai. Te atkal maigais ņem virsroku pār varonīgo elementu.- Achils savā teltī spēlē citaru. Visa nometne guļ. Šī ir Pelīda pēdējā nakts, Jūras māte un nereīdas apraud varoņa tuvo nāvi. Viņš to labi zin un tomēr mierīgi dzied Dedala citaras pavadījumā; instrumentu viņš ieguvis izpostītās Tēbās. Parādās Tēbu ve-

cais aedus, citaras īpašnieks, kas nāk atprasīt savu mantu. Achils, izpildīdams sava likteņa rakstus, atdod, tāpat kā jau bija atdevis Hektora liķi viņa tēvam. Achilam vecais saka: Neapreibinies dziesmā, neslēp pats sev rūgto īstenību. Jau neklis paliek viens ar saviem kara ratiem, zirgiem un ieročiem. Brizaīda špukst. Viņš apgulstas uz lauvas ādas un apskauj mīļāko, lai tā sagaidītu rītu.

VII

E stette Achille ad ascoltare i ringhi
de' suoi cavalli, e più lontano il pianto
delle Nereidi, e dentro i lor singhiozzi
senti più trista, sì ma più sommessa,
la voce della sua cerulea madre.

...

Né gli restava, oltre i cavalli e il carro
da guerra e le stellanti armi, più nulla
se non montare sopra i due cavalli,
fulgido, in armi, come Sole, andando
al suo tramonto.

Brīnišķīgi jauks, klasisks ir šis salīdzinājums ar rietošo sauli, kas šķīžas visā savā godībā, spēka briedumā, nevis salauztiem ieročiem.

... Quando udì vicino un singulto:

Briseide su la soglia

stava, e piangeva, la sua dolce schiava.
 Ed egli allora si corcò tenendo
 lei tra le braccia, con su lor la pelle
 del lion rosso; ed aspettò l'aurora.

Ar vienu pašu vārdu Paskoli tēlo veselu kaislības auku, -
 ar šo sarkano lauvas ādu.

Homēra neizsīkstošais dziesmu kamols Paskoli atdarinā-
 jumā nav zaudējis spilgtumu, turklāt vēl ieguvis vienu otru
 moderni smalku niansi.

L e M e m n o n i d i .
 =====

Rīta blāzma ar pirkstiem maigākiem kā rozes modināja
 zemi, - šis jau ir pazīstamais klasiskais salīdzinājums:

Ecco apparì l'Aurora che la terra
 nera toccava con le rosee dita.

Aurora pārmet Achillam sava paša dēla Memnona nogalināšanu,
 tad atgādina jauno dienu medības Ftijā, kad dēlēns to apsvei-
 ca prieka kliegzieniem. Tagad tas raud, pārvērsts statujā;
 kad ausma to apsveic, viņš raud cītaras skaņās. Putni - mem-
 nonīdi laidelējas ap mirušā tēlu. Par sodu Achillam draud
 neizbēgama nāve, no kurienes tas velti ilgosies atgriezties
 saldajā dzīvībā.

A n t i c l o .
=====

Cēlies no div ar pus rindām Odisejas IV dziedājumā, 286-288. Antikls bija grieķu kareivis Trojas zirgā, kopā ar Odiseju, Menelaju, Diomedu un citiem. Kad Helēne tuvojās un ikvienu kareivi nosauca istā vārdā, imitējot katra sievas balsi, - visi būtu izlēkuši no savas paslēptuves, ja tālredzīgais Odisejs tos nebūtu atturējis, aizbāzdams muti. Biedrī tad nu noturējās, bet Antiklu daļļums bija savaldzinājis nepārvarami; nespēdams pretoties, viņš nosauc skaistuli vārdā, kāpēc viņam bija jāmirst. Pirmo reiz, kad Odisejs tam iegrūda roku balsij priekšā, Antikls tomēr beidzot izrāvās un, ārā ticis, briesmīgās dūsmās tas pa kreisi un pa labi kāva sievietes, dedzināja, postīja. Uz nāvi ievainots, pie Deifola mājas uz ielas gulēdams tas ilgojās vēl reiz paklausīties saldajā balsī. Agamemmons atsūta Helēnu. Un beigas jau mēs zinām:

la rosea bocca apriva già; quand'egli

- No - disse: - voglio ricordar te sola. -

Kad Helēna pavēra savas rožu lūpas sveicienam, Antikls, nāvei acis skatīdamies, lūdzās: Ciet klusu, ļauj man mirt ar tavu attēlu acis; nerunā, lai tava balss man neatgādinātu kādu citu sievieti, kam esmu uzticību solījis.

I l s o n n o d i O d i s s e o .
=====

Atkārtots Odisejas desmitais dziedājums. Vēju pavēlnieks

Eols bija uzjēmis Odiseju savā valstībā; atvadoties tas uzdāvā Odisejam vējus, ieslodzītus vēršādas šļūtenē. Vēji izraisās un aizpūš kuģi no Itakas. Laime, tas ir viņa dzimtā sala, bija tik tuva, bet Odisejs miegā to palaidis garām. Kad tas bija pamodies, laime bija uz mūžu zudusi; it kā tumšas ēmas aizslīd violētā jūrā, tā visa Itakas godība palikusi sapnī:

Guardò: ma vide non sapea che vero
fuggire per il violaceo mare,
nuvola o terra? e dileguar lontano,
emerso il cuore d'Odisseo dal sonno.

Viss 126 rindas garais dzejojums rit tik viegli un tēlo tādas burvīgas ainas mūzikālā valodā, ka grūti izvēlēties atsevišķu daļu, kas būtu izceļama pāri citām.

Odisejs 9 dienas un 9 naktis nepiekusdams vadīja kuģi, jo ceļš taču veda mājup!

Per nove giorni, e notte e dì, la nave
nera filò, chè la portava il vento
e il timoniere, e ne reggeva accorta
la grande mano d'Odisseo le scotte;
nè, lasso, ad altri le cedea, chè verso
la cara patria lo portava il vento.

Devīpas dienas un devīpas naktis melnais kuģis trauc uz priekšu. Odisejs, acu nenolaidis, meklē klinšaino salu jūras zil-

ganā vizmā, ilgās pirms nāves vēlreiz skatīt dzimtenes dūmu
stabus:

Per nove giorni, e notte e di, la nera
nave filò, né l'occhio mai distolse l'eroe,
cercando l'isola rupestre
tra il cilestrino tremolio del mare;
pago se prima di morir vedesse
balzarne in aria i vortici del fumo.

Desmitajā rītā viņš grimst dziļā miegā:

... E gli balenò vinto
dall' alba dolce il grave occhio: e lontano
s'immerse il cuore d'Odisseo nel sonno,

II

Parādījās zeme zilā miglā tīta, jūras viļņos skalota;
ar kalngaliem tā sniedzāas mākoņos, nogāzes vijās lapotos
krūmajos; lejāk zēla labība; akmeņainos pauguros, kur ne-
bija kumeļam derīgas barības, kāpelēja vingras kazas un vēr-
ši. Gaismai austot apdzisa pieguļnieku ugunskuri; Itakas
dūmi kāpa debesīs. Bet Odisejs savā pēkšņā snaudā to nere-
dzēja.

E venne incontro al volo della nave,
ecco, una terra, e veleggiava azzurra
tra il cilestrino tremolio del mare;
e con un monte ella prendea del cielo,
e giù dal monte spumeggiando i botri
scendean tra i ciuffi dell' irsute stipe;

e ne' suoi poggi apparvero i filari
 lunghi di viti, ed a' suoi piedi i campi
 vellosi della nuova erba del grano:
 e tutta apparve un' isola rupestre,
 dura...

Tādā pat garā aprakstīta pārējā mežonīgās salas ainava, ko
 Odisejam šoreiz nebija lemts laimē smaidošam skatīt.

VII

Ed i venti portarono la nave
 nera più lungi. E subito aprì gli occhi
 l'eroe, rapidi aprì gli occhi a vedere
 sbalzar dalla sognata Itaca il fumo.

Ar paša vainu mēs dažkārt palaižām gaŗām laimi ikdie-
 nībā, tāpēc ka meklējam to izdomātos sapņos.

L' u l t i m o   v i a g g i o .

=====

Odiseja vienpadsmitais dziedājums, 121.-137 r., ir vie-
 la Paskoli poēmai divdesmit četros dziedājumos; bet dažās
 vietās Paskoli smēlies Hezioda "Teogonijā" - kā "Le gru noc-
 chiere" un "Le gru guerriere".

Odisejs pēc Tirezija pareģojuma bija izpildījis grūto
 uzdevumu - uzmeklēt jaunu tautu jūrā. Nu viņš deviņus gadus
 atpūšas, desmitā - jau dodas ceļā laimi meklēt. Circes salā
 viņš vairs neatrod pazīstamo māju; Ciklopa zemē neviens pat

su gli uomini che ne sien arsi.

Sol una è la palma ch'io voglio

da te, o vergine Nike:

l'Universo! Non altra, Paskoli uzsver, ka Artura Grafa "Danaīdas" bijušas viņa padomdevējas.

Paskoli Odisejs atgriežas pie sirēnām, lai taujātu pēc dzīves noslēpuma:

Son io! Son io che torno per sapere.

Ché molto io vidi, come voi vedete!

... mi domandò: Chi sono?

Bet sirēnas cieš klusu.

... Ma, voi due, parlate!

Ma dite un vero, un solo a me, tra il tutto,

prima ch'io muoia, a ciò ch'io sia vissuto!

Jel sakat, kas es esmu? Kaut vienu patiesību, pirms mirstu!

Solo mi resta un attimo. Vi prego!

Ditemi almeno chi son io! Chi ero!

E tra i due scogli si spezzò la nave.

Cēli sapņi izgaist kā vējš, izkūp kā dūmi; vienīgi patiesība ir nemainīga vērtība "il vero" - visu lietu saprašanā - rodams skaistums: XXI

Le sirene.

Il mio sogno non era altro che sogno;

e vento e fumo. Ma sol buono è il vero.

... solo è bello: saper le cose.

Daži kritiķi domā, ka pēc Homēra un Dantes neviens nav ar tādu cēlu prasmi apdziedājis Odiseju, viņa nebeidzamo ilgošanos pēc Mūžīgā. Ar jaunības sparū un sajūsmu viņš dodas ceļojumā, bet galā nonāk sagrauzts un vītušām cerībām. Orkā Odisejs bija izsaucis zintenieka Tirezija ēnu, kas tam pasludināja, kas darāms tēvijā: jānogalina Penelopes precinieki; pēc tam jāaiziras līdz kādai tautai, kas nav jūru redzējusi; pēc upurēšanas Neptūnam jāiestāda aire zemā. Tikai šos riekstus pārķodušam viņam atvēlēts atgriezties mājup un valdīt līdz mūža vakaram.

Paskoli centies saskatīt šos datus ar Dantes un Tensona mītiem. Tomēr Paskoli darbs nav ielāpu sega, bet kaut kas vesels, viengabalains, savdabīgs. Un valoda arī šē ir brīnišķīga. Lūdzu paklausaties, kā nemierā šajc jūra un rit raitā ritumā: ... e l'inquieto mare,

mare infinito, fragoroso mare,

su la duna lassù lo riconobbe

col riso innumerevole dell'onde.

Naivi aizkustinoši Paskoli apraksta Odiseja vecos biedrus, kas, paklausīdami sava vadoņa aicinājumam ķerties pie airiem un dziedāt, ceļ priekšā bērnu dienu dziesmas, - jo, lūk, citas visas sen aizmirsušās, tikai bērnbābas atmiņas vēl blāzmo:

Cantavano; e il lor canto era fanciullo,

dei tempi andati; non sapean che quello.

"L'ultimo viaggio" ir viens no garākiem Paskoli dzejojumiem - uz 44 lapas pusēm.

I l p o e t a d e g l i I l o t i .
=====

Ilotu dzejnieks ir Heziods. Jau vecs būdams viņš atgriezās no Kalcidas, ko apdzīvo daiļas sievietes, kur tas bija guvis uzvaru dzejiskā sacensībā ar savu kaņahimnu. Kāda verga pavadībā viņš iet uz Askru, savu tēvijū, bet nomaldās un pavada nakti mežā. Heziods stāsta savam ceļabiedrim, kā viņā nobriedusi doma par "Teogonijas" sarakstīšanu. Bet pēdējo dienu pārdzīvojumi viņa dvēseli pārveidojusi; tagad viņš sāks jaunu dziesmu: Daudz esmu dzejojis, bet tie bija tukši meli; tagad apdziedāšu patiesību, tas ir darbu.

P o e m i d i A t e .
=====

Trīs daļās: Ate, L'Etéra, La Madre. - Ate personificē grieķiem liktenīgu kļūdīšanos, kas dzen cilvēku noziegumā un sodā paša pelmītā. Ciklā iztirzāts seno jēdziens par nozieguma un soda sakarību. - Slepka Mečisteo di Gorgo bēg no sirdsapziņas pārmetumiem, bet krīt slazdā, par ko Ate ļauni priecājas. Viņš bēg no pilsētas uz laukiem; kādā dīķī viņš velti pūlās nomazgāt ar asinīm aptašķītās rokas. Ceļa tas jūt sev aiz muguras visu laiku kādu noslēpumainu klibošanu. Viņam liekas, ka klibā Ate to vaijā; ārprātīgās bailēs Me-

čisteo metās bēgt. Bezdibena malā viņš sāk cīnīties ar Ate, bet kāja ieslīd cilpā, viņš krīt. Meža vīģes lapās viņš vēl redz Ates ļaunu izsmieklu pilno vaigu. Tāds būtu sižets īsumā. Viņa izvedums ir īsts meistardarbs. Mēs redzam, ka no noziedznieka asinainās rokas ūdens paliek melns, ūdensrozes s ārtojas. Mēs dzirdam, kā bez stājas skan nevienādaisskrējiens, kā cilājas Ates griezīgā elpa:

Ma trito e secco gli venia da tergo
sempre lo stesso calpestio discorde,
misto a uno scabro anelito.

...

era Ate, Ate la zoppa, Ate la vecchia,
che lo inseguivacon stridente lena,
veloce infaticabile.

...

Cadde, e, precipitando, Ate vide egli
che all' orlo estremo di tra i caprifichi
mostrò le rughe della fronte, e rise.

II

L'Etera.

Šis ir viens no retajiem gadījumiem, kad Paskoli iztirzā profāno mīlestību.

Myrrhine al lume della lucerna

dorme. E la prima volta ora, e per sempre.

Jaunā skaistā kurtizāne dus mūžīgā miegā un pirmo reiz viena. Tādu pat uzrakstu viņai licis un mūžīgu lampiņu aizdedzis mīlošs jauneklis. Grēcīgā dvēsele bija aizbēgusi no daimona varas. Viņa izdzirda Evena raudas, kas bija aprakts ar savu mīlāko un nevēlējās no viņas šķirties, pat lai atgūtu dzīvību. Velti Myrrhinas dvēsele taujā pēc ceļa pie citām maldīgām dvēselēm, neviena nespēj izpalīdzēt. Arī viņas bijušā mīlākā Eveno dvēsele traucas gaŗām mieru meklēt, kārojot pirmstību pēc grēcīgās zemes dzīves orgijas; tagad Eveno nepazīst daiļo hetēru, traucas viņai gaŗām, pat neatbildēdams uz jautājumu:

E al fine insonne l'anima d'Eveno
passò veloce, che correva al fiume,
arsa di sete, dell' oblio. N'è l'una
l'altra conobbe.

...

Eveno le rispose: "Ho fretta."

E più veloce l'anima d'Eveno
corse, in orrore, e la seguì la trista
anima ignuda. Ma la prima sparve
in lontananza, nella eterna nebbia;
e l'altra ansante, a un nuovo trivio incerto
sostò, l'etèra.

Tā pati mīlākā dvēsele pamet hetēru viņas liktenim. Ilgi viņa

klīst vientuļa, līdz kamēr ierauga asfodeļu un citu ziedu
klēpī savu nedzimušo bērnu dvēseles, kam tā nebija ļāvusi
nākt pasaulē:

Cauta pestava l'erbe alte del prato
l'anima ignuda, e riguardava in terra,
tra gl' infecondi caprifichi, e vide:
vide li, tra gli asfodeli e i narcissi,
starsene, informi tra la vita e il nulla,
ombre ancor più dell' ombra esili, i figli
suoi, che non volle.

Bālās rociņas, bez asiņu piliena, turēja indīgu zāļu stiebrus:

... E nelle mani esangui
aveano i fiori delle ree cicute,
avean dell' empia segala le spighe,
per lor trastullo.

Bērni arī bēga no savas noziedzīgās mātes; viņi tur rokās
cikūtu un rudzu vārpas, par zīmi, ka māte tos nogalinājusi
pirms dzimšanas. Hetēra ienira mūžīgā tumsā.

III

La Madre.

Platona "Faidonā" sacīts, ka tie, kas smagi grēkojuši,
kā piemēram vecākus aizkāruši, iemetami pekles visdziļākos
dziļumos; pēc gada vilnis tos izmet ārā. Tie, kas situši
tēvu un māti, atrodas Piriflegetontē. Platona dialogos Glauks

pacēlis roku pret savu māti, viņa mirst. Labais daimons to
 iemērc Lētā, tad aizved uz kalngalu gaismā. Bet dēls pēc nā-
 ves apakšzemē šūpojas melnā upē, kas to nes uz Acherusiades
 purvu; tur maldās ēnas, kas gaida labvēlīgu likteņa lēmumu,
 lai atgrieztos pasaulē. Dēls izmisis sauc māti. Bet viņai
 Lētas ūdeņi bija aizskalojuši visas ciešanas; tagad paradī-
 zes godībā un Dieva vaiga spožumā dvēsele neilgojas zemes
 dzīves:

... "Dimentica per sempre,
 anima buona; ché sofferto hai troppo!"

E pose lei nel sommo della terra,
 dove è più luce, più beltà, più Dio:
 nel campo Elisio, donde mai non torna
 l'anima al basso a dolorar la vita.

Glauks piesauc savu cietēju māti lielajā izmisumā pazemē:

Madre che offesi... madre che percossi...
 madre che feci piangere...

...

O mamma che... feci morire!

Mātei vēl sūrst dēla pļauka, - to nekāda vara pasaulē nespēj
 izdzēst. Daimons viņu gremdē vēl reiz vilņos, taču sirds tai
 mūžīgi skumst par savu nelaimīgo, nožēlojamo dēlu:

Ed ella bevve. Ma via via dagli occhi
 le usciva il pianto e le cadevanell'onda.

Māte iežēlojās, jo viņa aizmirsusi tai nodarītās pārestības,

bet dēla liktenis tai vēl arvien kremt. Tad beidzot daimons paklausa mātes lūgumam un savieno abus; gaismas gars nokāpj pie grimušā dēla, apliecina savu mīlestību un lūdz piedošanu.

S i l e n o .

=====

Plīnijs savā "Historia naturalis" atstāsta brīnumu, notikušu Paro alā. Kāds klints bluķis novēlies no kalna un piejēmis Silēna izskatu. Skopass, vēl zēns, vaicā Silēnam, ko gan klints varētu slēpt. Silēns tikai pamirkšķina acis, un zēnam uzreiz parādās visi mākslas darbi, kas vēlāk brīnišķīgā kārtā radīsies no marmora: Mirona diska metējs, Polikleita Dorifors, jaunavas Partenona frizā, Venēra Andiomēna, Niobe, Kentauri, skrējēji, nimfas un bakchantes.

P o e m i d i P s y c h e .

=====

I

P s y c h e .

Psīche jemta no Apuleja noveles "Amors un Psīche" Metamorfozās, IV-VI nod., Psīche ir ķēniņa meita, brīnumdaiļa, smalkāka par dūmu strūkliņu; dzīvoja savā nodabā, kamēr, piepildot likteņa lēmumu, uzsāk ciešanu ērkšķu ceļu. Tauta viņu tura par otro Venēru un dievina. Viņa ir pārāk skaista, neviens princis neuzdrošinās lūgt viņu par sievu; tā abas

neglītās māsas iziet tautās daudz ātrāk, kamēr Psīche vārgst viena pati. Vecāki izprašņā ūrākulu. Psīche novietojama kalngalā, kur tā dabūs par vīru kādu briesmoni. Viņa pavada nakti pie nejaukā ķēma sāniem viņa sejas neredzējusi, kas tai ir aizliegts. Zefirs bija aiznesis Psīchi uz kādu skaistu pili, kur naktīs Amors to apvieso nepazīts. Kādu nakti, ziņkārības dzīta un skaudīgo māsu pamudināta, pie lampas gaismas Psīche apskata gulošo Amoru, Pamodies tas aizlaižas uz visiem laikiem. Viņas laime pagalam. Skumja un vientuļa viņa vada ilgu pilnas dienas savā omulīgā mājīņā, velti gaidot sava drauga atgriešanos. Viņas raudām atbild dabas radošie spēki, kas iemiesoti pānā, apaugušā matiem, kā daba stādiem. Viņas dvēselē skan divas balsis; maigā saldā ir mīlestības, illūziju un dzejas balss; otra asa un nelokāma - tā pienākuma balss. Pēdējā liek Psīchei izpildīt pavisam neiespējamas lietas.

Apulejs liek Venērai greizsirdībā uz Psīches skaistumu un atriebības kārē uzdot Psīchei daudz pārbaudījumu; beigās tomēr mīlētāji savienojas un viņiem piedzimst dēls Juteklība. Paskoli poēmā nevis Venēra nolemj sodus, bet kāda cita naidīga balss māla pilī; arī padomi un palīdzība, kā grūtības veikt, nāk no kādas neredzamas būtnes, kas meitenei labu vēl. Pirmais darbs ir izlasīt miežus no sēnalām. Pāna sūtītās bitītes čakli sakrauj gubiņās sēklas un projām ejot atstāj Psīchei

magonziēdus - aizmirstības līdzekli. Nogurusē dvēselīte ar prieku to izlietātu, bet stingrā balss to sūta piesmelt amforu melnos ūdeņos tartarā nāves ūpē. Kāda žēlsirdīga roka to izpilda un pazūd. Psīche raugās ūdenskrūzē un redz tur nebūtību; bailēs viņa sāk trīcēt, bet pāns pūš maigi sidraba dūdas; glāstošā mūzikā Psīche aizver acis un paklausā aicinājumam doties pāri nāves ūdeņiem, lai viņā krastā satiktu Amoru. Psīche iet, bet pusceļā dzelme to ierauj. Velti meklēt mirušo dvēselīti, viņa ir atgriezusies savā pirmsākumā - dabā:

O Psyche, tenue più del tenue fumo
 ch'esce alla casa, che se più non esce,
 la gente dice che la casa è vuota;
 più lieve della lieve ombra che il fumo
 disegna in terra nel vanire in cielo:
 sei prigioniero nella bella casa
 d'argilla, o Psyche...

...
 È vi sfaccendi dentro vi sospiri
 sempre soletta, ché non hai compagne...

Apulejs raksta, ka Psīche bijusi tik burvīgi daiļa, ka vārdiem tas nav izsakāms. Paskoli veidojumā viņa kļuvusi aitēriskāka, vairāk nemirstīgai dvēselei līdzīga. Viņa ir vaņģiniece cilvēka ķermenī, vienalga, lai tas būtu, cik skaists būdams. Apulejs stāsta, ka Psīche mājojusi skaistā pilī. Platons māca, ka dvēsele jūtas miesā kā cietumā. Apuleja Psīchei

bija kalpones. Paskoli šos tēlus pārveido par slepenām balsīm sirdsapziņā.

Gar Psīches mītni staigā mežonīga būtne pāns - dabas radošais spēks:

Intorno alla tua casa, o prigioniera,
 pasce le greggi un Essere selvaggio,
 bicorni, irsuto; e sui due piè di capro
 sempre impennato, come a mezzo un salto.

Pāns tēlots sēdus, gatavojamies lēcienam. Pāns izpaužas visās dabas parādībās. Nav tāda brīža, kad viņa klātbūtne nebūtu manāma: ... e sempre ulula e corre;

e spesso guazza nel profondo fiume,
 come la pioggia, e spesso crolla il bosco
 al par del vento; e non è mai l'istante
 che tu non l'oda o non lo veda, o Psyche,
 Pan multiforme.

Tu klausies viņa maigās raudās, kas pazaudējušas savu rūgtumu pirmo reizi pār acīm līstot. Tad tu piemini, kā jaunava būdama, kļuvi par sievu nezināmam zvēram:

vergine fosti ad un'ignota belva
 data per moglie, crudel mostro ignoto.

Tu raudi caurām naktīm, kad pāns liek lēni zuzēt savām niedru stabulēm, tu raudi aiz mīlestības. Smaga asara piefiet plakstos un tad nokrīt lēnām:

... e le voci odi che fanno
 all' improvviso a te cader dal ciglio
 la stilla che non ti voleva cadere.

Psīche ar lieliem, smagiem plakstieniem, kas pilni asaru pilieniem kā egļu zars kūstoša sniega, - tā mūsu pašu dzejniecē uztvērusi to pašu momentu, ko Paskoli. - Tu nīsti šīs skarbās balsis, kas tevi moca, viņas ir pārāk cietsirdīgas, sevišķi viena: ... una che sempre

contende e grida, ad ogni tuo sospiro
 verso l'alata libertá: "Non devi!"

Tomēr šī rigorōzā balss tevi mīl vairāk par visām citām un dzenas tava labuma. - Psīches pirksti ir viegli kā vēsma "le tue dita d'aria". Skudras nosauktas "le figlie dell'alma Terra, frugole e succinte, dalla pineta dove a Pan selvaggio frangean tra gli aghi dei pinastri il suolo"; skudras, melnās zemes meitas, taupīgas, darbam jozušās, lodā pa sila skujām un ciekuržiem. - Apulejs stāsta, ka Venēra samaisījusi, miežus, lēcas, magoņu sēklas un ciētus graudus, lai Psīche tos izlasītu atsevišķi, tāpēc ka viņai, tik neglītai, neviens mīlākais negadīšoties, tikai ar lielu uzcītību lietu varētu labot. Paskoli liek, lai stingrā sirdsbalss uzdod dvēselei tādu pat smagu pārbaudījumu. Darba rūķīši skudras visu padara un vēl apveltī Psīchi: un lungo stelo e il molle fior del sonno. Tu ilgojies aizmiršanās, bet bargā balss tirda no jau-

na - jāiet Stiksa mukulājos, nāves upē Kočito, ko modrīgs pū-
ķis apsargā. Drebēdama Psihe aizver acis, tikmēr kāda nezi-
nāma būtne piepilda kristalla krūzi:

... o schavolina, andasti
con la tua brocca di cristallo al fonte;
e là vedesti, su la grotta, il drago,
l'insonne drago, sempre aperti gli occhi.

Mājās atgriezusies tu ieraudzīji savā traukā nebūtības bezdi-
benus. Pāna spēlēm atskanot, tu raudāji nāves iegādājoties,
kā agrāk tiki raudājusi mīlas gaidās:

... E Pan allora un dolce
canto soffiò nelle palustri canne,
che tu piangesti a quel pensier di morte
come piangevi per desio d'amore:
lo stesso pianto, così dolce, o Psyche!

Milošā balss tevi mierina:

"Povera Psyche, io so dov' è l'Amore.
Oh! l'Amore t'aspetta oltre la morte.
Di là, t'aspetta. Se tu passi il nero
fiume sotterra, troverai l'Amore."

Charontu, kas pārvadā mirušo dvēseles pār Acherontu, Paskoli
zīmē kā vecu, tik vecu kā laiks: "un vecchio, vecchio come
il tempo". Psihei jāaiznes lūpās, gleznās kā vīstošu rožu
lapiņas "le labbra che sembrano due petali appassiti di mot-

ta rosa", vienu naudas gabalu maksai par pārceļšanu. Psīchei jāņem līdž medus plācenis, tāpat kā Sibillai, pavadot Eneju uz apakšzemi, kur tā met raušus cerberam rīklē: "melle soporatum et medicatis frugibus offam" /Eneīda, VI, 420/. Psīche aiziet viegla kā elpa, kā ēna, kā tauriņu spārnu vēdiens:

... non so quale alito lieve
ti porta via. Per dove passi, un'ombra
passa, non più che d'ali di farfalla.

Psīche kā sastingusi tomēr uzņem visus iespaidus apakšzemē, kas tēloti ar lielu prasmi: vecā airinieka smago elpu, kas griež kā cietu koku zāgējot:

... e senti anche la rauca
lena del vecchio rematore, come
se alcuno seghi il duro legno, e come
se alcuno picchi su la putre terra.

Psīche iekrīt atvarā "cadi nel queto vortice del nulla". Itin kā nekas nebūtu noticis, pāns gana mierīgi tālāk savus lopus, un visi dabas procesi notīt pa vecam bez traucējumiem:

Ma Pan il gregge pasce là su l'orlo
del morto fiume. Non udivi il suono,
là, della vita? Tremuli belati
e cupi mugli, il gorgeggiar d'uccelli
tra foglie verdi, e sotto gravi mandre
lo scroscio vasto delle foglie secche.

Avis blej, govis mauro, putni saldi trīcina gaisu zaļā lapotnē, mežs dun zem smagu ganāmpulku soļiem. Vīļpi tevi aizkā kā šūpla dziesmiņa, tev iešāvās prātā aizmirstā bērniņa. Psihologi apgalvo, ka šāds fainomens novērots, ka slīkonis vienā mirklī pārdzīvo visu dzīvi. Pāns saņem tevi nedzīvu, sastingušu, visu aizmirsušu un ietin tevi matos uz savām krūtīm. Pasaule velti tevi meklē un vaimanā:

Quali alte grida là dal mondo! Quali
tristi lamenti intorno alla tua casa
d'argilla, o Psyche, donde più non esce
il tenue fumo, alla tua casa vuota
di cui sparve il celeste alito in cielo.
Ti cercano le genti, o fuggitiva.

O Psyche! o Psyche! dove sei?

...

... Tutti, o Psyche, invano!

O Psyche! o Psyche! dove sei? Ma forse
nelle cannuce. Ma chi sa? Tra il gregge.

O nel vento che passa o nella selva
che cresce. O sei nel bozzolo d'un verme
forse racchiusa, o forse ardi nel sole.

Ché Pan l'eterno t'ha ripresa, o Psyche.

Kur gan palikusi dvēsele? Vai tā šalc niedrajā, vai mājo
četrkājainos, vai aukā, vai augos, vai kāputā, kas izvērtī-
sies par spilgtu tauriņu, vai varbūt saules liesmā? ... Mū-

žīgā daba to uzjēmusi atpakaļ savā klēpī, no kurienes tā bija nākusi.

Apulejs tēlo pānu kā ganu dievu, kas sargā kazas krastmalā. Paskoli pāns domāts daudz plašākā nozīmē, viņš pauž dabas bezgalīgo mieru, nepārejošos potenciālos spēkus, dabas bezkaislīgo bezgalīgo dzidrumu. Pati Psīche - visuma dvēsele. Lasot šo poēmu, tā šķiet tik ierosmes bagāta, ka ik pants varētu noderēt par motto veselam jaunam darbam.

II

L a C i v e t t a .

Viela jemta no Platona stāstījuma par Sokrata nāvi. Sokrats cietuma priekšā, kur tam jādzer cikuta, bērni rotaļājas ar mazu pūcīti, piesietu aiz vienas kājas. Putns aizlaižas kliegdam, ko Atēnas uzskata par labu zīmi. No vienas puses redzam bezbēdīgo, neapkūstošo bērnu čalošanu, no otras filozofa traģisko nāvi, mieru iznīcībā. Kā ieslodzīta dvēsele aizlido nezināmā virzienā, to rāda simboliskā pūce.

I G e m e l l i .

Pauzānijs atstāsta noveli par Narcisu. Viņam bija dvīņu māsa gluži līdzīga izskatā, apģērbā, kas nodevās medībām un citām izpriecām ar tādu pat interesi. Narciss mīlēja meiteni un kad viņa nomira, viņš, lai bēdas remdinātu, lūkojās strauta rāmajā spogulī, kur paša atspulgs viņam atgādināja

mirušo māsiņu.- Paskoli dvīņus pārveidojis par divām līdzīgām puķēm - leucoion vernum un galanthus nivalis, kas, tāpat kā Narciss, pieder amarillīdu grupai. Pēc māsiņas nāves brālītis nenorimst viņu meklēt. Meitene izdzisa kā liesmiņa lietū, kā sniegs saulītē, kād zaļie asniņi lien iz slapjās zemes.

Spuntava l'erba, verdicava il salcio,
e ravvenate ora mescean le polle.
Era sui monti, era a bacio la neve.

Brālis ierauga māsiņu strautā un nevar atrauties no mīļotā vaiga. Māte tam paskaidro patiesību un aicina atpakaļ ikdienā un saules gaismā no aizmirstības straumes. Aiz žēlabām zēns mirst. Nu abi dvīnīši uzzied pavasara vēstnešos krokusos.

I v e c c h i d i C e o .

Viela jemta no Bakilida, kas, saukts "isolana ape canora", apdziedājis Lachonu un Argeju. Lachona himnu sacerējis Paskoli pats, Simonida un Pindara ūdu garā. Argeja himna ir brīvs tulkojums no Bakilida otrās himnas; pirmā himnā smeltas ziņas par Argeja tēvu Panteidu. Vecie no Chijas ir divi atlēti Pantids un Lachons, kas satiekas starp Jūlidas un Kartajas kalniem, ārstniecības stādus lasīdami. Pēc Grieķijā valdošā likuma viņiem bija pienācis laiks iedzert nāves zāles, lai dotu vietu jaunai paaudzei, Lachons skumst, ka viņam būs jāatstāj skaistā sala. Bakilids savu apdziedāto salu nosauc

par Euksantidi, Euksantija vārdā, par godu nimfas Deksitejas un Minosa dēlam, kas, kā teika stāsta, tur dibinājis Jūlis pilsētu. Pantids, agrāk slavens atlēts, meklē puķes un indes, bet pēdējās vairāk kā pirmās, jo viņa sirmajai galvai vainags vairs nav vajadzīgs.

Nella rocciosa Euxantide, sul monte
tra la splendida Iulide e l'antica
sacra Carthaiia, cauto errava in cerca
non so se d'erbe contro un male insonne
o di fiori per florido banchetto,
Panthide atlēta: atlēta giá, ma ora
medico, di salubri erbe ministro.
E coglieva, piú certo, erbe salubri,
ché il capo bianco non chiedea piú fiori.

Ziedu gados Pantids bijis spēcīgs atlēts, tagad dažādu vainu un kaišu dziedētājs; kad jaunībā spēki velti izšķiesti, tagad nākas tos saudzēt. Viņš satiek Lachonu, daudzīnātu uzvarētāju olimpiskajās spēlēs. Savu laiku viņš bija izpelņījis dažu labu godalgu: Istmā, Nemejā, pitiskās spēlēs lauru vītnes, Olimpā - olīves. Bet viņam nebija pēcnācēju:

e l'alloro e l'olivo: altri germogli
no; non di cari figli altra corona.
Ché solo egli era. E per la via selvaggia
coglieva anch'esso erbe salubri o fiori,
per morbo insonne o florido convito:

ma più certo, salubri erbe, ch  un cespo
 svelgendo allora da un sassoso poggio,
 le vecchie rughe egli faceva pi  tante.

Lachonam t das pat likstas k  Pantidam, turkl t nav zaļok ņa
 b rnu pulciņa; k  D vida dziesm s teikts /127./: Filii tui
 sicut novellae olivarum in circuiti mensae tuae. - Negaidot
 draugu saticis, viņš gluži instinktīvi nosl pj cikutu pu ki
 aiz muguras, jo netik atz ties sav  st voklī. Arī Pantids
 noglab  savu indīgo z ļu nastu. Ar vieglu smīnu sekojam šim
 mazaj m viltībini m, bet t daļ iezogas sirdī  elabas par l ga
 veci siem , kas tik traģiski izj t savu galu tuvojamies, neb t
 neprotest dami saņem likteņa l mumu ar rezign tu smaidu. Un
 viņi atz stas viens otram:

... Ma con un sorriso
 a lui mostr  la sua Panthide, e disse:
 "Eh!" disse "vedo. Non   crespo aneto,
 Lachon, per un convito; non   mirto;
 n  cumino n  molle appio palustre..."

T nemekl  gar sas vielas, ne pu es, ar ko rot ties, bet cikuta-
 tas. Laiks zag sus atn cis un aizg jis, j pilda t vzemes li-
 kums:

... il Tempo,
 che viene scalzo, all' uno e all'altro   giunto,
 della cicuta; come   patria legge:
 CHI NON PU  BENE, MALE IN CEO NON VIVA."

Chijas likums burtisk  tulkojum  p c Menandra skan: "Skaists

ir Chijas likums, ak Fanija; kas nevar dzīvot labi, lai nedzīvo slikti." Pantids atgādina Bakilidam, kas pats sevi dēvēja par Chijas lakstīgalu ar medus mēli un salas biti ar skaņo balsi /III,97; IX,10/, dziedādams: "Augstais aitērs nemaitājas, jūpas ūdens nebojājas, rieti laistās līksmībā; vienīgi cilvēks nespēj pārvarēt sirmo vecumu un no jauna izdzīvot ziedošo jaunību". /Bakilids,III,85-90/.

Disse Panthide: "Ricordiamo il detto dell'usignolo che di miele ha il canto, dell'isolana ape canora: Il cielo alto non si corrompe, non marcisce l'acqua del mare... L'uomo oltre passare non può vecchiezza e ritrovare il fiore di gioventù." "Noi ritroviamo il fiore della cicuta!" con un riso amaro Lachon riprese...

Lachons nespēj tik viegli samierināties ar stāvokli, grūti ir uzreiz vienā dienā saraut daudzos ziedus, lai piepildītu nāves zāļu bļķeri; lai izprastu domu par iznīcību, uz to vajadzētu visu mūžu gatavoties:

... "Un fascio coglierne, tutto in un sol dì, per vecchi, ospite, è grave. Oh! non ha senno l'uomo! Sin dalla lieta gioventù va colto, un gambo al giorno, il fiore della morte!"

II

L' i n n o e t e r n o .

Abi draugi atlēti nosēžas ozola paēnā un grimst burvīgā ainavā Kartajas ielejā, kur atskan plāvēju dziesma un jau no atlētu sarunas, kas steidzas uz Korintas sacīkstēm. Pie apvārksņa zviļo jūra un uz augstas radzes Horegeion, mūzikas skola, kur slavenais Simonīds māca korim savas dziesmas, un daba dzied himnu mūžībai. Brīnišķīgs ir Kartajas pielīdzinājums snaudošam baltam avju baram: "simile a bianco gregge addormentato". Buŗu laivas plandās pa jūŗu, kā baltas līlijas zilā linu druvā. Frigieŗu un dorieŗu citaras un citi instrūmenti locīja balsis kā putnu koris. Liekas, ka mēs patieŗām dzirdētu cikādu tarkšķēŗanu apsaulotos pakalnos, - tik dzīvi dzejnieks to tēlo. Tad seko Simonīda skolas un dziesmu apraksts, pa starpām iesprausti vērojumi, mūŗību skaŗoŗi. Diena grima mūŗībā; bezgala daudz reiz nakts sega klājās pār pasauli; un ŗai mūŗīgā maiŗā, starp gaismu un ēnu, starp cerību un maldiem Zeme stāvēŗa nekustīga, mūŗīga.

Fluiva il giorno, rifluisa la notte.

Sotto il giorno e la notte, e la vicenda

di luce e d'ombra, di speranza e sogno,

stava la terra immobile.

Neviena lieka vārdiŗa. Skan pasaules mūŗīgais likums, līdz ar sauli atdzimst prieks un kustība, ko melnā nakts klāj ar

sāpju un murgu plīvuri.

... Arrivava un'onda

dal mare, un'altra ritornava al mare.

Era la vita. Dopo il moto alterno

d'un 'onda sola che salia cantando

scendea scrosciando, mormorava il mare

immobilmente. E molte vite in fila

salian dal mare riscendean nel mare:

quindi l'eterno. E dall'eterno altre onde:

i figli. E onde e onde, e onde e onde...

Valoda šai pasāžā apbrīnojami vienkārša, nav neviena salīdzinājuma nedz epiteta. Ja tā nebūtu eufōniskā italiešu valoda, tad pati aina ar viļņu ritmisko paisumu un bēgumu, un putu kulšanu un dzidro dzīli mūs tā nesavaldzinātu.

III

E f i m e r i .

Pantids stāsta draugam par saviem pieciem bērniem; vakar viņa vecākajam jau dzimis dēls, kas ar savām mazajām rociņām māja, itin kā gribēdams sacīt - Lūk, es aizdedzināju savu dzīvības liesmiņu pie tavas dziestošās lāpas, kas esi raidījusi pasaulē vairākas spēcīgas atvases. Tagad tu vari izdzist, roba tas neatstās.- Šis salīdzinājums atgādina Lukrēcija uzskatu, ka cilvēks līdzinās skrējējam Delfos gar Alfija upi: "Vitae lampada tradunt." Un Pantids ir ar mieru

mirt un atdot vietu jaunam censonim; kā gan lai viņš ar savām lūpām aizsegtu strūklas krānu, liegdams jaunajam dzīvu ūdens malku. Es aizeju, bet nemirstu, jo es esmu viņš. Bet Lachons, kam nav pēcnācēju, skatās ar romantikas brillēm, jo nezina, kādas raizes sagādā ģimene. Viņš domā, ka būtu daudz grūtāk šķirties no šīs jaunās laimes, kas atmirdz bērna aktivitās, to nemaz nebaudījušam:

... "Oh! io vorrei che un poco
 la piccoletta fiaccola negli occhi
 miei balenasse...
 vorrei vedere quella rosea bocca
 arrotondarsi sul bocciuol materno!"

Viņš nožēlo, ka svētā Chijas sala ir par mazu, lai mitinātu visus savus dēlus, kāpēc veciem priekšlaikā jāšķiršas no dzīves. Taču Dēlas salā klājas vēl ļaunāk - tur mirušos sūta citur apglabāšanai, liedzot vieglas smiltis dzimtenē. Pindara VIII pitiskā oda skan: "Mēs esam pārejoši... cilvēks ir ēnas sapnis, viņš dzīvo īsu mirkli, visa viņa dzīvība iekļaujas vienā dienā - siamo d'un dì! ... Sogno d'ombra, l'uomo! Cilvēks, būdams iznīcīgs, islaicīgs, pīslim līdzīgs, lai nepiesien sirdi pie zemes lietām savā īsā dzīvības spriņķī." Šīs domas kā klavieru pavadījums atbaldojas lapu šalkoņā: "E vicine stridere udiva l'ombra delle foglie."

IV

L' i n n o a n t i c o .

Cikutas saišķus sarāvuši, viņi katrs iet uz savu pusi,
novēlējuši viens otram: Va sano!... Staigā vesels. Daudz-
punktis arī mums liek padomāt, ko gan izjuta abi draugi, šā-
du vārdu sacīdami, jo labi zināja, ka iet pretim drošai nāvei:

... E ritornavano cogliendo ancor
pei greppi i fiori della morte.

Zāles smaržoja pēc vaska un salda medus; ziedos dūca bites
un skarabeji:

Esalava il canüciolo e il serpillio
odor di cera e dolce odor di miele.

Ronzavan api e scarabei de'fiori.

Vakars smaržoja: Era giá sera, una sera odorosa.- Tuvojoties
Simonīda skolai, viņš sadzird bērnu balsis, kas dziedāja him-
nu, sacerētu par godu pirmai Lachona uzvarai Nemejā. Bērnī-
ba, atjaunotas dzīves sākums, tu esi kā slepens avots, kā
izteka noslēpta. Lachons tev veltī zaļo efeju, ko sajēmis
par balvu Nemejas mežā:

Pubertá,

fonte segreto che spiccia

senza un tremito e un gorgoglio,

ma che di tenero musco

veste insensibilmente lo scoglio...

Nekas nepastāv, viss mūžīgi mainās, - tā ir Heraklita doma pantachorei. - Lachon, tev ir pienācis laiks padomāt par pēcnācējiem:

Ora é ora d'amare. ...

Kad bērni ieraudzīja Lachonu, vecu, salīkušu, viņi saskrēja tam apkārt un lūdza cikutas zariņus, noturēdami tos par efēju. Verdošā jaunība vēl nepazīst nāves puķes, nedomā sekot saulei uz skumjiem rietumiem "mesto occaso"; viņa prot izvilināt dzīves prieku pat nāvei acīs skatoties, jo tas notiek neapzināti.

V

L' i n n o n u o v o .

Pantids, savās mājās atgriezies, ierauga kuģi ar 60 atlētiem, kas bijuši Korintā. Koris dzied dziesmu par godu Argeo, Pantida jaunākam dēlam - uzvarētājam. Tēva sirds pukst straujāk; viņš atgriežas mājā, lai gatavotu cikutas dzērienu, apmierināts ar savu likteni. Jo ko gan viņš vēl varētu gaidīt no dzīves! Sasniegtais - slava jaunībā, pēcāk pieci krietni dēli, kas min tēva pēdās, dēla dēlēns mierīgi sūc saldo mātes pienu. Nāve jāsajem mierīgu prātu. Pantids nāk pie slēdziena, ka cilvēkam jāsamierinājas ar neizbēgamo ļaunumu nāvi. Tomēr līdz Asīzas Franča pacilātībai nāves vaiga priekšā: "Sii laudato, mi Signore, per sora nostra morte corporale!" - viņš vēl netiek, kaut arī pacietīgi sajem

likteņa lēmumu.- Koņa dziesma gandrīz verbatim patapināta
no Bakilida: .....

ed or la musa indigena
suscita il dolce strepito
di tìbie lyde
per onorar d'un inno
il tuo figlio, o Panthide!

Pantidam to dzirdot, tēva lepnums liek sirdij straujāk sist:

Udi Panthide, e il cuor batté piú forte
contro la manna delle sue cicute.
Ora poteva sciogliere la vita
felicemente, come alcuno un fascio
d'erbe e di fiori che nel giorno colse,
sfa, su la sera, che ne fa ghirlanda,
tornato a casa.

Dzīve saira viegli un bez sāpēm, kā ziedu pušķis, ko vakarā
mājās savijam vainagā. Viņa pieci dēli - ir viņa slavas
dzīvs iemiesojums zemes virsū. Mūzas viņam bija piešķiru-
šas to labāko likteni. Ļaužu apbrīnots, tagad gudrais zāļu
maisītājs sajauks pats savu pēdējo kausu.

Buona, la sorte! buona! ché concesso
non gli era mica di salire al cielo!

Pantids vairākreiz atkārtu, ka liktenis ir labs, - lai sevi
mierinātu un stiprinātu. Cicerona Tusculane I stāv rakstīts:

"cum phodius Diagoras, Olympionices nobilis, uno die decos filios victores Olympiae vidisset, accessit ad senem et gratulatus. Morire, Diagora, inquit; non enim in coelum ascensus es." Dzīvs debesīs neuzbraukšu un mūžam arī nedzīvošu, tāpēc jāsamierinājas ar nāvi.

Beigu izskaņai noderētu jūras zīmējums:

... E il mare eterno, il mare
alterno, a spiaggia sospingea l'ondate,
le ricogliea, così tra il canto e il pianto.

Še abi epiteti eterno un alterno izsaka jūras bezgalību, mūžīgo dažādību, tāpat kā canto un pianto raksturo jūru, kā visu cilvēcīgu izjūtu nesēju.

A L E X A N D R O S .
=====

Varonis iekarojis visu orientu; viņš nonācis līdz zemes malai. Nevarēdams iekarot mēnesi, viņš krīt izmisumā un sauc, ka viņa dvēsele bijusi apmierinātāka pirms lielajiem pasākumiem, nekā pēc; labāk ir vajadzēt kaut ko izvest, nekā būt jau izvedušam:

.....

III

Oh! più felice, quanto più cammino
m'era d'innanzi; quanto più cimenti,
quanto più dubbi, quanto più destino!

Cik daudz laimīgāks es jutos, kad man vēl bija priekšā liels, tāls nenoiets ceļa gabals. Sapnis ir nesalīdzināmi pārāks par īstenību. Jaunībā Aleksandrs gaudās, ka tēvs tam nebija pametis nevienu lielu, cēlu varoņdarbu, ko vēl neviens nebūtu veicis; vīra gados, kad tas bija sasniedzis kāroto mērķi - proti: iekarojis visus austrumus - viņš atskārta savu lielo traģismu un lēja rūgtas asaras. Īstā gudrība ir savaldīt savas iekāres un arī cēlās dziņas saskaņot ar iespējas robežām.

I

- Giungemmo: è il Fine. O sacro Araldo, squilla!
 Non altra terra se non là, nell'aria,
 quella che in mezzo del brocchier vi brilla,
 ... errante e solitaria
 terra, inaccessa.

Motīvs par mēness iekarošanu ir jau zināma literāriska tradīcija.

Aleksandra kaņaspēks, kas sastādās no traķiešiem un kanaaniešiem un daudz citu zemju dēliem, nonācis līdz Indijas okeanam, ko grieķi sauc par Ūkeana upi; tam pāri nevar tikt, kā kalniem un upēm, kas līdz šim veikti ar smiekliem uz lūpām.

II

.....

Azzurri, come il cielo, come il mare,
 o monti! o fiumi! era miglior pensiero

ristare, non guardare oltre, sognare:

il sogno è l'infinita ombra del Vero.

Labāk apmierināties ar esošo, ne kārot arvien jaunus ieguvumus. Lietas ir mazas, bet tās met lielu ēnu. Īstenība ir aprobežota, bet mūsu sapņi, kas uz šo īstenību dibināti, ir bezgala dziļi un skaisti. Cik daudz laimīgāks jutās ģeniālais kaņavadonis, kad viņam stāvēja priekšā visas slavenās uzvaras Isā, kur viņš sakāva Dāriju 333.gadā priekš Kristus. - Legenda stāsta, ka Aleksandram viena acs bijusi melna - nāve, otra zila - kaislības. Paskoli izmanto šo apstākli, lai tēlotu cīņu, kāda norit cilvēka dvēselē starp neaprobežotu iekāri un aprobežoto īstenību. Jo mazāk cerību, jo karstāk iedegas iekāre. V

Ché si fa sempre /tale è la sua sorte/
nell'occhio nero lo sperar, più vano;
nell'occhio azzurro il desiar, più forte.

Šai vietā dzejnieks uzbūvē tropu mežu ar plēsīgu zvēru kliedzieniem tālumā, ar neapjaužamiem dabas spēkiem, kas dun, kā zilonu bars "come trotto di mandre d'elefanti". Šo pēdējo salīdzinājumu kritiķi ir vērtējuši gaužam augsti. Panta sākums skan tikpat iespaidīgi:

Egli ode belve fremere lontano,
egli ode forze incognite, incessanti,
passargli a fronte nell'immenso piano.

Kā pretstatu Aleksandra vētrainai dzīvei un nemiera domām dzejnieks rāda gluži citu ainu. Epīrā viņa mīlīgās māsas, princeses, vērpj no Milētas zīda drēbes savam mīļotam brālim; viņa māte Olympias - pēc Plutarka nostāsta apdāvināta ar spožu fantaziju - gremdējās dzejas avotos, jo valdīšana viņai atjemta.

VI

In tanto nell'Epiro aspra e montana
 filano le sue vergini sorelle
 pel dolce Assente la milesia lana.

Tā viņas strādā izdēdējušiem pirkstiem, daudzām dienām austot un norietot: "e il vento passa e passano le stelle."

Kas gan ir laimīgāks un vērtīgāks sabiedrības loceklis - trauksmīgais Aleksandrs vai pieticīgās rāmās jaunavas? Mūsu dzejnieka simpatijas no sākta gala ir bijušas visa vienkāršā, savaldītā pusē, jo tur sirds gūst mieru un darba prieku.

Aleksandrs ir mūžīgais nemiera gars, kam nekad nav gana, kam viss sasniegtais šķiet nieks. Viņa lēnprātīgās māsas, kas klusi vērpj bezgalīgus pavedienus, simbolizē pazemīga darba svētību. Paskoli ar nodomu beidz dzejojumu ar šādu gleznu izskaņu.

T i b e r i o .

Pēc Svetonija arī šē vēstīts par Klaudija un Līvijas bēgšanu uz Grieķiju, ar Tiberiju autiņos ietītu. Mežs aizde-

gas, bet Līviņa netraucēti turpina zīdīt savu maziņo:

IV

.....

Ardono i monti; ma ne' suoi due cuori

Livia tranquilla, indomita, ribelle,

tra i rossi ómeri dé' gladiatori,

nutre Tiberio con le sue mammelle.

Dzejolī ugunsgrēka aprakstā liesmas šaudās un lodā, vēja kapātas, kā asa griezīga rīkste. Koki cīnās nāves mokās un krīt liesmu ziedu vainagotas.

G o g e M a g o g .

Sakausēti divi stāstījumi par kādu epizodi no Kārļa Lielā leģendas. Gog un Magog ir divas mežonīgas tautas, kas pārtiek no cilvēku un nešķīstu zvēru gaļas. Spalvaini, apaļām sejām, garām ausīm, asinīs zvērojošām acīm, kuīļa nagiem. Reizēm tie milži, reizēm pundurīši. Lai tos aizkavētu savaitoties, Aleksandrs Lielais aizdzen viņus kalnos un ieslēdz tur līdz ar citām ērnotām tautām, noļukušām ausīm un ilķņiem. Tikai divas šauras ejas ar milzīgām bronzas durvīm savieno viņus ar pasauli.- Otra versija mazliet atšķiras. Aleksandrs, iesprostojis nezvērus, uzcēla kalnā milzu taures, kas vējam pūšot skanēja un lika cietumniekiem domāt, ka bruņots spēks tos apsargā. Par šīm durvīm un taurēm tuvāki pētījumi atro-

dami Artura Grafa "Nobili fatti di Alessandro Magno in Roma nel Medio Evo" ievadijumā.

Te reiz kāds ieslodzītais, zaķim pēdas dzīdams, uzrāpjas kalnā, kur mājoja pūces un savvaļas dzīvnieki. Nu māņi noskaidrojās un drošinieks atbrīvo savus ciltsbrāļus. - Paskoli vairāk pieturas pie šīs versijas un atbrīvošanas aktu apraksta pēc Florences chronista Giovanni Villani.

Pūces tik ilgi mitinājās taurē, kamēr tā aizsērē un vairs neskan. Kopš tā laika Gog un Magog valstīs lielā cieņā nāca pūces un zaķi. - Paskoli nosauc šo tautu apspiedēju izdomātā Zul-Karnein vārdā.

Dzejoļa valoda vietām stipri afektēta. Piemēra dēļ 17. nodaļā savirknēti dažādu eksotisku izdomātu tautu vārdi:

... O gente

di Mong, Mosach, Thubal, Aneg, Ageg,

Assur, Pothim, Cepharr, Alan, a me!

Šādas rindas ir gluži nevajadzīgas un neiespaidīgas un dzejoļa daiļumu tikai mazina.

L a b u o n a n o v e l l a .

Divās daļās: In Oriente un In Occidente. Viela -īKris-tus dzimšana. Engēlis vēsta ganiem Pestītāja atnākšanu Jūdu zemē. Otrā daļā redzam pagānu Romu. - Ar nosaukumu "Piccolo Vangelo" serija uzņemta Marijas sakopotā krājumā "Poesie varie".

POEMI DEL RISORGIMENTO.

=====

Publicējusi Marija Paskoli 1913.gadā. Ievadam viņa saka, ka šie dzejojumi ir "alcuni incompiuti e alcuni compiuti sí, ma non limati", - daži negatavi, citi nenogludināti. Jāpiezīmē, ka Paskoli pats droši vien nebūtu raidījis atklātībā šos negatavos darbus. Virsraksts jau gan sola daudz: Napoleone, Il Re dei Carbonari, Garibaldi fanciullo a Roma, Garibaldi in America, Garibaldi vecchio a Caprera, Pepin, Mazzini, tad Inno a Roma un Inno a Torino. Te būtu poētiska dzimtenes vēsture, galvenā kārtā IX gadu simtenī, tā sauktās "augšamcelšanās" risorgimento laika darbinieku cildināšana. Himnas abām galvas pilsētām, pirmai un pēdējai, uzrakstītas latīņu valodā un paša autora tulkotas. No galvā iznēsātā "Tricolore" līdz papīram tikušas tikai dažas vārsmas, un sākuma datums 1912.gada 22.marts, bet 7.aprīlī Paskoli jau nolika savu spalvu uz visiem laikiem.

Pirmo darbu "Napoleone" izlasījušiem metas bēdīgi ap sirdi. Tur jau ļoti daudz vārdu, bet kopiespāids bāls, izplūdis, nevarīgs un bezgala garlaicīgs.

"Il Re dei Carbonari" iesākas ar ļoti jauku ainīņu,

kur vēl reiz izpaužas Paskoli piemītošā dabas izpratne. Pusnakts. Mežā zaros pazib spīšanas un ūpju apaļās acis. Vilks klusi zogas pa sūnām un papardēm. Vai varbūt tās vientuļu klusās lūgšanas...

Nella foresta murmuri notturni;
breve nel buio balenio di luci.
Forse non son che lucciole e che gufi:
gufi con gli occhi tondi ne' lor buchi.
O non son essi. Vanno attorno i lupi
con passi sordi sulle felci e i muschi.
O forse vanno per la solitudine
anacoreti con lor pii sussurri.

L a t e m p e s t a d e l d u b b i o .

I.

Mazzini, giā, come Gesù trentenne,
era giā solo. Un'ombra si diffuse
su la solinga anima, e il dubbio venne.

Bībelīga ieskaņa. Pestītāja vecumā, Dantes "nel mezzo del
cammin di nostra vita", - tā tad apzinātam dzīves posmam
sākoties, Mazzini pārjēma šaubas, sākās vērtību pārvērtēšana.

XVIII.

Avanti! Tutti hanno il lor fine al mondo.
Tutti hanno un posto loro nel gran mare

dell'essere, e sia pur l'alga del fondo!

Avanti! Dice Dio: Quando son io
che mando, andate, senza mai sostare
senza mai riposare. - E dove, o Dio? -

Tu che devi morire, uomo, a morire!

Tu che devi soffrire, uomo, a soffrire!

Katram sava zināma vietīņa dzīvē, kaut arī tai visniecīgākai
jūras zālei. Ja Dievs sūta, uz priekšu! - kam nāve lemta,
viņas saltās rokās, kam ciešanu kauss tukšojams, - lai iet
līdz mielām.

Banāla pamācība, kas tikai tad iet pie sirds, ja ser-
vēta pievilcīgā vai patētiskā veidā. Tā, kā še tā sniegta,
mums atliek vienīgi konstatēt Paskoli cēlās domas un pagurumu
mākslā.

A l f o c o l a r e .

Jauki aprakstīts Garibaldi auļojošais zirgs.

.....

più veloce sei tu del pampero,
più del tempo... del tempo che fu...

I n n o a R o m a -

---

auksta rētorika. Nodaļas: Il nome misterioso, Il primo eroe,

Lupi e aquile, L'aratore, Le strade, La legione, Ai due gemelli, Gli dei, A Flora, Il primo colle e i primi pastori etc.

Nodaļā "Il nome celeste" svaigi smaržo aprīlis, Floras mēnesis. ...

E di narcissi dalla chioma d'oro,
di crochi dagli stami d'oro rise
la solitudine, e dalle rovine
dei templi il rosso smilace comparve;
e le viole al fonte di Iuturna,
caste, s'abbeveravano, e gli sparsi
ruderi si gremiano di giacinti;

Foruma drupas. Vientuļas smaida zeltā narcises, krokusi;
vijolītes veldzējas pie struklakām; hiacintes smaržo gruvešu kaudzēs; mauriņš zeļ virs pišķiem; ik ērkšķī uzzied roze; marmora tēli tērpjas saules purpurā.

Lūk asējums klasiski vienkāršās daiļās līnijās.

I n n o a T o r i n o .

Hymnus in Romam un Hymnus in Taurinos - slavas dziesmas Itālijas karalistes 50 gadu jubilejai par godu. Senas leģendas tinas ap šiem diviem itāliešu tautas šūpuļiem.

Tāpat kā Romas slavas dziesmā, tā arī šeit gaužam reti ir dārgakmeņi lielajā vēstures ziņu krājumā. Bet kas ir labs, tas tai pašā Paskoli īpatnējā vienkāršā garā.

Verdi, i bei campi, verdi, le canore
 acque, ma più sorridono i giocondi
 clivi con l'ampio serpeggiar dei tralci,
 donde i purpurei calici ed i biondi,
 che danno gioia o danno forza al cuore.

Zaļi lauki, zaļi dziedoši ūdeņi, saulainās nogāzēs tinas
 vīnogulājs purpura un dzintara ķekariem, kas ieliksmo un
 spēcina garu.

"Inno a Torino" apskata italiešu senču vēsturi. Bet
 ar ērudīta zināšanām vien nepietiek lai sacerētu paliekamu
 mākslas darbu. Visi tie pareģojumi un pielīdzinājumi sena-
 jiem varoņiem - piem. Garibaldi Odisejam, padara himnu maz
 baudāmu, par īstu "Kunstkammer". Fantazijas lidojuma, kas
 nosaka dzejas vēlākos likteņus, šai poēmā trūkst.

Dzejnieka nodoms bijis apdziedāt visus varoņus, kas
 sekmējuši brīvās tēvijas veidošanu. Autora nāve plānam pār-
 velk svītru pāri.

Bet tādas un vēl viena otra līdzīga vieta arī būtu viss,
 ko varētu izlobīt no šī krājuma, kas varētu arī neieraudzīt
 dienas gaismu. Paskoli slavas vainagam tas pievieno ne zie-
 du, bet sakaltušu lapu, kas neiederas "Myrica", "Castel-
 vecchio", "Primi Poemetti" un "Nuovi Poemetti" smaržīgo vi-
 jolišu pušķī.

Noslēgsim paša dzejnieka vārdiem: "Io sento di non

avervi ancor detto nulla di ciò che avevo per i vostri cuori. E temo di andarmene, volgendomi disperatamente addietro per dirvi ciò che non dissi". - Jūtu, ka neesmu paguvis izteikt itin nekā no tā, kas manī sakrājies. Bet mani sauc, jāiet nepateikušam sakāmo.

~~~~~

Desmitais krājums.

P O E M I I T A L I C I

e

C A N Z O N I D I R E E N Z I O .

Grupā "Poemi italici" ietēlp trīs garāki dzejojumi:
"Paulo Ucello", "Rossini", "Tolstoi".

P A U L O U C E L L O .

=====

Dāvinādams savu "Paulo Ucello" kādam kapucīnietim, Paskoli sevi dēvē "Giovanni, frate minore". Un tiešām, mūsu dzejnieka dzīves veids ir bijis tik noslēgts un pieticīgs, kā ordeņa laju brāļiem. Paskoli māja pilna putnu būrišu, gluži kā mūsu poēmas varonim.

Katram dzejniekam atradīsies viens vai vairāki darbi, kas nešķirami asociējas ar dzejnieka vārdu, bez kuriem dzejnieks nav domājams, uz kuriem dibinās dzejnieka nevīstošā slava, kas ienes jaunas vērtības visas pasaules gara kultūrā, - vārdu sakot, kas ir nemirstīgi. Man nav ne mazāko šaubu, ka Paskoli liras visdzidrākais vibrējiens ir Paulo Ucello aitēriskais tēls.

Šo darbu lasot šķietamies dzīvojam tai laikmetā, kad

cilvēki vēl izjuta neviltotu prieku par visām lietām, dzīvniekiem, krāsām. Mūsu dzejnieks pilnā mērā identificējams ar franciskāņu mūka pazemīgo kluso smaīdu, pieticību, piemīlību. Šīs viengabalainības dēļ poēma uzskatāma par vienu no vispilnīgākām ne tik vien Paskoli brūklenāju vainagā, bet pat pasaules florilegium'ā. To vis nevarētu sacīt par Odiseja un Achilla tēliem, kas bija sveši Paskoli garam un neietilpa kristīgās askēzes rāmjos. Paskoli ir it kā savas tautas nemierīgā sirdsapziņa, kas vēl nav paspējusi pārvarēt juteklību, kas vēl arvien sien sirdi pie zemes lietām, tai pašā laikā izstiepjot rokas pēc mūžīgā. Še tikdaudz smelzdes, neizteiktu sāpju, spirta dvēseles spēka un mūsu kunga Jēzus Kristus vienkāršības, kas viss tik bezgala svešs modernās pasaules ritmam. Paskoli dabai un darbiem ir raksturīgs šis vergiliānisms, kas apgrozās elementāros dzīves priekšstatos; patriarchāls mājīgums, ziedu gravas, aizgājēju pišļu godāšana, zemkopja gaidas, - lūk vadošās balsis Paskoli motīvu korī, kā tas redzams "Canzone della granata", "Giorno dei morti", bez tam, mazliet citādā sakarā, iztīrājamais dzejolis, kas pieskaņas visumam. Varētu teikt, ka pēc Leopardi Paskoli vistuvāk minējis kosma noslēpumu. Tikai pirmais jēmis filozofiskas formas, kamēr Paskoli iedziļinājies atsevišķā individuā.

I

Kādam nabaga Florences gleznotājam Paulo Donato pār-

lieku iepatikās mazs putniņš, bet lielas nabadzības dēļ ne-
spēja iegādāties; tāpēc viņš putnēnu uzgleznoja uz sienas;
šim nolūkam viņš atgriezās mājās ātrāk nekā parasts.

.....

... Dipingea sul muro

un monachino che tenea nell'occhio

dalla mattina, - ko viņa acs bija iekārojusi jau
no agra rīta, kad tas satika slaveno tēlnieku Donatello un
Santa Maria del Fiore architektu Filippo Brunelleschi. Do-
natello patlaban iepirkās olas, Šo sīkumu Paskoli jēmis
no Vazari, kas atstāsta, ka Donatello, ieraudzījis Brunelles-
chi koka krucifiksu, no brīnumiem ļavis izslīdēt no rokām
"un grembiule che egli aveva pieno di uova e di cose per
dessinare insieme," - priekšautam pilnam olu un dažādu man-
tu vakariņām. Kamēr draugi iepirkās, Ucello ieraudzīja
sniedzi būrītī:

.....

... Esso un fringuello

in gabbia vide, dietro il banco, rosso
cinabro il petto, e nero un suo mantello;

nero un cappuccio ed un mantello indosso.

Tiešām irkārojams putns: ar spilgti sarkanām krūtīm un
melniem svārciņiem mugurā; melnā krāsa dominē, kā mūkam,
un sarkanā, kā kardinālam. Paulo di Dono bija tik ļoti na-

badzīgs, ka tam nebija pat plika vērdira ko nopirkt sniedzi. Vazari stāsta, ka tas allaž turējis mājās uzgleznotus putnus, supus, kaķus un visādu dzīvu radību "non potendo tenerne de' vivi per esser povero."

Paskoli saka tā:

Paulo di Dono era assai trito e parco;
ma lo comprava, se ci aveva un grosso.

Ma non l'aveva. - Cik vienkārši Paskoli to pasaka, ka nabaga māksliniekam nebija divdesmit centesimo pie dvēseles! Strādājot pie San Tomaso vārtu izgreznošanas, tam iekrīt prātā mazais putniņš; aizkustināts tas nodomā, ka putniņš līdzinās izskatā San Marco mūkam. San Tomaso bija Paulo pēdējais darbs Mercato Vecchio pilsētas daļā, un nepatika Donatello. Aiz bēdām par slikto atsaukumi Paulo ieslēdzās savā istabiņā, vairs negleznoja un mira 1479.gadā 83 gadu vecs.

No sava darba viņš steidzīgi devās mājup. Bija jauks vasaras vakars; pa gaisu lidinājās daudz putnu:

... Era una sera estiva
piena di voli, Il vecchio quella sera
dimenticò la dolce prospettiva.

Vazari stāsta, ka Paulo sieva, aicinot vīru vakariņās, to pārsteigusi murminam: "Che cosa dolce è questa prospettiva". Tad viņš uz sienas uzgleznoja putniņu, kas izskatījās kā

dzīvs: Dippinge con la sua bella maniera
                   nella parete, al fiammeggiar del cielo.
                   E il monachino rosso, ecco li era,
                   posato sopra un ramuscel di melo.

Putniņš bij nolaidies ābeļzarā pie laistošās debessmalas.

CAP. II.

Visa siena bija vienos kokos un ziedos, kas likās zaļoja un smaržoja: pīnijas ar savām melnām ēnām, un viģes koki, un ābeles, un maurs, un puķes un augļi; un visbrīnišķīgāki izskatījās baltiem ziediem apbērtais mandeļu koks un sulīgie bumbieri pazarēs. Smuidrie lauri laistījās saulē; virs tumši brūnās udensstrūklas vijās efeja ar siržuveidīgām lapām. Dibenā pakāpeniski pacēlās kalns klāts ar sarkanu vīnogu biežokņiem vai melniem svaigas zemes aromiem. Strautmalā lēni zuzēja vītoli; cipreses līgojās augsti gaisā. Pa lauku bija izmētāti cirvji, izkaptis un citi darba rīki. Vergīlijs III eklogā arī nosauc vītolu "lenta salix"; kapļi un izkaptis nepieder vienam laikmetam, bet Paulo, kā jau mākslinieks, tik sīki tās lietas neizšķir, viņš zīmē visu juku jukām. Arī tīrumā vērojami anachronismi: blakus taisnām vagām, nule dzītām, vilņo zeltītas vārpas. - Mākslinieks skatīja visas lietas perspektīvā, par brīnumu saviem laika biedriem; tāpēc dažreiz vērsis izskatījās daudz mazāks par nieka zaķi,

ja pēdējais atradās priekšējā plāksnē.

Atļausos sev to prieku citēt otro nodaļu verbatim.

Ché la parete verzicava tutta
d'alberi: pini dalle ombrelle nere
e fichi e meli; ed erbe e fiori e frutta.

E sí, meraviglioso era a vedere
che biancheggiava il mandorlo di fñri,
e gialle al pero già pendean le pere.

Lustravano nel sole alti gli allori:
sur una bruna bruna acque di polle
l'edera andava con le foglie a cuori.

Sorgeva in fondo a grado a grado un colle,
o gremito di rosse uve sui tralci
o nereggiante d'ancor fresche zolle.

Lenti lungo il ruscello erano i salci,
lunghi per la sassosa ertà i cipressi.
Qua zappe in terra si vedean, là falci.

E qua tra siepi quadre erano impressi
diritti solchi nel terren già rotto,
e là fiottava un biondo mar di messi.

E là, stupore, due bovi che sotto
il giogo aprivan grandi grandi un solco,
non eran grandi come era un leprotto

Qua, che fuggiva a un urlo del bifolco.

Cap. III.

Bet visvairāk bija sazimēti daž nedažādi putni no mežu
biezokņiem, no pļavām, no kalniem, no jūras:

E uccelli, uccelli, uccelli, che il buono uomo
via via vedeva, e non potea comprare:

per terra, in acqua, presso un fiore o un pomo:

Col ciuffo, con la cresta, col colare:

uccelli usi alla macchia, usi alla valle:

scesi dal monte, reduci dal mare:

con l'ali azzurre, rosse, verdi, gialle:

di neve, fuoco, terra, aria, le piume:

con entro il becco pippoli o farfalle.

Kādi gan tie putni nebija: ar spārniem vaļāvīksnes krāsās,
ar tārpiņiem un tauriņiem knābjos. Aina atgādina mums ho-
landiešu skolas klusās dabas. Tas ir veco mākslinieku pa-
jēmiens gleznot putnus ar kaut ko knābī, lai koncentrētu
skaistumu. - Dzērvju rindas bēg no krēslas, gulbji kā balti
padebeši šķeļ gaisu zilā aitēra upē:

Stormi di grù fuggivano le brume,

Schiere di cigni come bianche navi

fendeano l'acque d'un ceruleo fiume.

Gar pakšiem skraidelē bezdelīgas; plēsīgs ērglis, kā svina
lode uzbrūk tām no augšas:

...

... E tu, bruna aquila, a piombo dal cielo invano
sopra lor calavi.

Paipalas, dūjas un baloži nedzirdēja ērgļa spārnu švīkoku,
jo tas viss taču notika tikai gleznā. Visi sīkie mazie put-
niņi stāvēja mierīgi savās vietās:

Sicure sulle stipe di sodaglie,
tranquilli su' falaschi di paduli,
stavano rossignoli, forapaglie,
Cincie, verle, luf, fife, cuculi.

Cap. IV.

Apbrīnojot savus putnus Paulo piemirsa noskaidrīt vakar-
lūgšanu un tāpēc krita kārdināšanā:

.....

... e non udi sonare
l'avemaria dal campanil di giotto.

Le creature sue piccole e care
mirava il terziario canuto
nella serenità crepuscolare.

E non disse, com' era uso, il saluto
dell' angelo. ...

Sirmais mūks ieģrima vērošanā, viņa gara bērni, dziedoniši,
tam šķita dārgākā manta pasaulē. Pa logu ieplūda fleites
skaņas. Skaidrs vakars, dzestrs gaiss, olīves pārkārās pār
balkonu, ginestras krūmi aizsedza takus; zvirbuļi bija sa-

laidušies velvēs un torņu smailēs. Santa Maria del Fiore grima ziedos un vakara dzestrumā. Paulo piemirsa San Francesco nabadzības dōktrīnu un sāka kurnēt savā sirdī.

... Saliva alla finestra un suono di vivuola e di leuto.

Chiara la sera, l'aria era silvestra:
regamo e persa uliva sui balconi,
e giuncava le vie fior di ginestra.

Passeri arguti empian gli archi e gli sproni
incominciati di ser Brunellesco.

...

C'era tanto sussurro e tanto fresco
intorno a te, Santa Maria del Fiore!
E Paulo si scordò Santo Francesco,

e fu tentato e mormorò nel cuore.

Tāpēc ka Paulo bija tik ļoti nabadzīgs un ar savu mākslu izrādīja tādu pat mīlestību dzīvai radībai, kā San Francesco, Paskoli nosauc Paulo di Dono par terciārieti, t.i, piederīgu franciskāņu trešajam ordenim, franciskāņu ideju piekritēju, kas dzīvo pasaulē.

Cap. V.

"Par Paulo kurnēšanu, tāpēc ka viņš tomēr būtu vēlējies iegūt dzīvu putniņu" - Della mormorazione che fece Paulo, il

quale avrebbe pur voluto alcun uccellino vivo.

Paulo šai burvīgajā vakarā, kad Santa Maria del Fiore kupolā lēkāja draiski zvirbuļi, aizmirsa godāt nabadzību. Viņš domāja pie sevis, ka dzīvo tik pārāk trūcīgi, bez jebkādas laicīgas mantas, kā gliemēzis, kas nes savu mājiņu uz pleciem. Paulo nevēlētos iegūt īpašumu Kafadžolā, Florences tuvumā, kā Donatello tādu piejēmis no Piero dei Medici. Vazari stāsta, ka Donatello atdevis dāvētājam muižu atpakaļ, tāpēc ka zemnieki ar saviem niķiem to kaitinājuši un vienkaidu traucējuši darbā. Paulo pietiktu ar mazu kaktiņu, kur būtu vieta bumbiera kokam un ābelītei.

Pensava: "Io sono delle pecorelle,

Madonna Povertā, di tua pastura.

E qui non ha né fanti né fancelle.

E vivo di pan d'orzo e d'acqua pura.

...

"Fioretti" XIII nodaļā sacīts: "Qui non è tovaglia, né coltello, né tagliere, e né scodelle, né casa, né mensa, né fanti, né fancella", - tā frate Masseo Svētajam Francim, kad abi devās ceļā uz Franciju. - Paulo ilgojās plūkt ziedus un augļus paša dēstītā dārziņā: "Il singolar conforto un capodaglio per chi l'ha piantato!" - Kaut gan es neesmu tik daudz vērts kā Donatello, tomēr es protu labāk par citiem gleznot peizažas un kokus, un esmu vērts tikpat daudz, cik olu tir-

gotājs. Bet lai notiek Dieva prāts; zemes gabaliņu, savu dārziņu tu vari apskatīties tikai no tālienes, bet lakstīgalu nu gan es gribētu dzīvu, sev acuraugu vecumdienās, vai arī dzeni vai strazdiņu:

...
Ora, al nome di Dio, Paulo di Dono
sta contento, poderi, orti, a vederli:
ma un rosignolo io lo vorrei di buono.

Uno di questi picchi o questi merli,
in casa, che ci sia, non che ci paia!
un ucellino vero, uno che sverli,

e mi consoli nella mia vecchiaia.

Cap. VI.

"Kā Svētais Francis nokāpa pa skaisto perspektīvu, ko Paulo bija uzgleznojis, un to sarāja": Come Santo Francesco discese per la bella prospettiva che Paulo aveva dipinta, e lo rimbrottò. - Jāsaka, ka brīnišķīgu naivu smaržu izdveš šie paskaidrojumi par saturu, kāds nāks katrā nodaļā; mēs it kā lasām vecu mīlestības romānu, tautā iemīlotu, tāpēc ka ir skaidrība visās lietās un pašam lasītājam nav jāpiepūlē savas smadzenes.

Par tādu kurnēšanu pie viņa nonāca pats San Francesco basām kājām, rupjās pelēkās drānās; kur viņš gāja pāri, ne

asniņš nenolika, tik viegli bija viņa soli starp āboliem un vīna stīgām. Viņš pārmet Paulo, ka tas vairs nemīl nabadzību:

.....

Ecco e dal colle tra le viti e i meli
Santo Francesco discendea bel bello
sull'erba senza ripiegar gli steli.

Era scalzo, e vestito di bigello.

E di lunge, venendo a fronte a fronte,
diceva: "O frate Paulo cativello!" ...

Tev vairs nepietiek ar tavu maizes doniņu ūdenī pamērcētu, ko tev pasniedz Madonna Povertā. Tu vairs nevēlies baudīt druskas no eņģeļu galda, bet iekāro naudu un drēbes un pasaules spožumu. Paulo Uccello, esi kā putni mežā, tavi vārda brāļi. Jo, ja kam nav nekā, tas arī negrēko. Neiekāro zeltu, sidrabu nedz divus uzvalkus. Labs ir tas, kas tev mugurā vītušu lapu krāsā; tādu valkā arī tava svētā māsa cīruļu meita, kas paknābj divus graudus un tad ceļas debesīs Dievu slavēt:

.....

Non vuoi più, frate Paulo, ciò che casca
dalla mensa degli angeli, e vorresti
danaro e verga e calzamenti e tasca!

O Paulo Uccello, sii come i foresti
fratelli tuoi! Ché chi non ha, non pecca.
Non disiare argento, oro, due vesti.

Buona è codesta, color foglia secca,
 tale qual ha la tua sirocchia santa,
 la lodoletta, che ben sai che becca

due grani in terra, e vola in cielo, e canta.

Lai saprastu šo pasāžu jālasa "Fioretti", kur stāstīts "kā San Francesco un frate Masseo, nopirkuši maizīti, uzlika to uz akmens strautmalā, un azaidu ieturējuši, San Francesco "lodò molto la povertà" ar tādu aizrautību, ka lasot mēs šķietamies baudam to garšīgāko maltīti pasaulē. Tālāk sal, Dantes "Convivio", lib.I, cap.1: "Non seggo alla beata mensa ma ... a' piedi di coloro che seggono, ricolgo di quello che da loro cade." Un bībelē sacīts: Skataties ^{uz} putniem laukā, ne tie sēj, ne tie pļauj, nedz tie sakrāj šķūnos, bet tas debesu tēvs tos baro." Un visvienkāršākā puķīte ir krāšņāka par Zālamanu visā viņa godībā.

Cap. VII,

Kā svētais gan redzēja, ka Paulo vēlēšanās bija tik pieticīga, bet tomēr pierādīja tam, ka tā bija tomēr vēl par lielu.- Paulo domājās prasām tik maz no Dieva, bet San Francesco viņam paskaidroja, ka vēlēšanās dabūt dzīvu putniņu ir apgrēcība, jo tas nozīmētu laupīt brīvību dziedoņiem. Viņš uzlika roku Paulo uz krūtīm, tur skanēja putnu spārnu švīkšana.

"O frate Paulo, poverel di Dio!

È poco a te quel che desii, ma tanto
per l'uccellino che tu vuoi prigionero
perché gioia a te faccia del suo pianto!

Putniņš nosmaktu vaņņniecībā; patiešām es tev saku, tārpiņš
mežā tam labāk iet pie sirds, nekā izmeklēta barība krātiņā.
Laid viņam lidot brīvā gaisā un skandināt slavu ziedonim un
rīta rasai. Nelaupi brīvību, saldē vientulību, kalnu brīvi,
lizdiņu buka kokā, un klosteri ar debessjumu velves vietā:

O frate Paulo, in verità ti dico
che meglio al bosco un vermicciol gli aggrada
che in gabbia un arberello di panico.

Lasciali andare per la loro strada
cantando laudi, il bel mese di maggio,
odorati di sole e di rugiada!

A' miei frati minori il mio retaggio
lascia! la dolce vita solitaria,
i monti, la celluzza sur un faggio,
il chiostro con la gran cupola d'aria!"

Cap. VIII.

Svētais aiziet mierā, jo Paulo bija atkal saderējis mie-
ru ar kailo Madonna Povertā. San Francesco raudāja, labi zi-

nādams, ka Paulo nevainīgā iedoma nav grēks tā kunga vaiga priekšā:
.....

Lasciava Paulo, al suono d'una squilla
lontana, quando quel tremolio d'ale
d'uccello vide nella sua pupilla.

Ne lagrimò, ché ben sapea che male
non era in quel desio povero e vano,
ch'unico aveva il fratel suo mortale.

Tālumā skanēja zvani klosterī no kalniem, ko Paulo bija licis uz audekla, kā dzīvus:

Venìa quel suono fievole e lontano
di squilla, li dai monti, da un convento
che Paulo vi avea messo di sua mano.

Veniva il suono or sì or no col vento,
dai monti azzurri, per le valli cave;
e cullava il paese sonnolento.

San Francesco saka dziļā mīlestībā: arī tu esi kā putns, kam neželīgie cilvēki laupījuši acu gaismu; nu tu meklē sauli un neredzi spožo debesī; tu meklē vienu graudiņu, un koks ir pilns saldu ogu!
.....

"Sei come uccello ch'uomini crudeli
hanno accecato, o dolce frate uccello!
E cerchi il sole, e ne son pieni i cieli,
e cerchi un chicco, e pieno è l'alberello."

Cap. IX.

Aizejot San Francesco kaisīja maizes druscīpas. Un lūk, notika brīnums: putni Paulo bildēs atdzīvojās; lapas sāka čabēt itin kā siltajam dienvidu vējam pūšot. Balodis tiksmīgi saslējās un sāka dūdot sakņu dārzā, augļu kokos, sila biezekņos, sacēlās putni gaisā un visi nolaidās meistem uz pleciem, klēpī, rokās, uz galvas.

.....

Ecco avveniva un murmure, uno sgrollo
di foglie come a un soffio di libeccio.
Scattò il colombo mollemente il collo.

Si levava un sommesso cicaleccio,
fin che sonò la dolce voce mesta
delle fedeli tortole del Greccio.

Dal campo, dal verzier, dalla foresta
scesero a lui gli uccelli, ai piedi, ai fianchi,
in grembo, sulle braccia, sulla testa.

.....

"Fioretti", cap. XXII: "O sirocchie mie tortole semplici e innocenti e caste, perché vi lasciate voi pigliare? Ora ecco io vi voglio scampare da morte e farvi i nidi, acciocché voi facciate frutto e moltiplichiate secondo il comandamento del vostro Creatore." Bet tā kā San Francesco nevēlējās itin

nekā, pat ne putņus, - tad debesu tēvs viņam piešķīra visu. San Paolo ep. II ad Corinth. VI, 10: "Nihil habentes et omnia possidentes." - Kad San Francesco bija aizgājis, Paulo iemīga un klausījās lakstīgalas dziesmu.

Cap. X.

.....

Iusignolo cantò da un arbuscello,
e chiese dov' era ito... ito... ito...

Šī onomatopeja ito, ito, ito nav slikta. Brīnišķīgi pogā lakstīgala, gan dzied, gan raud par zudušo; kamēr vecais gleznotājs iemīga, varbūt uz pēdējo dusu.

Ne stormì con le foglie dell' ornello,
ne sibilò coi gambi del frumento,
ne gorgogliò con l'acqua del ruscello.

E tacque un poco, e poi somnesso e lento
ne interrogò le nubi una a una;
poi con un trillo alto ne chiese al vento.

E poi ne pianse al lume della luna,
bianca sul greto, tremolò sul prato;
che alluminava nella stanza bruna

il vecchio dipintore addormentato.

Mums šķiet, ka esam iepazinuši Paulo Uccello īsti tikai pēc

šīs poēmas, - tik dzīvs, silts un simpatisks mums parādās viņa tēls.

R O S S I N I .

=====

P r e l u d i o .

Rossini pārnāk savā istabā jautrā omā. Župu Bērtulišu balsis izskan tālumā, bet debesīs spēlē Parnasa zelta kokle pati no sevis, zvaigznēm birstot, mūžības elpā.

.....

Ma il cielo pieno era di note d'oro.

Era la Lira, appesa al cielo, in riva
della Galassia, sopra il monte santo.
Al soffio eterno ella da sé tinniva.

Balts gulbis rāmi slīd pa izplatījumu un dzied:

Al suo tinnir cantava il cigno immerso
Nell' onde bianche, e col suo grande canto
placido navigava l'Universo.

Bet šo daiļumu neredzēja piedzērušie krogus brāļi; viņu
klaigas pārspēja spīdekļu mūziku: Rossini non udiā che quelle
voci ebbre e scabre. L'uggiolio terreno
velava tutto il canto delle stelle.

Rossini jutās nemierīgā omā. Dienas kārtībā bija Otello mūzikas sacerēšana, bet idejas lāga neradās. Rossini grimst

dziļā miegā. Aizmirstās klavieres kaktā vēl ilgi dūc:

.....

e sobbalzò dall'angolo solingo
il clavicembalo, e ronzava a lungo...

C a n t o p r i m o .

I

Parvoletta, citiem vārdiem dvēselīte, mūza, raud par savu nelaimīgo vājo brāli, kas nespēj pārvarēt miesas kārības un tā izšķiež savu laiku un talantu. Kad tu vēl gulēji šūpulī, es virzīju tavas acis uz sauli, es tev atskapoju šūpla dziesmiņu:

E si levò la Parvoletta in pianto.
Piangea, la povera anima, e mirava
il suo fratello rauco gramo franto...

...

... Una suave
nenia sonava presso il tuo guanciaie.

Tu norimi; šūpulis lēnītiņām līgojās vējā:

E tu la udisti, e ti chettavi, atento
atento, di sulla tua lieve nave
che uguale uguale dondolava al vento...

II

Dvēselīte "fragrante ancora dell' odor di stella" tagad ieslēgta cietumā pie grēku rēgiem, kārdinājumiem, zvē-

riskām tieksmēm cilvēka dabā, ko dzejnieks nosauc "la Bestia". Vienā pantā Paskoli brīnum jauki attēlo mākslinieka pieeju ikdienišķām dzīves parādībām; tā, vienkārša ratu čikstona, kas dažbrīd nervōzu braucēju var padarīt vai traku, tam skan ausīs kā enģeļu saldākās vijoles.

.....

Allor, sul carro, io ti mutava in note
d'una viola e d'un violoncello
lo strido assiduo delle trite rote.

III

Ar dvēseles smalkajām ausīm tu dzirdēji putnu dziedāšanu tāpat kā smagu kalēja darbu. Mākslinieka auss neapziņīgi uzjēma un paturēja atmiņā ik skaņu:

.....

Io per te colgo il suono d'ogni cosa.
Su tutte io picchio le mie tenui dita,
stelle del cielo o petali di rosa.

Katra radība izdveš kādu noslēpumainu fluīdu, dzīves straujās pukstus, līksmi, raudas, smieklu peltis, - viss iekļaujas saskopotā simfonijā:

Di tutte io sento il dolce flutto occulto,
il cadenzato palpito di vita,
la gioia e il pianto, il riso ed il singulto.

Tagad tu mani padzen un ļaujies zemiem instinktiem; taču

bez manis visa plašā pasaule tevi apjems kā kapenes.

C a n t o   s e c o n d o .

I

Dvēseles lidojums caur telpu, kas jūsmīgam garam rādās pievilcīga. Kādā franču operetē "Madame Angó" varonis, jauns dzejnieks Ange Pitou dzied: jaunam dzejniekam pieder visa plašā pasaule. Paskoli dvēselītei "si scopriva, il mondo, a lei!"

II

Gliemēža vāks, auzas stiebrs, itin viss mūzicē:

.....

... prendeva andandò

una conchiglia od uno stel d'avena;

Kā putns pazarē dvēsele atdarina lielus ūdeņus, vēju, lietus gāzes, rasas pilienus, koka mizas sprēgāšanu, atbalsi, lapu čabēšanu, krusas biršanu:

.....

In mezzo a tanta meraviglia nuova

era quaggiù come l'uccello, atento

da un ramo o di sulle sue tepide ova:

studia e rifà le querule acque, e il vento

cupo, e la pioggia stridula, e, nel fine,

lo sgocciolare cristallino e lento,

il crepito di scorze aspre e di pine,
 i sussulti dell' eco ultimi, il frale
 fruscio di frondi e sgrigliolio di brine.

Pie kājām puto, gaudo, svilp, auro, trako jūra:

.....

... appiè, gli accordi avea del mare
 che sciacqua, stride, squilla, urla, rimbomba.

Kā bišu strops dzīvo noslēdzies pats sevī, tā, pretēji, dvē-
 seles darba lauks ir visa plašā pasaule.

C a n t o t e r z o .

I

Mūza iemīlēja Rossini, bet viņš neatbildēja:

Fioriva il cielo azzurro già di stami
 di fior di croco. "Io era innamorata
 di te, ma tu, che amai, non mi riama!"

Es tevi mīlēju tā kā neviens; tev dāvāju vis-
 dārgākās dāvanas, ko pat feja nespēj, bet tu tās bradā kājām;
 biju tava verdzene un tu liec mirt nemirstīgām veltēm, ko
 tev sniedzu; tev lēju dvēslē blāzmas mūziku, bet pasaulē tu
 to neesi atskāņojis, tu ļāvi aizsērēt Dieva dzirkstelei; tavs
 talants ierūsē. Bez gala dziesmu ir manā vācelē, sēras un
 maigas kā mīlestības liesma pēc asaru plūdiem; bet tu savai
 vairs nekalpo, ardievu!

Tomēr mūza nespēj tik viegli pārraut saites, vēl arvien dzied
veco, rūgtumu pilno mīlestības dziesmu.

II

Viņas ciešanas bija neizsakāmas; vējā tās neizzuda,
bet izpaudās skaņā, akordā: strauts vaidēja, koki šalca un
locījās pa vējam: l'acqua gemeva, l'albero stormiva. Asaras
krita vilņos; viņas nopūtas šalca lapās:

.....

Erano i suoi sospiri che le fronde
facean brusire, e le lagrime amare
faceano or sí or no risonar l'onde.

Viņa apraudāja ausmu, kam diena nesejoja; viņa apraudāja mī-
lestību bez atbildes; viņa apraudāja laimību, kam vairs nav
atgriešanās. Zem paegļa krūma strautmalā; ēna un gaisma to
klāja; gurdie plaksti kā piekusuša tauriņa spārni vērās ko-
pā, izmocītās lūpas dvesa sēru vītolu melodiju:

.....

Apriva un po' le palpebre come ali
d'una farfalla, un po' la bocca smorta:
salice... salice... salice...

Katram dziļā patosa apgarotam mākslas darbam pamatā ir kāds
sava veidotāja smeldošs pārdzīvojums; tikai ar asinīm rak-
stītās rindas dzīvo. III

Te negaidīts spēku pieplūdums, iedvesma: lai skan dzies-
ma, spīrgta! Nākošie panti ir tīra mūzika. No birds mokām,

no rūgtām asarām savijas dziesmu vainags, dzimst meisteŗa darbs, kas mirstīgiem sagādā spraigus prieka mirkļus.

.....

Filò, guizzò nel cielo azzurro ed oro
il puro canto e rimbalzò rinfranto
in un immenso singultio sonoro.

.....

... Ecco le gocce d'oro
tinnir sull' arpa...

...

e il canto alzarsi e i palpiti argentini
piovere giù, poi risalire a scosse,
a spiri, a strida...

Krēslā snaudošais Rossini pamostas, kad dvēsles dzinējs spēks uzvarējis vājo matēriju, fiziskās tieksmes un, atraisījies no zemes saitēm, gremdējas daiļumā: E balzò su, Rossini. Viņš ļāva pirkstiem slīdēt pār klavieru kauliņiem; tā radās dziesma: "Assisa a pie' d'un salice..."; šī bija taisni tā romance, kas viņam trūka, lai pabeigtu Otello.

Daži kritiķi, kā piemēram Luigi Filippi, neiztirzājot šo dzejojumu sīkāk, atrod viņu par neskaidru, grūti saprotamu. Pēc manām domām, saturs viegli izlobams un kodolīgs. Pamatdoma - ka arī lielam garam ir vājuma brīži un garīgi "Seitensprunge"; līdz ar to ģenijam ir arī sargeņģelis, kas viņu notēd atpakaļ uz "dritta via" - taisno ceļu.

T O L S T O I .

=====

Kādu dienu uz frate Illario jautājumu, ko tas meklējot, Dante atbildējis; "Pace!" Dante atrada mieru un laimi iekšējā dzīvē, ko ārējie apstākļi ne mūžam nevar laupīt nedz ietekmēt. Arī Tolstojs visu mūžu bija dzinies taisnības un Dieva valstības, kas zemes virsū nav rodama. Tuvojās pēdējā stundiņa. Tad Dievs tas Kungs viņam sacīja: "Non cercare adunque ciò che le genti cercano; ma il regno cerca di Dio, cerca la sua giustizia! Né pensare al domani; esso, ci pensi. Ad ogni giorno basta la sua pena. Evangelijā sacīts, ka katrai dienai jānes pašai savs smagums; tāpēc velti raizēties. Gribēdams burtiski izpildīt jaunās derības priekšrakstus, sirmais filozofs ģērbās trūcīgās drānās un pameta silto lizdu. Paskoli dzeja mums rāda Tolstoju Repina portrejam līdzīgu: ar dziļām acīm, patriarchālo bārdu, prāvo augumu.

.....

e per la steppa il vecchio ossuto e grande
sparì. Tra i peli delle ciglia gli occhi
ardeano cupi nelle cave occhiaie,
e gli sferzava intorno al viso il vento
la bianca barba. Tra le betulle irte
andava, curvo sul bordone...

Portreja ir precīza, tur nav ko iebilst, taču sevišķi dzejiska tā nav.

II

Te viņš piepeši atrodas olīvu birzē, nezin kāpēc Tolstojam tā vajadzīga. "Un poverello", proti pats Svētais Francis viņu pavada un māca pazemību un pieticību. Ja mēs panesam jaunus vārdus klusu ciezdami, tad tuvojamies svētlaimībai:

.....

se noi gli obbrobri sosteniamo in pace,
frate Leone, ivi è perfetta gioia.

Ja mūs nepatiesi šauš, liek badu ciest un mēs to panesam bez kurnēšanas, tad mantosim svētlaimību; jo labāk jaunumu ciest, nekā darīt; labāk mirt kā Ābelam; nekā klīst ar Kaina zīmi pierē. Nav pasaulē augstāka goda kā nicinātam tapt un saņemt zaimus, rīkstes, tukšot rūgto kausu un krusta nāvi, līdzīgi cilvēka dēlam.

III

Pa ceļam gājēji satiek frate Lupo, kas viņiem nenieka nedara pāri. San Francesco lūdz Tolstoju uzgaidīt, kamēr tas noturēs sprediķi putniem, Mazie dziedoņi baru bariem salaidās šurp no malu malām un uzlasīja svētos vārdus kā debess mannu, klausoties pavērtiem knābīšiem:

.....

... e subito a lui tutta
venne la moltitudine infinita
che v'era, di su gli alberi; ed insieme
coglieano il frutto delle sue parole,

aprendo i becchi, distendendo i colli,
 movendo l'alie; e quando fine e' pose,
 in schiera su frullarono cantando.

Tālāk viņi sastapa trūkumcietēju, kas lūdzās maizes. Svētajam kabatā bija tikai jauderība; to pašu viņš aizdeva prom, lai apmainītu pret maizi.

Ravennas eglainē Tolstojs satiek Danti, kas viņam izstāsta savu dzīves gājumu. Šo notikumu neanalizēsim, jo temats pārāk dižens, lai ar to tiktu galā dažās rindās. Dante Atradis mieru, pēc tam kad bija pārvarējis cilvēcīgas dusmas un vērojis vīppasaules miera valstību. - Nākošais pārdzīvojums Tolstojam - apmeklējums zemnieku saimē pie lauku darbiem; tie pietika ar mazumiņu, ko sniedza kalnaina sala, kur ganījās kazas, bet lemesis tikai retumis varēja iespiestes. Ceļnieks ar labpatiku noraugās vienkāršā dzīvē, tomēr savās gaitās vēl neaprimst un meklē velti mieru mežonīgajā salā, kur zirgi skraida brīvībā. Viens no laimīgajiem ļaudīm, senāk korsārs, kas cīnījies par brīvību un tēviju Romu pret barbariem, tagad miermīlīgi dzen vagu; kara zirgs palicis par savvaļas dzīvnieku; bijušais kareivis paglauda viņam kaklu un pasniedz maizes doniņu. Nu pēc pārdomām Tolstojam ir labi, še viņš vēlas palikt:

"Mugik eroe" disse: "io vuo" qui restare".

LE CANZONI DI RE ENZIO.

Il Comune

in questo palazzo che era sua nuova sede
 e la cui fronte l'anno MCMV fu ripristinata
 tenne prigioniero di guerra
 dal M C C X L I X al M C C L X X I I
 in splendido corteggio
 il vinto di Fossalta
 ENZO RE DI SARDEGNA
 figliuolo di Federico II imperatore.

Šādu ierakstu marmora pils fasādē lepnā garā iecirta
 boloņieši. Tomēr poēmas varonis ir visa tauta, nevis atse-
 višķa persona. Tāpēc šīs trīs kanconas padevušās labāk, ne-
 kā "Inni" atsevišķu vēsturisku personu cildināšanā. Tauta
 gaviļē par atgūto brīvību, kurpretim karalis savējo zaudē.
 Ķeizarvalsts sagrūst, viņas pelnos dzimst jaunas sabiedris-
 kas formas: brīvā pilsēta. Canzone dell'Olifante vēl skan
 ķeizaristes simbols - zilopkaula rags; Canzone del Carroccio
 jau žvadz atbrīvotās tautas ieroči saulē. Canzone del Para-
 diso izskan mīlestības dziesmās uz jaunu jauku dzīvi.

Re Enzo, cietumnieks Boloņā, dzird tautas dziesminieku
 ceļam priekšā Chanson de gestes par Rolandu un viņa baroniem
 kaujas laukā. Enzo domā par Manfrēdu pie Benavento, kad

dzird stāstam, ka Rolands Roncevalas ielejā pūš olifantu un sauc ķeizaru, kas nenāks. Dziesma apklust, satumst nakts, un Enzo redz sapnī, ka visā savā godībā nāk glābējs Kārlis Lielais. Bet pāvests paziņo, ka Antikrists, lasi karalis, miris un valsts atslēgas tagad baznīcas rokās.

Šis kanconas nav izprotamas bez sīkiem komentāriem, kas atdzīvina lasītājam senu laiku lepnos notikumus un iedveš dzīvu garu pazīstamām vēstures parādībām, tā kā lasītājs mācītos varenās Romas vēsturi dzejā par tiem brīžiem, kad Urbs urbium valdīja pasauli, vai vēlākos laikos, kad ķeizariste sašķēlās divās varās: politiskā un garīgā, kas vēl šo baltu dien nav izbeigušas sacensību. Skaidrs, ka autors nepūlēsies pierādīt kādu savu jaunu ipatnēju politisku vai vēsturisku teoriju, bet apdziedās vienīgi "Dela davno minuvšich dņei, predaņja starini glubokoi", ilgāk pakavējoties pie pāvesta un Cēzara cīņām. Paskoli grib kļūt par vienkāršu objektīvu "giuculare" - vidus laiku tautas koklētāju, kas vienkārši atstāsta, ko dzirdējis. Tomēr šis nodoms Paskoli nav gan pilnā mērā padevies, jo spēlmaņa priekšnesums bija naivs, nekritisks, kurpretim Paskoli pārbauda savas epikas avotus daudzos vademecum un vēsturniekos. Tāpēc vietām izceļas nevajadzīga ērudīcija. Paskoli talants zaigo liriskās vietās, tieši episks vēstījums viņam nav pa

spēkam. Autoram neizdodas nostāties vērotāja lomā vien, viņš dzīvo līdz notikumiem. Le canzoni di re Enzo nav kļūvis par tautas dziesmu kamolu un populāru nacionālu eposu, kā tas bija autora nodomā.

I, La canzone del Carroccio apskata notikumus pēc Federico II nāves 1250.gadā. Pāvests, kas lielā ķeizara valdīšanas laikā bija apspiests, nu nostiprinās, kamēr svēbu pamati sāk šķobīties. Innocents IV, bīdamies Federico, 1244.gadā pārcēlās uz Lionu, bet tagad atgriežas Itālijā, gaviļu sagaidīts, pie saviem sabiedrotiem - italiešu pilsētām. Boloņieši, kas Fosaltā 1249.gadā bija savāņojuši Federico dēlu Enzo /ko tie turēja gūstā līdz pat pēdējā nāvei 1272.gadā/, dodas pāvestam pretī pa via Emilia, ar kara ratiem un bruņotu spēku, 1251.gadā. Skaistākā nodaļa šai dziedājumā ir canto VIII "Il re", kur aprakstīts bruņoto vāgu un karivju gājiens - pilsētu spēka simbols, ko vaņģinieks noskātās caur savu cietuma logu. Visi apbruņājušies līdz zobiem, dzelzs trīsas nodrebina karaspēku:

Per tutto é corso un brivido di ferro.

Maiģās sievas un vecie raud, bērni bailēs klieudz:

Spiccia dagli occhi a donne e vecchi il pianto.

Sboccia tra i labbri de' fanciulli un grido.

Visu domas kā viens vērstas uz Arengo, lielo notikumu vietu, kur aiz restēm smok princis Enzo:

tutti, ma uno, in suo pensiero, ognuno,

come ad un cenno, nel silenzio grande,
si volgono all' Arengo.

Visiem patriotiskā sajūsmā vienotiem it kā laižas pāri ne-
redzamu spārnu vēdiens:

Pare che passi un soffio di grandi ale,

Alla finestra è il vinto di Fossalta, il re.

Kaut arī uzvarēts, tas tomēr ir un paliek karalis. Zeltā
laistas blondie mati līdz pat jostas vietai, kā cēlam dieva
dēlam: - "Gli luce d'oro il capo, i biondi capelli intesi
insino alla cintura. " Platām zilām acīm viņš veras ieroču
jūrā un uguns krustā. Zem viņa viņi rūc un zvēro putās,
sāļš vējš svilpo gar ausīm:

Guarda il Carroccio coi grandi occhi azzurri,
là in mezzo al duro mareggiar del ferro.

Guarda la rossa croce sull' antenna.

Re Enzo sta, come sulle rembate

d'una galea. Sotto, gli fiotta il mare;

e il vento salso gli enfia le narici

e tra i capelli fischia.

Bet viņam ir vēl daudz bruņotu brāļu pasaulē, kas gan jau
aizstāvēs tēva vareno monarchiju:

Ma esso ha ben fratelli al mondo,

ch'escono armati d'oro come stelle,

dalla serenità di Federigo

Cesare Augusto! O nati dall' Aguglia!

O re Currado! O principe Manfredi!

O dritti stanti a guardia dell'impero
giovani figli dell'imperatore!

E conti e duchi e principi e landgravi
tutti d'un sangue!

Jānodreb, ja sāk uzskaitīt visus šos spožos radus, grāfus,
prinčus, baronus. Enzio to saprot, kāpēc stāv galvu izslē-
jis, nevis pazemīgi kā vaņģiniekam klātos:

... Dritto sta re Enzio,
re di Sardegna e di Gallura e Torri,
conte degli aspri monti del Mollese,
e delle cupe selve in Val di Serchio,
e delle terre apriche al Mar di Luni,
signor della Versilia e di Varresso.

Vipš droši raugās acīs tautai un nenolaiž skatu, apzināda-
mies, kādi plašumi tam padoti gan mežonīgās Sardinijas asa-
jās šķautnēs, meža biezoknī, lēzenā jurmalā.

Gli occhi del re s'incontrano con gli occhi del
popolo in silenzio. - Seko lieliska aina - taures pūš, pulk-
steņi zvana, bērni klaigā, sievas skaita lūgšanas, jātnieki
piespiež piešus saviem tramīgajiem kumeļiem, karogi plivi-
nās, ieroči žvadz un zibsnī saulē; smagi vērši veļk brupo-
tus ratus:

E scoppia acuto il suono delle rombe,

e grave romba il suon delle campane,
 e vi si mesce il grido de' fanciulli
 e le femminee voci di preghiera;
 e i cavalieri spronano, e i cavalli partono
 sfavillando sulle selci,

...

e tutti i gonfaloni
 tremano al vento, e tutte l'armi al passo
 danno bagliori

...

Tādā pat garā pants rit svinīgi, mazliet pasmagi, bet katrā
 ziņā iespaidīgi. Visam dziedājumam skan cauri slava Romas
 valstij, kas savus spēkus nav vēl zaudējusi.

O sacro impero! O aquile di Roma!
 Credete voi che dorma la possanza
 del sacro impero?

Otra daļa jau daudz izdevīgāka, tā saistīta ar re Enzo mī-
 lestības dēku, mūsu dzejnieka izdomātu. Vēsturiskais fons
 turpretim ir patiess: 1256.gadā Bolonjas pilsēta ierosināja
 un pēc gada piejēma likumu par vergu atbrīvošanu.

X

L'Imperatore.

Tīkamu mieru izdveš šis skats ziedu un zaļumu bagātī-
 bā. Keizars, purpurā tērpts, atdusas katedrālē. Kas tam

vairs daļas gar jātnieku pulkiem, kara brāzmu, taures saucieniem, medību klizmām. Dzīru mūzikas vietā tagad atskan dievbijīgi čuksti un mišas himnas:

Si. Egli dorme in una Catedrale,
 entro l'eterno porfido dell' arca.
 E' non sa più di stormi e cavalcate,
 e' non sa più di timpani e di trombe,
 nel dolce tempo quando foglia e fiora ,
 ch'egli tendea nei prati i padiglioni
 ...
 Non suono più di corni o di leuti,
 ma pii bisbigli e il canto della messa.

Jauka pāreja no pasaules trokšņa uz mūžības dvesmu svētnīcas pakrēsli. Vēl pulsā zemes dzīves atmiņas. Un cik tās miļas! Lāsti, dusmas, nelaime, trimda, - viss kā miglā izklīdis svecišu mirgoņā:

Anche ha dimenticato gli anatemi
 e il bando a lui nel giorno dell'ulivo,
 e i giorni d'ira, i giorni di sventura
 coi ceri accesi e le campane a festa.

Tuvumā jūra elpo niedru un rožu smaržu:

... Presso, il mare aspira
 col lento succhio tutto il cielo azzurro:
 al cielo dà Gennet-ol-ardh l'olezzo
 dei cedri e delle rose.

Kristus kalpi, rabini un mullas par to aizlūguši; tagad varēnais valdnieks dus tumšā šķirstā blakus labiem un ļauniem:

Al morto grande imperador di Roma
 dissero pace i vescovi di Cristo.
 Di lui parlò 'l rabbino al Dio d'Abramo,
 a braccia spante volto all' Oriente.
 Per lui, girando attorno al minareto,
 le cinque volte il muezzin cantò.
 Or egli giace nell' oscura cripta,
 coi mali e i buoni.

Vikingu dēlam tēvs bijis vējš, māte vilpi:

... - O figli dei Vikinghi!

Anch'io fui vento, figlio anch'io di vento!

Neviens skalds nav skandinājis uz savas harfas tik skaistas
 dziesmas un nekur pasaulē nav tik skaistas zemes kā mans
 sapnis:

Né Skaldo mai cantò sull' arpa un canto
 piū grande e bello, né piū bello e grande
 mondo mai vide Re del mare in corsa,
 del sogno mio...

Bet ķeizars tagad miris, vāks uz visiem laikiem apsedzis
 liesmojošo šķirstu: sull' arca fiammeggiante.

I l P a p a .

Augstais priesteris apsūdz mirušo ķeizaru. Zeme gaviļē,
un priecājas debess par Kristus naidnieka galu, kur tagad
Antikrists, Bābeles milzis, augstprātis, taisno vajātājs Ne-
rons, jauns Erods, sultāns? Dievs viņu piemeklēja ar taisnu
sodu:

La terra esulta e si rallegra il cielo:
dov' è colui ch'era nemico al Cristo?
dov'è il gigante di Babel, possente
in faccia a Dio, saettator dei giusti?
dove il Nerone, dove il nuovo Erode?
dove il Soldano me' che imperadore?

Viņam kā mēnesim, kas saņem gaismu no saules, vajadzēja spī-
dēt nakti un izklienēt visus tumsības baigus un maldus - lūk
viduslaikos populārā laicīgas un garīgas varas attiecību te-
orija:

... Egli dovea le notti

schierar, del sonno e degli errori, Luna

che da noi Sole ha, quant' ella ha, di luce.

Ķeizars pārkāpis savas kompetences; nu nakts to sajēmusi
atpakaļ savā likumīgā varā, un Dievs pats liks pāvesta rokā
abus grožus par debesi un zemi.

La notte e terna or lo riprese e cinse.

Noi pose in Roma trionfal suo carro

Dio! Pose a noi Dio stesso, nelle mani

destra e sinistra, le due briglie lunghe

del cielo e della terra!

II. La canzone del Paradiso:

daiļa dzīvības un mīlestības dziesma. Flor d'uliva ir verdzene kādā zemnieku ģimenē. Vienu rītu viņa atnes groziņu ar augļiem uz pilsētu un iet gar Re Enzo cietumu; sargi vēlas kaut ko iebaudīt. Bet meitene redz tikai skaisto cietumnieku un nevar to aizmirst. Brīvlaišanas dekrēts maz iepriecē meiteni. Viņa izpeldas, rotājas un ar saldu augļu nastu dodas pie prinča, kam par verdzeni tā grib kļūt aizmīlestības. Pēc septiņiem gadiem princis pirmo nakti aizmirst savu sūro likteni. Rīta gaismā karstie mīlētāji maigi atvadās, un meiča dodas mājup karaliskos skūpstos tīta kā plīvurā. - Vienpadsmitā dziesma "L'Alba" ir tradicionāla mīlētāju atvadīšanās. Flor d'uliva nenožēlo savu dāvāto āglāstu, - puķes taču arī netaupa ziedu lapiņas; sajēmējs priecājas par ieguvumu, devējs - par atlikušo:

Non duole al flore aver un dī donate

le follioline de la sua corona.

Non duole el flore allega per la state.

Non duole: ad altri é caro ciò che' dona,

et a lui ciò ch'e' tiene.

Arī karalis sajūsmā izsaucas: "Me' lā con te, che 'n Roma imperadore! El Paradiso..."

"Paradiso" varones vārdu Paskoli jēmis no kāda veca latīņu vārdu saraksta - Flos olivae; pašas dziesmas nosau-

kums darināts no pirmā vārda verdzības atcelšanas likumā:
 "Paradisum voluptatis plantavit dominus Deus omnipotens a principio, in quo posuit hominem, quem formaverat, et ipsius corpus ornavit veste candenti, sibi donans perfectissimam et perpetuam libertatem." Tā tad, visvarenais Dievs radījis paradīzi un dēstījis viņā pirmo cilvēku, lai tas baudītu pilnīgu mūžīgu brīvību. Tālāk seko ekskurss ar Virgo Maria un Spiritus Sanctus piesaukšanu. Tad: "... nobilis Civitas Bononiae, quae semper pro libertate pugnavit, praeteritorum memorans et futura providens in honorem nostri Redemptoris D.N. Iesu Christi nummario pretio redemit omnes quos in Civitate Bononiae, ac Episcopatu reperit servili conditione adstrictos, et liberos esse decrevit." Še redzam, ka Boloņas pilsēta vienmēr stāvējusi un kritusi par brīvību Pestītājam par godu.

IX

L u s i g n o l o e f a l c o n e l l o .

"Eo son Lucia, ma detta Flor d'uliva
 da Vidaliagla, sclava
 non più, misér, sí libera,.. " Va, dunque.
 Scritto é 'l to nome già nel Paradiso."

Savai Flor d'uliva epizodei Paskoli izmanto no daudziem apšaubīto Frati nostāstu par Re Enzo dēku ar kādu gana meitu. "La prigionia del Re Enzo 12.lapp. un tālākās lasām:

"Il ditto Re se innamorò di una contadina da Viadagola che havea nome Lucia; la qual era la più bella giovine che si potesse vedere, e quando la ditta Lucia veniva in piazza il Re diceva: anima mia, ben ti voglio. Pietro Asinelli, che ogni giorno stava con lui, si adoperò e la fe' venire dal Re, et in somma se ingravidò e partorì un putto maschio et posele nome Bentivoglio. Del quale ne discese la nobil casa di Bentivoglio." Chronists grib atvasināt slaveno Bentivoglio cilti no cietumnieka prinča un vienkāršas lauku meičas grēcīgas mīlestības. - Sansovino, Littā, Blasius šo anekdotu apgāzuši; tomēr citas liecības pierāda, ka Re Enzo bija divas meitas cietuma laikā.

Visu šo kančonu neapšaubāmi ietekmējušas grāciōzās Bolonjas dučento tautas dziesmas dialektā. Mēs jau redzējām tamlīdzīgu motīvu ieskaņas "Albā". Salīdzinājuma dēļ varētu citēt Karduči "Cantilene", 292, un vēlāk Kasija /Casius/ un Monači izdoto:

Partite, amore; adeo;
 ché tropo çe se' stato;
 lo maitino é sonato,
 çorno nu par che sia.

Partite, amore; adeo;
 che non fossi trovato
 in si fina cellata
 como nui semo stati;

Or me bassa, oclo meo;
 tosto sia l'andata.
 Partite, amore; adeo;
 e vane tostamente.

Paskoli, ja varētu tā teikt, atdzejojums svaiguma ziņā nestāv apakšā nule citētām vārsmām.

Enzio dzied: miega zvans man atgādina, ka jau septiņus gadus smoku cietumā. Zvani atgādina, ka sākas atkal diena tāda pat, kā tūkstots citas. Mana mīļā, ardievu, aust rīts:

Dormendo or ora ho udito la campana
 che da sette anni io so tra l'altre squille.
 Ella m'ha detto tristamente e planas
 - Comincia un dì come già mille e mille -
 Amore, a Deo! Ven l'alba.

Cīrulis modina dienas putnus, bet lakstīgalu sūta uz dusu, jo rīts jau vēsmo:

"Non anco in cielo s'è sentito il canto
 dell'allodetta che destando il broilo
 pleno d'oselli, al lusignolo accanto
 passa e gli dice: - Dormi, o lusignolo:

Non cantar più, ch'è l'alba - ."

Šis "oselli" skan mūsu ausīs tīri kā provencāliešu lirika. "Broilo" nozīmē kustību, dzīvu dzīvību, kā pats autors to paskaidro.

Qui non é broilo e foglia d'albaspina.

Qui no se sente risbaldire oselli,

Ben si la gaita canta la maitina,

svernano entorno clavi e clavistelli,

Partite, amore, a Deo!

Še nav ziedošu krūmu, nav putnu čivināšanas, tikai cietumsargi junda rītu, čikst atslēgas. Staigā sveika, mana mīļā. Meičas monologs: Aiziet, ja tu paliec še, to es nespēju. Tagad es vairs nemīlu nekā no tā, kas man agrāk bija dārgs. Nevēlos itin nekā, kas arī tev nebūtu, pat savu brīvību ne. Esi tu karalis un es tava padevīgā verdzene. Skūpstī mani, mans acuraugs:

Partir, se resti, come porò mai?

Eo plu non amo quel che tanto amava.

Eo plu non vollio quel che tu non hai,

ch'eri tu re et eo taupina sclava.

Or me basa, oclo meo.

Ej, mana zīlīte, negaudies vairs, jo es iešu tev līdz. Lai Dievs tevī sargā, kad tevī pukstēs divas sirdis, kad nāks bēdas divkārtīgi. Ej, mīļā, jau saule zeltī torņu izgreznojumus; strazdi mostas. Drīz nāks sargi, kas man tevī atraus uz mūžu.

Meiča: Sveiks, mīļais. Cik karsti es agrāk mīlēju sauli, tik drūma man tā tagad liksies. Man netik vairs spožā diena;

mana sirds paliks pie tevis naktī un tumsā līdz nāvei.

Princis: Olīvu un mandeļu ziedin ar balto maigo dvēselīti,
 es nepalikšu vairs še cietumā, būšu pie tevis lauku smaržā
 un zālainē, dzīvošu saulei un sirdij; došos saules, lietus,
 sala, vēja skavās. Senāk ik vakarus dziedāju; tagad ar
 dziesmu sāpināšu tevi, bet arī pati līdzī lūzišu.

Princis: Labāk ar tevi likteņa varā, nekā Romā ķeizara tro-
 nī. Pie tevis mani gaida paradīzes laimība.

Flore, o d'uliva o mandorlo che sia,
 flore ch'hai già l'anima bianca e molle,
 me plu non tene quei che m'ha 'n bailia,
 eo sarò teco tra le frsche zolle,
 al sole et all' amore!

Eo vado al sole, all'aqua, al gelo, al vento.
 Prima eo cantava tutte le mie sere.
 Ora, tra i solchi, in vetta a li olmi, eo sento
 che forse te farò così dolore,
 e ben n'arò dolore!

III

La canzone dell'Olifante -

publicēta agrāk par abām pārējām daļām. Še apskatīti vēstu-
 riski notikumi, kas saistīti ar Federico II dēla Manfredi

nāvi. 1266.gada 26.jūnijā Re Enzo /Hentius, Hencius, Henricus, Enzo/ savā cietumā, pilsētas palazzo nuovo, noklausās kādā tautas dziesminieka priekšnesumā par Rolandu. Ka tas īstenībā varēja tā notikt liecina kāds aizliegums 1888.gadā: "ut cantatores Frangicinatorum /jāizlabo: Francigenorum/ in plateis Communis ad cantandum... omnino morari non possint." Tā tad šie ceļojošie dziesminieki bija palikuši par tik uzņēmīgu parādību, ka prasījās pēc speciāla likuma, kas aizsargātu iedzīvotāju mieru; vēlāk tas pats liktenis piemeklēja tā saukto "organino", t.i. mūsu leierkasti. - "Lo studio di Bologna", septītā sējumā Kardučī apstiprina, ka tas tiešām tā bijis: "I canti delle geste di Francia dalla severa piazza pare che salissero a disturbare in palazzo gli anziani del popolo, che li vietavano." - Chansonsde geste bija plaši pazīstamas Itālijas ziemeļos; pirmā vietā protams Rolands no kāda manuskripta, kas glabājās Venecijā. Kopš XI gadsimta šī leģenda kļuva Itālijā pazīstama, un 1131.gadā pat atrasts kāds uzraksts Nepī un Veronā: Oliviero un Rolando statujas.

Savā testamentā Enzo min kādus "libri Romantiorum"; jādomā, ka šie blakus prōzas romāniem domāti "ioculatores" un "cantatores" priekšnesumi. "Le Roman d'Alexandre" jau arī nav nekas cits kā tikai kanconas. - Tādās domās par šo jautājumu ir Lēon Gautier /Les Epopées Françaises, 2^a I, 123. un

tālākās lapas puses; 265.lp.; II, 345, 396.lp., 313.lp., 19.
lp./.

Septiņās atsevišķās dziesmās apskatītās Rolanda gaitas
jemas no Gautier Edition scolaire; pēdējā dziesma Il Sacro
Impero ir Paskoli paša iedvesmas auglis.

Fābula visiem zināma, nav vērts uzkavēties. Enzio
dzird Olifanta taures trīs aicinājumus. Zāle un ziedi plūdo
asinīs. Visapkārt guļ liķu kaudzes. Sītusi atriebības stun-
da:

E la vigilia della tua vendetta
ritorna, imperatore magno!

Cēzars dzird un aulēkšo šurp; no miglā tītiem kalniem pāri
ielejām un straumēm visapkārt skan tauru gaviles un vaimanas:

Oh! egli udi; l'imperator ritorna.
S'ode la vasta e lunga cavalcata.
Viene tra gli alti tenebrosi monti,
per grandi valli e grandi acque correnti.
Avanti e dietro suonano le trombe
a rincontrare in alto l'olifante.

...

Sul calpestio risuona e sulle trombe
il pianto, come in mezzo all'acquazzone
le raffiche dell'uragano.

Ielejā rīb jājēju soļi, pāri miglainiem kalniem, tālām iele-
jām, dziļām ūdeņu gultnēm dimd un nenorimst zirgu soļi. Še

nedaudzās vārsnās uzņemta skice plaša apmēra batalista audeklam. - Ielejā zied meža rožu krūmi un dairas līlijas. Katram kritušam blakus novietots viņa zobens ar rokturi krusttām; rokas sakrustotas virs krūtīm; mutē uzplaucis līlijas zieds, lai imperātors pazītu savējos. Un visam pārlīst sidrabota mēness gaisma sarkanā asiņu ielejā. Viņš nāk; ne diena vēl, ne nakts vairs. Ieroči dzirkst, laistas bruņas un izrakstītie vairogi. Vējā plīvo balti-zili-sarkani karogi; "auriflamma" - liesma zelta fonā - ir Romas nozīme. Visas pasaules tautas jāšurp un vidū pats svētais imperātors Carlomagno:

Viene. Non è ancor giorno nè più notte.
 Splendono già le punte delle lance,
 lucono gli elmi, brillano gli osberghi,
 elmi ed osberghi e scudi pinti a fiori.
 Si vedono ondeggiare i gonfaloni
 appesi all' aste, rossi azzurri e bianchi;
 su tutti i gonfaloni è l'orifiamma,
 quella che un giorno si chiamò Romana.
Tutti a cavallo i popoli del mondo:

in mezzo a loro è Carlomagno.

/pasvītrājums mans.Ref./ . Prinči viņam apkārt un bruņoti bīskapi zelta mitrās. Erceņģeļi dod godu. Pieci simts gadu tam mūžā, baltā bārda zied. Ej, dodies uz Roncevallas ieleju,

kur Rolands izlaidis garu. Carlomagno trauc turp, bet neaizsniedz. Jo tās bija tikai ēnas Enzo fantazijā, kā sausu lapu čabona rudens vētrās.

È bianco, è vecchio di cinquecento anni;
la barba in fiore ha stesa sull'osbergo.

...

Va, giungi al campo ove morì Rollando,
imperatore! imperatore!

Va, ma non giunge. È un brusio d'ombre vane
ch'ode re Enzo, quale in foglie secche
notturna fa la pioggia e il vento.

Še nav burtiska patapinājuma no Rolanda, bet Rolanda poēmas gars atspoguļojas visā savā episkā mierā un diženumā. Mēs dzirdam trīs raga pūtienus, skaļākus par trim klasiskiem Pelida saucieniem. Tikdaudz mēs tieši pārdzīvojam pēc lasītā; ko autors gribējis, bet nav spējis izteikt, to mēs arī nevaram novērtēt.

Giovanni Villani chronikā /VI, XCII/ lasām par komētu, kas uzrietējusi 1264.gada augustā; to iztulkoja kā zīmi Francijas karaļa Kārļa atnākšanai, un Sicīlijas un Apulijas pakļaušanu pēc Manfredi nāves no svēvu rokām franču kronim. Līdz ar to notika daudz pārvērtību arī Toskanā un Lombardijā. Tālāk Villani sīki apraksta kauju Grandellas ielejā pie Calore upes, kur Manfredi dabūja galu 1265.gadā kādā februāra piekt-

dienā. Par divaino zvaigzni chronikā sacīts: "Et eodem anno /1264/ aparuit in coelo una stella longa, habens caudam longham per unam vel duas perticas, que videbatur quasi fumus."

Carlo di Valois pāvesta aicināts iejē Italiju, lai sagrautu švābu varu. Pie Benevento Santa Maria della Grandella jeb Prato delle Rose ielejā krīt Manfredi, un līdz ar viņu satrunējušās valsts balsts.

~~/No-episkā-viedokļa-šis-dziedājums-ir-visskaistākais./~~

Tai pašā traģiskā dienā Enzo, pēc 16 gadiem gūsta aizrētēm pavadītiem, ar sidraba stīgām matos, jūt sirdī bangas, kad "giullare" uz pils laukuma cietuma logu priekšā apdzied Rolanda nāvi Roncevallas ielejā.

No episkā viedokļa šis dziedājums ir visskaistākais un labāk koncipētākais; bet otrās kanconas lirika ir spirtāka. Pirmajā turpretim nav īsta smaguma centra; tādi varētu būt divi: bruņoto ratu "carroccio" apdziedāšana vai arī pāvesta Innocenzo IV sagaidīšana. Jaukākais moments ir kara gājiens augstā cietumnieka acu priekšā. Ar visu to it kā trūkst kopības. No "carroccio" apraksta nav saistīgas pārejas uz pāvesta godināšanu. Tas zināmā mērā traucē plašu episku plūdumu un vēstures notikumu vienību.

Otrs dziedājums ir tīri liriskas dabas un savā ziņā meistardarbs, bet "not in keeping with the chief idea" - nepieskaņots lāga svinīgajam eposam. Autora nodoms, pēc vel-

tījuma un citiem izteicieniem spriežot, bijis apdziedāt brīvību: "Sola pacificatrice degli umani perché sola ne scopri ne riveli ne consacri la somiglianza fraterna. ... O tu per cui si muore con gioia perché morire è riacquistarti perduta libertà!" - Nevarētu isti teikt, ka Paskoli veicis savu nodomu godam, viņš gan cēlis romantisku mīlestības epizodi zvaigžņu mirdzā. Grūti šķirties no valdzinošās Flor d'uliva, kas deg gaidās pēc San Giovanni dienas, mīlētāju patrona svētkiem, kaut gan pati tā vēl mīlestības glāstu neskārta. Prinča Falconello zeltainā galva apbur lauku cīrulīti, kas pēc mīlestības nakts vairs neilgojas brīvības, bet labprāt paliktu vanaga mūža gūstā .

Triloģijas vēsturisko pamatojumu Paskoli rūpīgi saskaņojis ar tā laika liecībām. Blakus Re Enzo cietumā atrodas arī grāfi un citi zināmi vācu augstmaņi. Arī tas ir fakts, ka Krusta karos boloņieši piedalījušies paši ar savu kara-spēku un vadoņiem. Paskoli bija nodomājis virknē ierindot Bolonas apdziedāšanu; bet tik tālu plāns nav izvests; sarakstītas tikai trīs daļas un no ceturtās pirmās desmit rindiņas. Ceturtās daļas nosaukums būtu bijis "La canzone dello Studio"; piektās daļas - "La canzone del cuor gentile" cikla epilogam vajadzēja izskanēt maigā piesitienā "Bianco Fiore".

P O E S I E   V A R I E

d i

G I O V A N N I   P A S C O L I

R A C C O L T E   D A   M A R I A s

Pavisam simts četri dzejoļi, sacerēti no 1872, līdz 1896.gadam. Priekšvārdos Marija saka, ka brāļa dzejoļu kārtošana ir viņas dzīves vienīgais un saldākais uzdevums, tāpēc tas tik viegls. Kur pašai prasmes pietrūcis, tur mīlestība vadījusi viņas roku. Dzejnieks pats nekad nebūtu racies vecu papīru žūksnī, lai celtu publikai priekšā agrākus dzejoļus, kur lietātas novecojušas formas.

Šai krājumā sakopoti iesācēja darbi, tad tādi, kas attiecas uz piederīgiem "pro domo sua", un beidzot jaunāku laiku vēl neiespiesti dzejoļi, kā arī iesāktais, bet nepabeigtais mazais evaņģēlijs /Piccolo vangelo/.

P O E S I E   V A R I E .

=====

La notte di Natale -

cēla ūda italiešu jūrniekiem un kareivjiem Afrikā 1911.gadā uz ziemsvētkiem pirms Lībijas kara. Šis ir Paskoli pēdējais pabeigtais dzejas darbs. Italiešu patrioti Tripolitānijā

veldzēja dvēseles pie šī dzejoļa, lasot to tranšējās, un tieši tā arī pavadīja svēto nakti, kā šē aprakstīts. To viņi paši dzejniekam apliecinājuši. Dzejolī kūsā patriotiskas jūtas; tomēr arī kaujas karstumā Paskoli paliek sev uzticīgs. Ieroči žvadz un laistas, skan kaujas saucieni, kritušo vaidi, tauru kliegzieni; mūsu dzejnieks svētajā naktī vērš skatus uz kluso krēslaino nomadu telti, kur sapulcētie gaida Betlēmes brīnuma atkārtošanos, un ticīgie pielūdz bērniņu, silītē dusošu, garā un patiesībā.

Là balenare d'armi, là subite
 luci, là rotte grida, là murmuri
 come da tombe,
 là squilli improvvisi di trombe.

Sì. Ma più sacra m'è quella tenebra,
 tra palme e ulivi, sotto le nomadi
 tende. Là, sento,
 si veglia aspettando l'avvento!

Là, tutto è santo! Vegliano, credono,
 attenti al cielo, pronti a rispondere
 alla sua voce!

Là, sono anche i martiri in croce... -

A R o m a , n e l l a s v e n t u r a .

Anno 416 d. C.

/Inno d'un celta/.

Pasaules daiļa valdniece Roma ir nemirstīgo dievu māte.

Ar viņas tempļiem mēs tuvojamies debesīm, - jauki teikts,
domu var saprast tiešām pārnestā nozīmē. Daudz garīgās bagātības
dara tevi par cienīgu mitekli Kristus vietniekam:

Del tuo mondo bellissima
regina, o Roma, ...

Tevi apdzied, kamēr vien dvaša ir; kas gan varētu aizmirst
tevi un pēc tam vēl dzīvot! Drīzāk visa pasaule izzudīs no
ļaužu atmiņas, nekā tavas slavas spožums dzisis.

Prima del sol negli uomini
vanisca ogni memoria,
che il ricordo, nel cuor, della tua gloria.

Vielu Paskoli aizguvis no kādas Rutilio Namaziano.

A R o m a

tulkojums no kādas grieķu ōdas. - Roma, zem tava jūga likst
visas pasaules zemes un jūras, tu stūrē drošu roku visas
pilsētas:

Sta del tuo giogo sotto il grave pondo
tutta la terra, tutto il mar fremente:
tu timoneggi le città del mondo
sicuramente.

Tu vienīgā esi dzemdējusi īstus kareivjus, tu, jaunā Demetra,
vienīgā vari izaudzēt raženu varoņu cilti:

Perché tu sola gli uomini di guerra
generi: sola derivar tu puoi,
nuova Deméter, dalla bruna terra
messe d'eroi.

L a p o v e r a p i c c i n a .

Zārku pušķo divas Alpu vijolītes. Tēvs atver šķirsta
vāku, noskūpstā meitiņu un vaicā, vai tā piedevusi, ka nāvē
dzīta. Aizgājēja ar vieglu smaidu itin kā apliecina, ka aiz-
mirsusi visas zemes likstas:

I

Nella sua bara, povera piccina,
posan due fiori, e marciran pur li,
una stelletta alpina
e il fior de' suoi **be' di**.
E il padre fece scoperchiar la bara
ed abbracciò quel suo perduto amor.
E: chi t'uccise, o cara,
l'hai maledetto ancor?
Egli le disse. Ella un gentil sorriso
avea sul labbro e parve sospirar;
e con lo sguardo fiso
parve quasi negar.

II

Dzejnieks aizrāda nelaimīgajam tēvam, ka mirt 15 gadu vecumā varbūt ir laime; tik agrā ziedonī mīlestība vēl šķiet noziegums. Kā bezdelīgas, pavasara rītam bargos mākoņos pār-vēršoties, izbiedētas aizlaižas, - tā maiga dvēselīte izpleš spārnīņus un aizlaižas pēc pirmā rupjā dzīves skāriena:

...

... a quindici anni?

Ed io dissi: egli è un tempo in cui l'amore
sembra quasi un delitto a un cor gentile!

...

Come rondini, allor che le sue brine
gemmee, tramuta in pigre nebbie l'anno,
le povere piccine
aprono l'ali e vanno.

III

Burvīgais maijmēnesis kūšā pāri aiz dzīvības sulām, rožainai krēslai seko zelta ausma. Meža biezoknī puķes tēr-zē, ka viņu greznums un brīvība lemti alkova pušķošanai. Vē-jinš skandina kokli, puķīte noliec samta galviņu. Lasītājam rodas pulsājoša pavasara izjūta, kā kādā Igora Severjanina

dzejolī: Come sussulta, freme, arde, il bel maggio!

Crepuscoli di rose ed albe d'oro!

Ma nel greppo selvaggio

i fior parlan tra loro:

"Ci si pompeggia con le vesti nuove:

Fama per l'odorose aure ne va:

Ci predan per l'alcòve

nati alla libertá."

Dice il fior sull'aurora, e, mentre il vento

tra i cespi soffia un trillo di leuto,

abbassa al suol d'argento

il capo di velluto.

N e l   b o s c o .

Šis dzejolis savā laikā netika publicēts, tomēr plaši cirkulēja starp studiju biedriem universitātē; Leoncavallo sarakstījis mūziku šim tekstam.

Iolas ēna atstājusi drūmo kapu, bet acīs tai visa pagātne, ko viņa, kaut arī gribēdama, nespēj aizmirst. Sievietes traģēdiju pavada meža šalkoņa tūkstoš balsis:

Sussurrano le mille aure del bosco:

son mille arcani mormorii nell'onde:

la luna bacia il cipresseto fosco

che con un molle fremito risponde.

.....

... I pioppi danno al vento

il capo tristi, e al passegger profano

strane novelle, e lungo ammonimento.

Cipreses, -sērie kapusargi, papeles - sievas raudātājas un visi neskaitāmie koki biezoknī runā dvēselei gaišu valodu.

+

Kāpēc tu nāc šurp no vēsām kapenēm, ēna, acīm pilnām atmiņu? Vai tu bēdz pagātnes rēgu, Iola, vai tu tā esi, kas staigā manā atmiņu svētajā mežā?

.....

Sei tu che passi, o Iole mia, nel bosco,
nel sacro bosco de' ricordi miei?
O cipresseto, o cipresseto fosco,
seco ben tra quell'ombre esser vorrei...

Rāma mēnessgaisma līst pār snaudošiem kokiem; kaut varētu aizmirsties sapņos par saldo pagājību un grimt veļu valstībā!

M e l a n c o n i a .

Kaut manas dienas rit skumjās, kaut krēslas stundās sērs putniņš dzied, kaut papeles zuz sēru melodiju, - draugi, es sapņoju par priecīgu rītdienu; manas dienas bēg, grimst tumsā, taču visdziļākā izmisumā es ticu savai laimei.

Al crepuscolo canta un cardellino
mentre ch'io penso, amici, all'avvenire:
sembrano i pioppi, mentre ch'io cammino,
nell' infinita opacità fuggire.

.....

Canta, o buon cardellino, e m'accompagna
 un poco in questa buia eterna via:
 addolcisci la pallida campagna
 e consola la mesta anima mia:

Paskoli melancholijā nav traģisku dziļumu, putniņš to spēj
 izkļiedēt.

La famiglia del pescatore.

Nakts. Pustumša būdiņa, bālas gaismas svītra apspīd
 nabadzīgo iekārtu un piecu bērnu lizdiņu. Māte, pie gultas
 ceļos noņemusies, lūdz Dievu par tēvu jūrā visu elementu va-
 rā. Ūkeans brāž augsti pret logiem sāļas putas. Ugunsкура
 liesmiņa veido baigas ēnas:

È notte: la capanna è ben meschina,
 ma chiusa; e dentro è piena d'ombra, eppure
 si sente quasi un tremolio di luce
 tra quel buio crepuscolo, che guizza.

...

... Sopra il focolare
 veglia qualche favilla, e pel soffitto
 un subito baglior spesso ne corre.
 Con la fronte sul letto, inginocchiata,
 prega una donna, e pensa e impallidisce.
 È la madre. Ed è sola. Di fuor, bianco

di schiuma, al cielo ai venti ed agli scogli
l'Oceano getta il suo cupo singhiozzo.

Ģimenes galva ir jūrā. Kopš bērnu dienām tas radis cīnīties ar likteni. Lai zibeņo un lietus gāž, viņam jārauga maize mazajiem. Viens pats viņš bezbailīgi vada savu laiviņu. Sieva mājās lāpa tīklus, vīrs viņu varā mētāts iras pāri bezdibeņiem necaurredzamā tumsā. Decembra miglā viņam jāuzmeklē zināma vieta, kur zivju bagātība ūdens tuksnesī. Briesmoņi viņi kā zaļas čūskas lodā gar laivu. Laivinieks domā par savu Lūciju, kas tagad raud un vaimanā viņa dēļ; un domās abi satiekas pusceļā, kā putni negaisa trenkāti:

Strisciano lungo i fianchi orride l'onde
come verdi serpenti, e il cupo vortice
nelle sue spire smisurate aggirasi,
e spaventati fa cigolar gli argani
e fischiar le carrucole e le gomene.

Vienīgais gaismas stariņš ir doma par mīļu būtni:

Egli pensa a Lucia di tra la notte
del freddo mar. Lucia lo chiama e piange.
Ed ecco nella oscurità s'incontrano
i lor pensieri, come uccelli in via.

Šis plastiskais stāstījums rada pilnīgu gleznas illūziju. Ja nemaldos, Vereščaginam ir skats pie bangainas jūras, kur zvejniece izmisusi gaida mājās savu draugu. Paskoli dzejolis

tikpat pilns patosa un reālītātes; veselās ģimenes liktenis padots vētras patvaļībai.

E l e g i e .

Pazīstamais nāves miega motīvs, bet ieturēts tik siltos, gaišos toņos, ka nāve sāk tēloties kā kaut kas iekārojams. Mans miegs būs salds, salda būs mana sapņošana; dzirdēšu rasu birstam uz smaržīgajām akacijām.

So che un soave dormir sará il mio,
so che il mio sará un dolce sognar:
udró la guazza con vasto brusio
sulle acacie odorose crosciar.

Mēnesnīcā mani apmeklēs draugi; āboliņš klusi čabēs zem tūkstots viegliem soļiem:

E sognerò nella notte serena
che mi vengono amici a veder;
che fruscia e stride il tripoglio e l'avena
per migliaia di passi legger.

Zem zvaigžņotās debess tās nav pīpenītes, kas spīd pļavā, - tās meitenes baltās drānās. Viņas triec par mīlestību, plūc puķes; viņu dziesmas ir manas domas, tās puķes - manu sirds asiņu barotasi.

Sotto le stelle non son margherite
che fan tutto lo spiazzo albeggiar:

sono fanciulle di bianco vestite

e le sento parlare e cantar...:

parlano, cantano, danzano in volta

e hanno tutte una face alle mani;

non sono lucciole ch' ardon la folta

siepe, e vento che scuote gli ontani:

Tās nav spīgas, kas dzirkst audzēs, nedz vējš vītolos,
tās meitenes lāpām rokās. - Tālāk aprakstītas nereīdas un
sīrēnes un undīnes.

F a n t a s m a g o r i a .

Pirms 28 gadiem Itālija gulēja cietā miegā. Te atskanēja zvani, un visa tauta kā viens vīrs, kā jauns Kristus, spožās bruņās tērpta modās no nāves miega; bariem plūda gīndēji, karogiem plīvojot: "Tverat ieročus, jo Itālija ir modusies!" Saule un sievietes smaidīja un apbēra ziediem šo ērmoto karapulku. Nemirstīgā tēvzeme, celies vēl reiz jau ceturto reizi un sarauj verdzības važas. Tālumā māj krāšņa laimes pils, kā kāvi ziemeļa stingumā,; sveika, gaišā nākotne!

Šis dzejolis bija domāts kā programma jaunam cīnītāju žurnālam "Color del tempo", kas iznāca 1876.gada 6.maijā Bolonjā.

L a m o r t e d e l r i c c o .

Priesteris vākē pie mirēja gultas; ārā trako auka.
Maskētu ēnu sinedrions noklausās apsūdzībās pret aizgājēju.
Sievieti tas mīlā pievilis, savam bērnam tas vārdu liedzis,
zemnieku izsūcis, strādniekus tas ieslodzījis šachtā bez
gaisa un gaismas, dzīvūs apracis; kareivi dzinis uz asins-
izliešanu, vēl kādu cilvēku visu mūžu kalpinājis laupīdams
katru laimes brīdi. Pat slepkava un zaglis apzīmē par savu
noziegumu cēloni mirēju. Nevainīgu meiteni viņš iedzinis
kapā, talantu apspiedis. Augstā tiesa piespriež augstāko
soda mēru: mirt nesamierinātam ar savu sirdsapziņu, mirt
savu apsūdzētāju nolādētam, bez cerības uz grēku piedošanu.

.....

... - E tu? spetto che hai? -
Fame. - E tu? - Freddo. - E tu? - Voglio odiar -
lo! che per anni longhi io lavorai
e non ebbi un minuto per amar. -

.....

Venga l'esorcutor! Dubbio, t'avanza!
fissalo col tuo grande occhio sbarrato!
Costui d'un'altra vita ha la speranza:
che muoia disperato!

P r i m o   c i c l o .

I

Reti mūzikālas vārsmas, tik vieglā ritumā, kā šaltstrūklas birums. Dzejnieka sirds uzņem sevī visu dabas skaistumu: zvaigznes, sauli, gravas, kalnus, vēja valodu, avotu čalas, rietu un rītu:

Tutto: le stelle e il sole,
 il piano e i neri monti,
 de' venti le parole,
 il sussurrar de' fonti,

 l'azzurro mar, le aiuole,
 gli alberi all' aura pronti,
 le bige lande sole,
 le aurore ed i tramonti.

II

Sarkankrūtītis vaicā, vai manā sirdī vēl gailējas spīrgta cerība. Vējam sausas lapas purinot saku nē. Taču lakstīgala māca vēl cerēt un mīlēt. L'albaspina un il bosso - ērkšķuroze un goba zadinās:

Tra l'albaspina e il bosso
 odo un tinnir leggero
 come d'un riso. - È vero,
 ridente pettirosso. -

.....

No, se le secche biade
 agita al sole il vento,
 dire al cuculo io sento.

Ma se la notte cade,
 il rosignuol tra i rami
 canta che sperì ed ami.

III

Sarkankrūtītim dziedot, vējš stājas, lai klausītos,
 druva mitējas līgoties, bet kad dziesma apklusā, druva viļņoja kā jūra; asfodeles māja sarkanām galviņām starp dzeltānām vārpām:

Fin che parlasti, il vento

ti stette ad ascoltare;

tacea senz' alitare

il campo di frumento;

ma quando udi¹ posare

il tuo soave accento,

il campo ondeggiò lento

come un tranquillo mare.

Gli asfodeli le rosse

teste movean tra l'onde

di quelle spighe bionde.

Arī ceturtā daļa ir tik pat gleznaina, ritoša un pilna panteistisku ilgu sakust ar visumu:

Confondermi nell' onde,
 confondermi nel suolo,
 scorrere l'aura a volo

vorrei con le gioconde
 fate e le ondine; andare,
 passare; amare, amare!

I l v e n t o .

Paskoli prot tēlot arī drūmas dabas parādības, kā to
 liecina viņa ziemeļvēja apraksts:

.....

Vento del Nord che porta
 e neve, e fame e stento:
 la macchia irta e contorta
 ulula di spavento.

Klīst tumši padebeši steigu steidzīgā gaitā, uz kurieni?
 Pretim mūžīgam mieram.

Passano neri stormi
 in frettoloso oblio,
 passano nubi informi.

Tutto nell'aria oscura
 fugge e s'invola...

E p i s t o l a

/A Ridiverde/.

Palamu Ridiverde mūsu autors jokojot devis savam draugam Severino Ferrari, arī dzejniekam, kas savukārt dēvē Paskoli par Gianni Schicchi. Šis dzejolis, kopā ar "Nel bosco", ir ļoti agrs un līdz ar "Romagna" /krājumā "Myricae"/ nosprauda zināmu žanru - la poesia familiare, ko vēlāk izkopa vairāki turpinātāji. "Epistola" pirmo pantu Ferrari izvēlējies par motto savai grāmatai "Bordatini", III daļai, izdotai 1886.gadā; bet dzejolis pats radies pirms 1880.gada.

Jemšu liksmu līgaviņu zem savas segas; kad cīrulis jau trīcina gaisu, viņa man čukstēs, ka tā vēl tikai lakstīgala un ka vēl priekšā gara mīlestības nakts:

l'avró dunque una gaia giovinetta
che meco dorme sotto d'un lenzuolo,
che quando trilli in ciel la lodoletta
mi bisbigli ch'è stato il rosignolo?

Tu, mana daiļava, iemīlināji mani sevī, kā Nausikaja, vērpjot, aužot, mazgājot un rīkojot mājas darbus:

E tu pur anche, o mia Nausicaa bella,
tessi, ed anche tu fili, anche tu lavi,
pel che, quando ti vidi reginella
della tua casa, tu m'innamoravi.

.....

M i t i .

Sākumā šai balādei bij mazliet citāda versija; tā sacerēta Severino Ferrari kāzās, līdz ar "L'ultima passeggiata". Autors to uzjēma "Myricae" pirmajā izdevumā 1892.gadā; pēc tam izlaida, jo "Miti" viņam vairs nepatika.

C r e p u s c o l o .

IV

Divreiz dienā tu rotā apvārksni; vakaros tavā rožainā spulgojumā, kā pārle gliemēža vākā, iemirdzas zvaigznīte. Rītos tu sagaidi savu pavēlnieku un, pati salstot, apsargā viņa dusu; bet tikko valdnieks - saule - piecēlies, dievišķīgā skaistuma apžilbināta, tu sārziem viegliem soļiem jopro pa debessloku. No tava plīvura šķindēdami birst dārgakmeņi. Mana mīļā, raisi vaļā savas skavas un ar roku aizsedz smejošās acis:

Due volte appari candida e vermiglia
nel cielo che di te si rinnovella:
/e dal tuo roseo pullula una stella
come una perla dalla sua conchiglia/.

...

La bella dalle braccia mie si snoda,
e con man vela le ridenti ciglia.

Vakaros zelta laiva rāmi līgojas vientuļos krastos; velti tu stiep savas sārtais rokas un grimsti blāvos ūdeņos. Viss

dus; vaid jūra sapnos, lapas dreb. Mana skaistule slēdz
mani savās rokās: .....

E tutto dorme; il mar sonnecchia: piane
gemono l'acque, tremano le foglia.

La bella nelle braccia sue m'accoglie,
e il dolce nido, come suol, pispiglia.

P r i m a v e r a .

Pie reizes Paskoli prot arī pajokot, gražoties dzejā.
Pavasari vīns mucās rūgst; putni atgriežas augsti mācīti no
Orienta skolām; straume dzied najādēm ūdas, ko noklausīju-
sēs dzestrajos kalnos melnās nakts klēpī. Domīgais mēness
meklē vējos grūtas atskaņas, tāpat kā dzejnieks; visjaukā-
kā forma ir ritornello, t.i. skūpstis; atskaņas ir skavas.

Primavera, entro le botti
già canticchia il vin fremente;
tornan già gli augelli dottà
da le scuole d'oriente.

....

Anch'io penso uno stornello!
rime son gli abbracciamenti,
sono i baci il ritornello.

J a g o .

Jago sūdzas, ka Desdemone ļauna. - Bet viņa taču tik blonda! - Ja viņa tevi apburs savām melnajām acīm, vai tev! viņa ir viļoša kā vilnis. - Bet cik balta!

Dicea Jago: - Oh! tu non sai
 qual rea mente ella nasconda,
 il suo cuor chi vedrà mai? -
 Io risposi: - È così bionda! -
 - Se de' neri occhi t'innonda,
 de' suoi magici occhi, guai.
 Ell'è perfida come onda. -
 - Così bianca! - io sussurrai.

Viņas glaimā mēle tik valšķīga, bet tik asa, - Cik viņa skaista! - Nejēga, raisies laikus vaļā no valgiem, viņa tevi nemīl. - Bet es viņu tik gaužam mīlu.

Tāda jau ir mīlestības īpatnējā loģika.

Sciogli a tempo il triste incanto
 ch'ella, stolto, ella non t'ama. -
 Ma io l'amo, io l'amo tanto! -

&

Ļoti reti Paskoli pieskaņas brunniecības un trubadūru laikmeta motīviem, Viens tāds traktēts "Ghino di Tacco" un "Echi di cavalleria" un "Astolfo". Pēdējā nemierīgā fantazija tiecas augšup, bet tai jāpaliek tepat lejā, "jo mūžīgi

augstā kalnā raugās cilvēka acs, mūžīgi dziļā lejā nogrimst
cilvēks pats." III "Echi di cavalleria".

Quella inquieta fantasia d'Astolfo,
che sprona all' alto e sempre a valle resta?

A s t o l f o -
-----

garš dzejojums 164 rindās. Astolfo apraud savu mīlestību,
kas to viņa aplaimojusi un nokāvusi.

.....

... io piangea l'amor mio bello
che m'ha beato e ucciso,
scoppiava nel silenzio uno stornello
dolce come un sorriso...

Rožu cers un ērkšķurozītes ģzbrīnā dvesa: Katajas karaliene
precas; ērkšķurozītes vaidēja: Angelica atdusas Katajā, bet
tas nav mīlestības sapnis, tas ārprāts; birst lietus asaras,
elsā ziemeļis:

Pispigliavano le rose: Oh! la regina
del Catai si fa sposa.

Angelica, gemeano i fiordispina,
lā, nel Catai, riposa;

riposa in pace; e non cred'io che un gaio
sogno d'amore e' sia:

cadon le stille, sibila il rovaio;
è un sogno di follia!

Līdz šim iztirzātie dzejoļi sarakstīti laikā no 1872.

līdz 1880.gadam; šeit tikai retumis iemirdzas vēlākās spilgtās dzejas dāvanas, kā piem. "Jago", "La morte del ricco".

Seko P o e s i e f a m i g l i a r i e d' a l -
t r o g e n e r e /1882.-1895/.

Sai grupā vairākās vietās virsraksts ir "Ōgnissanti" - visu svēto diena, kur dzejnieks lieku reizi apliecina savu dziļo pieķeršanos abām dzīvajām māsām, saviem mirušiem piederīgiem, tēva sētai. Beigās ievietoti dzejoļi, ko autors nebija paspējis sakopot atsevišķā krājumā. No pēdējiem labs ir "A riposo", veltīts ģenerālim Asinari di Bernezzo, Kustocas bezbailīgajam aizsargātājam, ko 1909.gadā aizraidīja mūža pensijā, tāpēc ka viņš kādā uzrunā armijai bija atgādinājis himnu trejkrāsainajam karogam, ko pats savām asinīm sargājis.

I l p e l l e g r i n o .

Mēs visi zemes virsū esam ceļinieki, ko vada sargeņģelis. Paskoli bija divi tādi: abas māsas - Ida un Marija.

Narran le pie leggende
che ogni uomo é un pellegrin;
un angelo il difende
nei dubbi del cammin.

A d d i o !

Liktenis dzen Paskoli svešumā, viņam jāatstāj māsas,

bez kuŗām viņam laimes neizjust.

Carissime sorelle, io parto io vado;
ma sento che il mio cuor vuol rimanere.

...

Rimanga presso il vostro dolce amore,
rimanga presso voi, povero cuore!
io senza lui, povero cuore ardente,
andrò lontano disperatamente.

Adorate fanciulle,andrò ben lunge
e non sarò felice, oh no! di certo:
dove la vostra voce a me non giunge,
ivi è la solitudine e il deserto.

Domājat par mani arvien, savu bēguli brāli, tad lielajās il-
gās mūsu gars vienosis.

Mie soavi bambine, oh! ricordate
questo fuggiasco, questo pellegrino!

...

Credete che nel nostro immenso affanno
i pensier nostri si rincontreranno.

A M a r i a

n e l g i o r n o d e l l' A s s u n z i o n e .

Sogliano, 1883.

Kad tu biji vēļ maziņa, divi engeliši tevi varēja aiz-

nest uz debesīm. Tagad tu esi liela nebēdniece, pat vesels ducis tevi nevarētu celt, tik kupla tu esi izaugusi. Paliec vien vēl ilgus gadus še, grēku smagumu turēta, nevērs acis uz debess spārnotiem sūtniem; mīlojies vien ar saldumiem, tad viss eņģeļu koris nepietiks, lai panestu gārdēdīti.

Quando eri così buona e piccolina
 bastavano due paia d'angioletti
 a portarti nel cielo, o Mariuccina,
 tra suon di violini e d'organetti:
 ora ce ne vorrebbe una dozzina,
 or che se' così grande e biricchina;
 or che se' così birba e così grassa
 ce ne vorrebbe una dozzina e passa.

...

Mangia amaretti libretti confetti,
 e più non basteranno gli angioletti;
 non basterà tutta la sciera bella,
 a portarti nel cielo, o ghiotterella!

Jāsaka, ka, kaut gan dzejnieks neliekuļoti mīlēja savu māsu, tomēr Marijai vai Idai veltītie dzejoļi nesatur mākslas vērtības, izņemot vienu "Ti splende su l'umile testa, Maria"...

S e r a .

Massa, 1885.

IV

Pie galda strādā vecākā māsa, bezbēdīgā Ida, gaišmate;

viņa dziļi iegrimusi savos rakstos. Maigā Marija nomaļus
sapņo. Gaisā lidinās cerība. Dzejnieks domās redz savas
māsas sapņu pilī.

I s e p o l c r i .

V

Massa, 1887.

Paskoli kopā ar māsām apmeklēja kapucīniešu baznīcu
Masā, Zaļajā ceturtdienā. - Dzejolis iespiests sākumā dienas
presē, vēlāk "Myricae"; pēc tam dzejnieks to izsvītrāja,
tāpēc ka šie ieskanas pagānisma kults.

Neesmu nācis šurp, lai pielūgtu kristīgo Dievu starp
liesmojošām svecēm; es izstiepju savas rokas pret bezgalī-
go jūru:

.....

... Oh! non qui venni a pregare
quel nuovo Dio tra i ceri sanguinente;
io, salutando il Dio di nostra gente,
tendo le braccia all'infinito mare.

L a G a t t a .

VII

Massa, 1887.

Lietum gāžot, negaisam trakojojot, vēlā naktī žēla kaķa
naudēšana sauc palīgā. Pavēru durvis; veca sveša kaķu māte
pastumj man savu dēlēnu un pati pazūd tumsā. Gaudas, elsas,
ārprātīgi smieklī, šaušalas plosās laukā:

Che nera notte, piena di dolore!
Pianti e singulti e risa pazze e tetri

urli portava dai deserti il vento.

E la pioggia cadea, vasto fragore,
sferzando i muri e scoppiettando ai vetri.
Facea le fusa il piccolo, contento.

L' a m o r o s a   g i o r n a t a .

Massa, 1887.

Priecājos par vētras trakošanu un lietus gāzēm, jo pateicoties pārkoņa negaisam man laimējās sajemt dažu labu drebošu skūpstu, kamēr tavas kautrās acis slēpjas spilvenā; tava sirds sit nekārtīgi, pēcāk nomierinās, tā kā mana krūts, kas tavējo aijā, pat nedzird viņas pukstus. Šis ir viens no gaužam retajiem mīlestības dzejoļiem, smalka, trausla erōtika labā nozīmē.

.....

Or che notturna infuria la tempesta,
felice ascolto l'equinoziale
pioggia strosciare, assidua, lenta, eguale:

ché a fuggevoli baci il tuon ridesta
sovente le tue labbra fremebonde;
gli occhi no, che il guancial timidi asconde.

Muove il tuo cuore quasi in rapid'onde;
poi si appisola e dorme dolcemente,
sì che il mio che lo culla appena il sente.

A L L ' I D A

d o n a n d o l e   v i o l e   e   m i o s o t i d i
c a m p e s t r i .

Massa, maggio dell'85.

Er savu pazemīgo sejiņu un smaīdu zilās actiņās neaizmirsteles lūdz: neaizmirsti, domā par mani. Lauku lolojums, nemākslota ir viņu valoda un mīlestība, - mīl, bet neprot pateikt, tāpēc viņu runas ir vienmuļīgas; melot tās neprot, nedz greznoties, viltu nepazīst.

A   M a r i a .

Massa, 1886.

Bālu seju, skumju skatu tu vadi savas dienas; pat tavā svētku dienā nav neviena, kas tevi apsveiktu, velti tu gaidi kaut ko, tavs jūgs tev vienai nesams, tu vēl atvieglini mūsu slogu.

Pallida il volto e i teneri occhi mesta,
o mia sorella, passi il lungo giorno:
venne pure il tuo giorno; oggi è la festa,
e nulla ride a te, mia cara, intorno.

A   M a r i a

c h e   l ' a c c o m p a g n ò   a l l a   s t a z i o n e .

Māsa aizvieto mātes vietu mazajam Jānītim; sakārtojusi manas drēbes un veļu, izvada plašā pasaulē, lai pelnītu uzturu ģimenei tēva vietā. Klusā maigā balsī Marija vēl

dod pēdējās pamācības un nopuzdamās uzliek kaklā tēva sidra-
ba krustiņu, kas tam bija klāt nāves stundā. Sīka, bāla,
vāja paliek Marija uz perona ar sājpu smaīdu un asaru pil-
nām acīm - mūsu visu sargeņģelis.

.....

E molte cose con sospir gli ha detto
nella soave e piana sua favella,
e già gli pose, con sospiro, al petto
l'argentea croce di suo padre... quella...

Ed ora eccola al piè del nero treno,
piccola, con un pallido sorriso,
scarna, muta, pensosa; l'occhio, pieno
di lagrime invisibili, in lui fiso.

Dzejolis rakstīts dzejnieka aizbraukšanas gadījumam 1892.gada
augustā, ceļā uz Siēnu.

D o n a n d o   u n   a n e l l i n o
a   M a r i a .

Livorno, 1 novembre 1890.

Sie četri briljanti gredzenā ir četras asaras, kas lē-
nām noritējušas no tēva un mātes - divu mocekļu izdzisušām
acīm; nāves agōnijā tie vēl piesauca bērņus.

Son quattro diamanti: quattro lente
lagrime uscite da pupille spente.

...

Quelle lagrime mute e disperate,
 su quegli occhi, o Maria, cristallizzate,
 le chiude l'oro dalle pure tempore
 in quest' anello che dice per sempre!

E c c o M a r i à !

Uzrakstīts 1896.gadā uz māsas fotogrāfijas. Marija stāv zem ziedošas bumbieres un smaida. Vasara beidzas, bet tas viņu neskumdina, jo ir taču viena sirds, kas viņu mīl!

...

Ha un po' di gioia nel cuore.
 Ella ride... passano l'ore...
 Ella guarda: la state muore,
 che importa? - Sopra la rama
 c'è un uccellino che la chiama
 ed è un cuore, cuore che l'ama!

&

Grūti izteikties par Paskoli dzejoļiem, kur Dantes tēls likts degpunktā. Fragmentā "La mirabile visione" Dante runā uz erēmītiem "ai pallidi romei". Nekāda noteikta koda- la šē nav, varbūt tāpēc, ka dotas tikai deviņas rindas. Bet arī citās vietās, parādās Dante, mēs paliekam neskaidrībā; Dantes tēls pats par sevi ir tik krasi izteikts, vēsturē ne-

atkārtojies un mākslā neatdarināms, ka Paskoli rindas ir pārāk bālas, lai liktu jaunu saturu vecajā stabilizētā traukā.

L a v e d e t t a d e l l e A l p i .

Šī himna ir dvīņumāsa vācu "Die Wacht am Rhein". Paskoli bija uzmetis šīs pēdējās tulkojumu:

Suona un grido come tuono, -
 come clangor di spada e fracasso d'onde. -
 "Al Reno, al Reno, al Reno tedesco". -
 Chi vuole essere il guardiano del fiume? -
 Cara patria, sta tranquilla: -
 Intrepida sta e fedele la vedetta del Reno.

Šis ir pirmais pants. Paskoli to italianizējis diezgan izdevīgi:

Sopra l'Alpe d'Oulx, ai venti,
 sta l'Alpino in sentinella:
 come scroscio di torrenti,
 come rombo di procella,
 giunge un grido "Al Reno, al Reno!"
 Fratel mio, tu veglia al Reno;
 io sull' Alpe itala sto.

Kalngalā vētrā stāv Alpu sargs un sauc: "Šurp pie Reinas!
 Tu, brāl, apsargā Vāciju, es Italiju." Pāri šļūdoņiem, klin-
 tīm, bezdibeņiem, katrā kalngalā ir šautene, lielgabals, va-
 roņu krūtis. Dusi mierā, Italija! Snaud, tālā Tibra, straujā
 Po:

Per ghiacciai, rupi, burroni,
ogni picco ha i suoi moschetti,
ogni monte i suoi cannoni,
ogni varco i nostri petti.
Puoi dormire, Italia, al piano:
dormi, Tevere lontano,
dormi, fragoroso Po.

Bet kas tur kāpj no ielejas zilajos kalnos un sauc: Uz Alpiem!
Šurp visi pie mana sargpostēņa. Traucaties, strēlnieki, kāj-
nieki, artilerija; lai plīvo karogi, lai buru kuģi laižas
jūrā. Itālija lai noņem enkuru, pats karalis lai kāpj seglos.

Jauns nodalījums *La Befana ed altro*
dal 1896.

La Befana.

Trijkungu diena nāk sakrustotām rokām, sniega mēteli,
sala kapucē, vēja balsi.

Viene viene la Befana
vien dai monti a notte fonda.
Come è stanca! la circonda
neve, gelo e tramontana.

Viene viene la Befana.

Viņa nogurusi, tālus ceļus nākusi.

Ha le mani al petto in croce,

e la neve é il suo mantello
 ed il gelo il suo pannello
 ed é il vento la sua voce.

Ha le mani al petto in croce.

Viņa apstaigā visas mājas nedzirdamiem soļiem, klausās, vēro
 klusītiņām. E s'accosta piano piano
 alla villa, al casolare,
 a guardare, ad ascoltare
 or piú presso or piú lontano.

Piano piano, piano piano.

Trīs bērniņi dus; galvgalī pakārta zeķe dāvanām. Iedegas
 guntiņa; kāds kāp augšup un lejup, trepes čīkst, aizkari vē-
 jojas. Kas gan tur staigā?

Il lumino brilla e scende,
 e ne scricchiolano le scale;
 il lumino brilla e sale,
 e ne palpitano le tende.

Chi mai sale? chi mai scende?

Trijkungu diena aiziet rietam līdz pa lielceļu, logo dreb,
 durvis trīc, ugunskurā gailējas pa skalgalam. Māte nomodā
 vērpj, nopūšas, šņukst, - viņas bērniņiem dāvanu nebūs:

Veglia e piange, piange e fila.

Befana visu redz un dzird, viņa bēg kalnos līdz ar ausmu. Ko
 tur var līdzēt: c'è chi piange, c'è chi ride, katram savs
 liktenis jāpanes. - /Sacerēts Castelvechio, 1900.gadā/.
 Šī šūpla dziesmiņa ir tīrā mūzika; ja ir dziesmas bez vārdiem,
 še būtu mūzika bez notīm.

M a i p i ū . . . M a i p i ū . . .

Refrēns šim dzejolim kā Edgara Allena Po slavenajam "The Raven": Nevermore... nevermore... Stundenis sit : bijušais vairs nekad neatgriezīsies. Nakts vidus. Kas tur nāk? Vai tu, ko es mīlēju, vai tu esi atgriezies pie manis? Vai sniegsi man skūpstu? - Nekad. - Kaut redzētu tevi uz īsu brītiņu, lai pateiktu tev, cik ļoti tevi mīlu! - Nekad.

...

Ho l'anima invasa
dal tempo che fu.
La pendola batte

ribatte:

mai piŭ... mai piŭ...

Vienu vienīgu skūpstu! Pat to tu man liedz! Kaut tavas asaras man rādītu, ka arī tu mani mīli!... Nē, arī šis mazais apmierinājums man ir liegts.

Četros pantos izvests sajūtas kāpinājums no mierīgas snaudas un rezignācijas līdz asaru plūdiem. Pēdējais pants rāda sievietes dvēseles delikātas noskaņas. Pietiek vienas asaras skropstās, lai apliecinātu mīlestību, tā ir bezvārdu saprašanās. - Arī Šellijam ir ļoti līdzīgas noskaņas dzejolis.

A n t i c l o . /1899/.

Motīvs jemts no Trojas kara. Antikls iemīlējies Skaitās Helēnas balsī, cieš un ziedo savu dzīvību ilgās pēc die-

višķīgās balss. Viņa pēdējā vēlēšanās ir dzirdēt vēl reiz Helēnu: "La voce più dolce che niuna!" Helēna viltus kārtā atdarināja grieķu varoņu mājā palikušo sievu balsis un staidama pa kaņālauku tādā kārtā uzmodināja pagurušos kaņālotājus. Tāpēc Antikls mirdams pēdējā mirklī atsacījās no Helēnas balss, lai viņa sieva tam nenāktu prātā un lai dziestotās acīs tam spīdētu tikai viena gaisma - dievišķīgā, vienīgā, nepārspējamā Helēna.

Stette sul capo a l'eroe: già le labbra ell'apriva a parlare, dolce, la voce di lei ch'egli amava; quand'egli, morendo: "No, non parlare; che immemore io muoia, ch'io muoia felice or che ti vidi: ch'io muoia con Elena sola nel cuore!"

S e r a e d a l b a .

Messina, 1 febbraio 1899.

Cilvēks vakarā domā par rīta blāzmu; bet rietus un saules lēktu šķir jūra. Dzīves vakaru no zaļās jaunības atdala gaŗš dzīves ceļš. Polāros satiekas vakara zelts un rīta ugunis; pēdējā stundā dzīvība un nāve šķiet viena otras turpinājums.

E l'uomo venne al fine di sua vita,
ed ecco l'ombra ch'egli avea nel cuore
vide un'altra ombra, e sussurrò stupita:
Ombra che nasce è come ombra che muore!

Ed in un lento tremolto di culla
l'uomo senti che rinascea nel nulla.

&

Pilna neizdzēšamu sēru ir veltījumi Marijai Visu svēto
dienā 1906., 1908., 1909. un 1910.gadā.

&

I l m u r a t o r e d i r i t o r n o .

Bologna, 1906.

No tālām zemēm viņš pārnāk mājās; galva dūc. Kaut
tiktu pie mātes, gan viņa prastu izglāstīt kodīgās sāpes.
Viņš steidzas ielēkt atejošā vilcienā. Stacijas priekšnie-
ka dēls to grih atturēt. Piepešā ārprāta lēkmē svešnieks
nodur jaunekli ar kabatas nazi, tāpēc ka viņu aiztur steig-
ties pie vientuļās mātes Milānā. Dzērāja tēva iedzimtība
bija radījusi šīs trakās dusmas.

Nel cuore era il morto suo padre
con ringhi di rabbia e vendetta.

E c'era sua madre!

lontana! povera! soletta!

che piano gli gemea: Mai più?

Suo padre il coltello gli mise
nel pugno. - Ma prendilo: uccidi! -
E uccise! ah! che uccise!

Sua madre gli gettò due gridi:

- Mai più! non ti vedrò mai più! -

I l p o e t a o z i o s o .

Zelta kokle karājas vītolā; dziedošs vējš to šūpo.
Dzejnieks vēro un bauda. Viņa pirksti neskaņ stīgas, - tā
ir bezgalīgā dvēsele, kas trinkšķina kokli un izvilina die-
višķīgas skaņas.

L'arpa d'oro
pende ai salici:
il canoro
vento l' agita.

...

L'infinita
anima l'animi!
Arpa, al vento, al sole, oscilla,
brilla, squilla!

L a p i e t á .

Bologna, maggio del 1906.

Pasaulē vēl nepazina nāvi. Ābels pirmais to ieraudzīja:
tā atnāca viņa brāļa izskatā ar atvāztu vāli:

Abel vide la morte:egli guardava...

La morte era un fratello e la sua clava.

Suns, kas uzticīgi sekoja abiem brāļiem, laizīja Ābela rētas.

Izlietās asinis brēca uz debesīm.

Ma senti caldo un bacio sulla fronte...
era il suo cane, il cane ch'ora al monte

seguiva Abele ed ora al pian Caino.

Egli ululò, gli si adagiò vicino,

lambiva gli orli della sua ferita,
abbaiò verso la fuggente vita...

Abel morì. La voce del suo sangue
gridò. ...

Slepkava gāja kā neredzīgs; viņš redzēja vienīgi savas ap-
traipītās nolādētās rokas; viņš gāja tieši saulei pretim;
melnā zeme bēga viņam zem kājām. Mākoņos rēgojās liesmojo-
ši ķerubu zobeni un visapkārt asinis, asinis, kas brēca uz
debesīm.

II

...

La notte nera gli fuggiva i piedi.

Non si volgeva, perché là tra nubi
splendeano in fiamma spade di cherubi.

Non si volgeva, perché il sangue... Oh! esso
prima gridava, ora piangea somnesso.

Asinsatriebības kļiedziens gāja pie Dieva, Kaina mātei tika
par daļu tikai asaras. Kains izdzirda jēriņa bliešanu; Ābels

mēdza tos ik vakarus novietot kūtī. Kainam pagura rokas. Te viņš sajuta kautko siltu - tas bija suns, kas laizīja viņa grēcīgās rokas, suns, kas pavadīja Kainu ielejā un Ābelu kalnā kāpjot. Tad Kains izdzirda pirmās asaras - savas mātes raudas. Ieva raudāja par abiem diviem saviem dēliem. Vai var dziļāk simbolizēt mātes bezgalīgo mīlestību, visu piedodošo. Māte ir vienīgā būtne pasaulē, kas slēdz savā sirdī savu dēlu, kaut arī tas būtu slepkava fratrisīds.

E il primo pianto udi Caino: il primo:
pianto di tutto il cielo ch'è nel limo:

Caino udi la madre piangere... Heva
su tutti due, su tutti due, piangeva!

P I C C O L O V A N G E L O .
=====

"Piccolo Vangelo" sākums "In Oriente" un "In Occidente" jau bija ietelpa "Poemi conviviali", ar virsrakstu "La buona novella". Šai krājumā poēmai pievienotas vēl sešas nodaļas tercīnās, kur parādās Jēzus. Cikls nav pabeigts.

I n o r i e n t e .

Ziemsvētki. Jūdejas kalnos sargvietās stāv nedaudzi gani, ar nogurumu sirdīs. Kopš laikiem viņi gaida Miera Lielkungu, Visvareno, kas lai tos atpestītu no visām raizēm un atdotu izraēlim seno godību. Bet Dieva dēls kavējas nākt

zemes virsū, gani kļūst mazdūšīgi un sāk kurnēt. Piepeši atskan: "Miers virs zemes!" Gani traucas uz Betlēmi, kurp eņģelis tos vada. Tur viņi atrod bērniņu silē gulošu. Uztraukumā viņi meklē pēc Dieva sūtņa, bet visa daba atbild: "Lūk, te viņš guļ!"

Ognun guardava ai cieli, come stanco,
 stanco nel cuore; ognuno avea vicino
 il dolce uguale ruminar del branco.

Viens no ganiem Maath dzied: II

...

Pietra ch'è nel Mar morto e non affonda,
 la vita! Cosa grave che galleggia,
 e va e va dove la porta l'onda!

Dzīve ir kā akmens Nāves jūrā, kas negrimst, bet viņos mē-
 tājas tūkstoškārt šurp un turp. Nāves jūras ūdens svars ir
 īpatnējs, kāpēc priekšmeti tur lēti negrimst. - Cilvēks
 līdzinās ganāmpulkam, kas vēl nav sasniedzis savu mērķi, kaut
 gan nonācis pie tās labākās akas.

O Dio, noi siamo come questa greggia
 che va e va, né posso dir che arrivi,
 nemmen se giunga al pozzo della reggia! -

III

E un canto invase allora i cieli: Pace
 sopra la terra! E i fuochi quasi spenti
 arsero, e desta scintillò la brace.

Lūkasa evaņģelija II,44 sacīts: Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis.

Erano in alto nubi, pari a steli
di giglio, sopra Betlehem:

un spožs eņģelis parādījās pie debesīm - Et ecce Angelus Domini stetit juxta illos et claritas Dei circumfulsit illos /Lūkasa II,9/. Viņi sauc: "Gioia con voi! Scese Dio su la terra!" Gani steigšus dodas meklēt nemirstīgo Dievu,

IV

Mossero: e Betlehem, sotto l'osanna
de' cieli ed il fiorir dell' infinito,
dormiva.

Lūkasa II,10: Ecce evangelizo vobis gaudium magnum... quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Cristus Dominus.

Ed ai pastori l'accennò col dito
un angelo: una stalla umile e nera.

Tik pazemīgi nācis pasaulē tas Miera lielskungs,
Nella capanna povera le sue
lagrime sorridea sopra il suo nato,
su cui fiatava un asino ed un bue.

Nekas nevarētu skanēt aizkustinošāki, kā šāds idillisks panteisms - Dieva dēls sildās ēzeļu un gotiņu elpā, sūnu paklājā, zem zvaigžņu segas.

Il mio figlio vive per quel fiato...

Dabas dvaša silda un lej dzīvību pat Dieva dēlā, kā to apliecina biklā jaunava Marija. - Gani meklē "Quei che non muore", bet māte paredz sava vienpiedzimušā dēla krusta ceļu:

... Il figlio mio
 morrà /disse, e piangeva su l'agnello
 suo tremebondo/ in una croce... - Dio... -

I n o c c i d e n t e .

I

Romā naktī pēc saturnālijām, kad gaiss, vēl asiņu piesātināts, izgaro nule baudītās izpriecās, - nomodā ir tikai gladiātors, kas pats agōnijā vāķē pie saviem biedriem liķu kambarī, kaudzē sasvaidītiem. No debesīm no Jūdejas puses nāk engelis un pasludina mieru. Neviens to nedzird, tikai mirstošais gladiātors, kas slēdz savas acis mierā, izpratis īsto Kristus garu, ka verdzības, kara un ļaunuma valsts beigusies, lai dotu vietu jaunam laikmetam, kurā sākumā mazs, no sabiedrības izstumts pulciņš, tad arvien vairāk un daudzi, beidzot visi laimīgie un nelaimīgie ticēs brīnišķīgajam stāstam par Cilvēku - Dievu, kas dzimis bezpajumtē un izcietis Golgatas mokas, lai rādītu cilvēkiem, ka katrs nes savu laimi un mieru paša dvēselē, ja vien tas apslāpē savas dzīvnieciskās dziņas.

Spēcīgiem vilcieniem zīmēta asinainā Roma, - kā tīģeris

atpūtā pēc trakulīgām dzīrām. Redzam, kā ar ķeksi norauj gladiatoru no arēnas un uzšķērž vēnu. Elpa izlaužas gārdzēdama nakts klusumā, asins pilienū kritiens šē vienīgā dzīvā skaņa. Bedre pilna liķu pāri malām; taču mirējs nesajūt stingušas ādas pieskārienus, tik dziļi viņš grimis pārdomās. Garā viņam tēlojas dzimtene pie Istras, ganāmpulka zvārgulīši, bērns šūpulī, nomadu telts:

Ed era solo, e l'uomo che col gelo
lo pungea di sua cute, piū lontano
gli era del piū lontano astro del cielo:

piū della terra sua, piū del suo piano
lunghezzo l'Istro, e de' suoi bovi ch'ora
sdrāiati ruminavano pian piano,
e de' suoi figli ch'attendeān l'aurora,
piccoli nella lor nomade cuna.

Romas apraksts izdveš brīnišķīgu mieru, varenu vienkāršību, tūkstošgadu elpu:

Grande, lungo le molte acque al sussurro
del fiume eterno, sopra i sette monti,
bianca di marmo in mezzo al cielo azzurro,

Roma dōrmiva.

Necitēsīm tālāk, kaut gan katra nākošā rinda pārspēj iepriekšējo. - Gar Tibras krastiem, kur ūdens putas skūpstā tilta

margas, uz septiņiem kalniem debesu zilajā jumā paceļas marmora palazzo. Uzvaras arkas uz Foruma un Via Appia zaigo mēnesnīcā. Kapitols saslējies pret debesīm. Vestas templī deg mūžīga uguns priesteriemu apsardzībā. Un vai tai, kas senatnē ļāva liesmai apdzist, to uzskatīja par nelaimes pareģojumu. Vestas priesterienes baudīja lielu cieņu sabiedrībā un tiesību valkāt konsulu un edilu tērpu "pretesta" - baltu togu, iekantētu ar purpura lentu.

Nell'ombra, un lume; il fuoco era di Vesta,
che tralucea. Nel tempio le Vestali
dormian ravvolte nella lor pretesta.

Saturnālija svētkus svinēja no 17. līdz 19, decembrim par godu sējas dievam Saturnam un viņa sievai auglības dievei Opi. Tad pilsētā valdīja izlaists mežonīgs prieks; tiesas, skolas, veikali bija slēgti. Vergi baudīja pilnu brīvību, tērps savu kungu drēbēs, mīlojās pēc sirds patikas pie bagāti klātiem galdiem un piejēma savu saimnieku apkalpošanu. - Roma gulēja spēku pagurumā pēc lielās izšķērdības baudās un kaislēs. Kuplās matronas sapnī redzēja vingrus kailus gladiātorus:

II

Roma dormiva, ebra di sangue. I ludi
eran finiti. In sogno le matrone
ora vedeah gladiatori ignudi.

Dzīrotāju rožu vainagi mirkst asiņu peļķēs:

Ne' triclini ai dormenti le corone
 eran cadute, e s'imbevean le rose
 nel sangue che flui dal mirmillone.

Plēsīgi zvēri amfiteātros jau bija nolupinājuši savu upuru
 kaulus un tagad žāvājās laiskā tīksmē; vergi no jauna bija
 palikuši par lietām. Varrons atstāsta, kā grupējušās lietas,
 vajadzīgas lauku apstrādāšanai; vokālie rīki, semivokālie un
 mēmie; pirmajai grupai pieder vergi, otrai vērši, trešajai
 rati. Pēc illūzora brīvlaika vergi no jauna guļ kā suni ķē-
 dēs saslēgti, viens pie otra piesaistīti:

Dopo la breve libertà, negli atri
 giacean gli ostiari alla catena, quali
 cani la cui leggera anima latrì.

Vergi sapnī redz visas kārotās, aizliegtās lietas; tepat
 kautkur tuvumā it kā lidinās un brēc dzimtenes gulbji; bet
 tie izrādās melnie kraukļi, kas kā ienaida mākonis sedz Es-
 kvilina kalnu:

Era la notte dopo i Saturnali;
 ed ogni schiavo dalla tarda sera
 dormiva, udendo ventilar grandi ali,
 e gracidare. Erano cigni a schiera
 sul patrio fiume... No: su l'Esquilino
 erano corvi in una nube nera,...

Vergs sapņo tālāk par saldām varbūtībām, bet rūgtā īstenība

to allaž modina viņa dīdītāja balss skaņā.

III

Uzšķerstā dzīsla žņaudz elpu ciet. Vergs krāc; asins
riet pa pilienam:

Rantolava; il silenzio era profondo:
il cader lento d'una goccia rossa
solo restava del fragor del mondo.

Cik lēnām pieriet piliens un cik smagi tas krīt. Mirējs
uz domu spārniem aizlido tālēs.

IV

Tai naktī Jūdejā pie debesīm parādījās spožs engelis -
Miera vēstnesis:

E venne bianco nella notte azzurra
un angelo dal cielo di Giudea,
a nunziar la pace,

bet ne pilsētā, ne tempļos labo vēsti neuzjēma; vējš to iz-
nēsāja uz visām četrām zemes malām:

e vide un fuoco, e disse, Pace; e Vesta
ardeva, e le Vestali al focolare
sedeano avvolte nella lor pretesta;

e vide un tempio aperto, e dal sogliare
mormorò, Pace: e non l'udì che il vento
che uscì gemendo e portò guerra al mare.

Tas bija Janusam - karādievam svaidīts templis. Engelis

iet pa lielceļiem sludināt mieru virs zemes:

E l'angelo passò candido e lento
per i taciti trivi, e dicea, Pace
sopra la terra! ...

Vienīgās dzirdīgās ausis bija mirstošam trāķietim, kas pauda
priecāsvēsti visiem aizgājējiem katakombās:

Vegliava, il Geta... Entrò l'angelo: Pace
disse. E nella infinita urbe de' forti
sol quegli intese. E chiuse gli occhi in pace.

Sol esso udi; ma lo ridisse ai morti,
e i morti ai morti, e le tombe alle tombe
e non sapeano i sette colli assorti,

ciò che voi sapevate, o catacombe.

Visi slavenie septiņi Romas kalni nezina vēsti, kas pasauli
aplaimos, - to zina sērās katakombas. Varenā Roma uzņem vēsi
un vienaldzīgi jaunus notikumus; nabadzīgā Bētlēme - ar siltu
atsaucību. No vienas puses noreibusi, gurdena, grezna, iz-
virtusi pasaules valdniece, mo otras - jaunās ēras rīta junda
par brālību un taisnību, kas nabaga gladiātoram pavīd nāves
stundā.

Parole d'oro.

Pieticība ir tās zelta brūnas, kas dara visas nastas
vieglas un pasargā mūs no nevaldāmām dziņām.

Anima, i desiderii entrino come
 fiumi nel mare, in te: serbi sua calma
 il mare, i fiumi perdano lor nome.

Tā teica pravietis palmu paēnā: Labāks par lauvu ir ēzelis
 daudzkārt, kas pacietīgi nes savu nastu. Šie ir tie zelta
 vārdi, kas mums būtu iegaumējami.

G e s ū .

Jēzus mana nāvi tuvojamies un iet tai apskaidrotu prā-
 tu pretim. Apkārt ir mācekļi, kas, kaut gan mīlēdami, tomēr
 maz ko izpratuši no sava meistara mācībām un sirdi piesējuši
 zemes lietām; dažs pat atmaksās sajemto labdarību ar nodevī-
 bu rīt. - Doma par absolīto mūžīgo dzīvošanu vada Dieva dēlu
 cauri un pāri visiem šķēršļiem. Lai sēkla dīgtu un dotu
 augļus, vajaga to aprakt. Arī Pestītājam iznīcības rūgtais
 kauss tukšojams līdz mielām, lai rādītu nākamām paaudzēm,
 ka ticība nozīmē sevis upurēšanu tuvāku labā, it īpaši ļaun-
 daļu labā, jo tie ir tie nelaimīgākie starp Ievas bērniem.

Jēzus staigāja pa Jordanas pļavām. Viņa pārbaudījumu
 stundiņa bija situsi: il suo giorno non molto era lontano.
 Sievietes to sveicināja. Kādēļ tieši sievietes? - Tādēļ,
 ka viņas, ātrāk nekā vīri, uztvēra dievišķīgo mīlestību, kas
 plūda no Jēzus; viņas pirmās juta līdz krusta nāves mokām.
 Bet Jēzus domāja par savu nāves dienu: Egli pensava al giorno

di sua morte. Kāda evaņģeliska vienkāršība izteiksmes līdzekļos. Viņš runā par debesu graudu apcirkiem; bībelē teikts: vobis thesauros in coelo. Nekrājiet sev mantas, ko kodī un rūsa maitā, bet gan mūžīgas vērtības. - Tā runādams Kristus pieglauda sev pie krūtīm mazos draiskuļus. Bet Kaivass, vairāk zemes lietām piesējies, rūpējās, lai bērni nenotraipītu Kunga drēbes: "Temo per l'inconsutile tua veste. " Inconsutile zīmēts uz kūriālistiem, kas nešūtā, no viena gabala grieztā tērpā iedomājās redzam pāvesta vispasaules valdīšanas pamatojumu.

Bet Jēzus apkampa un svētīja savus mazos mīluļus, savu ideju mantiniekus:

Egli abbracciava i suoi piccoli eredi.

Te Jūdass aizrāda, ka ļaundaļa dēls sēd Jēzus tuvumā; viņa tēvu saucot Barraba, viņam drīz jāmirstot pie krusta. Taču Jēzus ar pravieša aci redz, ka nevis Barraba, bet viņš pats cietīs krusta mokas. Teikt to nav vajadzīgs - neviens nesapratīs, neviens nenovērsīs Golgatas ceļu. Tā lielākais pasaulē nākušais pravieša gars ir viens savu lielo ciešanu priekšā.

TRADUZIONI E RIDUZIONI

di

GIOVANNI PASCOLI

RACCOLTE E RIORDINATE

da MARIA.

Pirmais Marijas kārtotais un 1913.gadā izdots izdevums satur oriģināldarbus, otrs - kā rāda virsraksts - atdarinājumus, galvenā kārtā klasiskus. No Iliādes jemtās 68 epodes, no Odisejas 55, no Katulla - 10, no Horācija - 9, no Vergīlija - 7, no dažādiem senlaiku grieķiem 32; fābulas: Fedra, Menandra, Ezopa un citu - 32, paša - 3, neinteresantas; tautas dzejas motīvi par Merlinu, Rolandu etc., kā arī modernā lira caur Viktora Igō, Tenisona, Šillera apstrādājumu - 18; no Leona XIII latīņu - 3. Paskoli bija ne tik viens labs senatnes pazinējs, bet viņš prata arī izvēlēties saviem spēkiem atbilstošu vielu, kāpēc parafrāzes izdevās teicamas.

Še sakopotī visi Paskoli tulkojumi. Kas gan nepazīst "Il rospo", "Pierino" - aizgūtus no Igō, vai arī "Chanson de Roland" laisus italianizētā garā! Šos tulkojumus lasot rodas tāds iespaids, it kā mēs lasītu oriģināldarbu. Un tas jau ir galvenais laba tulkotāja noslēpums! Jāsaka, ka vislabāk Paskoli padevies tieši Homērs, varbūt tā iemesla

dēļ, ka vēl students būdams, Paskoli jau nodarbojās ar klasiķu pētīšanu. Džirolamo Vitelli stāsta, ka daudzus gadus Boloņas universitātes latīņu literatūras profesors Gaudino viņam sacījis, ka kāds jauns jūsmotājs no Romas rakstot tik veiklus latīņu pantus, ka viņa slavenākajiem laika biedriem nevarot ienākt ne prātā, ka tāda pilnība iespējama. /Sk. "Marzocco", 1912.g.14/IV rakstu "Il poeta latino"/.

Tā ir gaužam bīstama lieta tērt modernas izjūtas un domu gaitu mirušos izteiksmes līdzekļos. Bet Paskoli bija vingrinājies jau kopš ģimnazijas un liceja sola. Ir zināms, ka Urbino kolledžā Paskoli centīgi studējis latīņu valodu krietnu skolotāju vadībā. Bolonā šī intere neatslāba; tā kā beigās Paskoli iemanījās teicami lietāt mirušo valodu. Tas nu vēl nebūtu sevišķs retums pie seno latīņu vistiešākiem pēcnācējiem italiešiem, bet gan izcili reta parādība ir tas, ka mūsu dzejnieku bez pārspīlējuma var nosaukt par īstu latīņu dzejnieku jaunradītāju. Tomēr nedrīkst sajaukt Paskoli latīņu dzeju ar kvatročento un činkvečento humānistu latīņu dzeju; tie bija ļaudis, kas nodevās illūzijai, ka ir iespējams atmodināt aizmirstu valodu, piekam viņiem trūka vienas lietas: piemērošanās spējas. Viņi gājā pa nepareizu ceļu, gribēdami pagriezt atpakaļ vēstures ratu. Paskoli turpretim rīkojās savādākī: viņš neizmanto savu ērudīciju, lai savārstītu Vergīlija un Horācija frazes un rādītu mums

rēgus no pārdzīvotās latīņu pasaules. Nē, Paskoli paliek tas pats "Myricae", "Nuovi Poemetti", "Castelvecchio" dziedonis, kas uzsūc dabas elpu, cīruļa sirds pukstus, kas uztver dabas seju tā, kā tieši Paskoli to prot un neviens cits.

Paskoli latīnista slava izpaudās Vakareiropā, kad tam piesprieda prēmiju Amsterdamas konkursā. No pag. gadu simteņa beigām ik gadus Academia Regia Disciplinarum Nederlandica sarīkoja starptautisku latīņu oriģināldzejas sacensību, kur izsniedz vienīgo godalgu - lielo zelta medaļu. 1892.gadā Paskoli to saņem par dzejolīti "Veianius"; tad gadu pēc gada viņš iegūst uzvaru: 14 zelta medaļas un 5 magna laus, t.i. atzinums par nākošo labāko darbu pēc godalgotā; gadījās arī tādi kūrīozi, ka no diviem reizē iesniegtiem Paskoli dzejoļiem, viens izpelnījās medaļu, otrs uzslavu. Tas tāpēc, ka, kā jau minēju, Paskoli nepūlas atdarināt savus paraugus, bet pats pārvalda seno mēli ar tādu veiklību, ka prot izteikt tanī sava laikmeta dvēseles perturbācijas. Tam kā sekas bija arī savs ļaunums - viņš skatīja arī antīkos varoņus ar mūsu laiku cilvēka acīm. Pazīstamais latīnists Ermenedžildo Pistelli atrod par labāko Paskoli latīņu dzeju "Thallusa", kas 1912.gadā izpelnījās godalgu. D'Anuncio apzīmē Paskoli par vislielāko latīņu dzejnieku kopš zelta laikmeta: "il più grande poeta latino che sia sorto nel mon-

do dal secolo di Augusto ad oggi."

Latīnists Pjetro Razi savā ziņojumā akadēmijaikoriģē šādu novērtējumu, Augusta laikmeta vietā likdams humānistus: "nessun poeta latino dall'umanesimo in poi fino ai nostri giorni, e non solo in Italia ma in tutto il mondo, può rapire e neppur contrastare la palma della poesia latina a Giovanni Pascoli." Hartmanis, reizēm Paskoli tiesnesis vai līdzcensis Amsterdamā, saka to pašu. Lyra Romana uzjēmti 47 Paskoli latīņu sacerējumi, 7000 rindu "Carmina".

Jāpiezīmē, ka pat intelligentā publika nepazina Paskoli latīņu dzeju. Tikai 1914.gadā iznāca "Carmina" 500 eksemplāros, kur bieži figūrē Paskoli "draugi" Horācijs, Vergīlijs un Mecenas, 1920.gadā Gaudiļo un Viski nāca klajā ar kādu 30 Paskoli latīņu dzejoļu tulkojumiem, starp tiem "Sermo" un daži sīkāki sacerējumi, kur Paskoli bija aprakstījis: "Seno romiešu dzīvi visos laikmetos, apstākļos, karā, mierā, uz jūras un sauszemes, mākslā, mājas iekārtā un lauku darbos", vārdu sakot no visiem iespējamajiem viedokļiem,

Šo piezīmju nolūks nav iztīrīt Paskoli latīņu dzejas sasniegumus, tāpēc atstāšu tās pilnīgi pie malas, tikai pārī vārdus no nodaļas "Poesia popolare eroica civile".

P e r i l m o n d o .

No "Canti popolari greci" sakrājis Pasovs /Passow/.

Dēls svešumā dodoties sola paturēt savējos mūžīgā piemi-
nā.

.....

- Prima, mamma cara, prima morir vorrei,
prima che per il mondo dimenticarmi i miei!

Sola sūtīt sveikas ar rīta rasu, ar lāstekām, ar rožziediem,
ar zvaigznītēm:

...

E quando sarò fuori, darò le mie novelle,
con le guazze e le brine, con le rose e le stelle.

Ģ ērbšu tevi zīdā un samtā, apbēršu tevi ar zeltu, sidrabu,
māmiņ:

Voglio mandarti argento, ti manderò dell'oro,
mamma, che tu pensare non puoi tanto tesoro!

Paiet 12 gaŗi gaŗi; no dēla ne vēsts. Svešas sievietes kais-
lie glāsti izdzēš atmiņā mātes vaigu.

...

Un bacio: egli sospira; un altro: ed egli smuore;
il terzo aveva il tōsco: mamma gli uscì dal cuore.

I l t e m p o c h f u -

---

no Pōrsi Buŗi Œelli /Percy Bushy Shelley/.

Pagājuŗais laiks ir mīļotās būtnes ģindenis, cerība,
kas vairs neatŗirgs, mīlestība, kas nekad neizdzisis.

Lo spettro d'un morto che amai

è il tempo che fu,

...

l'amor che non spengesi mai

fu il tempo che fu.

Naktīs mostas tiksmīgi sapņi par pagājušiem laikiem, bet gaisā diena tiem uzsedz ēnu, lai tie nekad vairs neceltos.

Che sogni soavi, le sere

del tempo che fu!

Tas, ko tu šodien mīli, ir tikai vājš atspulgs no tavas jau no dienu karstās aizrautības

...

... e ciò ch'ami ora più

non è che il ricordo, che l'ombra

del tempo che fu.

La figlia del re,

no "Canti popolari greci", sakrājis Pasovs /Passow/.

Mazs putniņš dzied par neizprotamo mīlestību. Karaļmeita apskauž viņa grāciju un balsi. Dziedonis brīnas: "Tevi lutina dūnu gulta ar spodriem palagiem; mani purina kalnu vēji sniegu klajumā. Tev uzsmaida tavš pielūdzējs, mani lenc putnu ķērājs." - Nav jau šē nekāda dziļuma, kā vien liriskās vārsmas; tomēr tik smalka auduma un saskaņotas, ka patiešām skan kā čivināšana maija rītā. "Ad pulchritudinem

tria requiruntur: integritas, consonantia, claritas". Neatceros, kur reiz lasīju tādu spriedumu. Aplūkojot tuvāk doto dzejoli, tiešām atrodam viņā visus trīs šos elementus: viengabalainību, pareizus samērus un skaidrību. Tādēļ apzīmēsim viņu par skaistu pēc visām "kanoniskām" prasībām.

Un uccellin cantava negli scopeti, solo;
 né già come gli uccelli, al mo' dell'usignolo:
 cantava e sí diceva l'amore che cos'è.

Ecco la reginella che venne al suo balcone:

"Avevsi io la tua grazia, caro, e la tua canzone!

"Figlia del re, gelosa, m'invidii tu...di che?

Tu dormi in un buon letto, tra due lenzuola d'aria,
 ed io sui monti in mezzo la neve solitaria.

Tu il tuo damo aspetti, che passi e ti sorrida:
 ed io l'uccellatore, che venga e che m'uccida."

Pasvītrāsīm "ed io sui monti in mezzo la neve solitaria".

La camicina da morto

no Edvarda Bauernfelda.

L'è morto il bimbo. La madre piange:
 il giorno, piange; la notte, piange.
 E il bimbo morto le riappare
 con sola in dosso la camicina;
 e dice: - Guarda: delle tue care

lagrime è zuppa la camicina,

ed io non posso dormire, mamma:

non pianger più. -

Sparisce il bimbo morto, e la mamma

non piange più.

Mazais nomiris. Māte raud bez stājas. Atnāk dvēselīte un sūdzas, ka asarās tam samircis kreklis un viņš nevar gulēt. Un māte vairs neraud.

U l i s s e .

No Alfreda Tenisona.

Paskoli traktējumā maz kas palicis no tā, kas raksturo Homēra, Dantes un Tenisona varoni. Pirmveidā pie Homēra Odisejs savā ceļojumā sēro pēc mīlotās sievas, akmeņainās Itakas, saviem kazu bariem. Tas gan skan ļoti sausi, bet Homēra dziedājumā modina dziļākas atskaņas,

Paskoli Odisejam līdz ar biedriem vairs nepietiek ar domām par ceļa galu, kad tie atkal varēs staigāt pa saulainām olīvu gatvēm, kur tam aug dēls ilgus prombūšanas gadus. Paskoli Odisejam piemīt kaut kas no Dantes slāpēm, kas nepazīst cilvēka žēlabu "né amor di madre, né pietà di figlio"; viņš dzīvo ideālā, nereālā pasaulē.

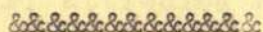
...

... vuo' bere la vita

sino alla feccia...

...

Pēc ilgas klejošanas Odisejs atrod cilvēku, kas ir ar mieru pārmainīt airi pret lāpstu. Nu viņš nodzīvo 9 gadus Itakā. Pienāk vecums un nāves gaidas. Viņam vairs nav ko darīt Itakā, jo dēls Telemaks tur valda pār laimīgu un strādīgu tautu. Pie savas pils pavarda viņš atkal sāk sapņot par bezgalīgo jūru. Ceļošanas drudzis to pārvar. Pēc 10 gadu mierīgas dzīves Odisejs zagšus, Penelope nemanītu, šāvu agrāko klejojumu biedru pavadībā, aiziet. Eos salā, kur agrāk bijusi burve Circe, vairs nav neviena. Polifema vietā viņš satiek miermīlīgu gaņu ģimeni. Pēdējā cerība liekama vēl uz Sirēnu salu, kur viņš nu dodas patiesību meklēt, šoreiz važās nesaistīts. Divas sirēnas nekustīgi raugas jūrā un neatbild uz Odiseja vaicājumiem. Kugiš sadragājās pret klinti. Pēc 9 dienām vilņi izmet liķi Kalipso salā. Dieve to tiešām bija mīlējusi; nu tā parāda mūžīgājam meklētājam pēdējo godu, ietinot savu matu mākonī.

S L Ē D Z I E N S .

=====

Esam iepazinušies diezgan sīki ar Paskoli intīmo dzeju. Liekas, ar to jau viss būtu darīts un komentāri lieki. Jo pats Paskoli saka: "Poemi Italici" pēcvārdos, ka dzeja nemil paskaidrojumus un piezīmes, tāpat kā augiem netik dēliši, ko dārznieks pēstiprina ar dzelzs staipuli; Šāds papēmiens saplosa mizu un ievaino līdz serdei. Un tomēr: "...eccoti le note, eccoti i nomi latini, eccoti tanto fil di ferro attorno ai gracili versi!" Arī mums neiztikt bez summāra novērtējuma.

Īsta dzeja, saka kādā kritiskā apcerējumā Bordžeze, nav meklējama šai vai kādā citā dzejolī, šai vai kādā citā vārsnā; Īstā tīrā dzeja rodama pašā dzejnieka garā, kas izstaro visos darbos, vienā vairāk, otrā mazāk, tomēr itīņ visos. - Šāds vērtējums būtu vietā arī attiecībā uz Paskoli dzeju. Apolona dievišķīgās dzirkstis izkaisītas visos Paskali krājumos, tur, kur dzejnieks ir īsts un necenšas iemantot lētus skaņu efektus vai izpatikt patriotisku lasītāju prasībām. Visur, kur vien Paskoli galvenais, varētu sacīt, vienīgais nolūks, ir bijis uzvest ainiņu, skicēt acumirkļa noskaņu, ieaiāt darba rūķi veselīgā miegā, tur atmirdz Paskoli dzejas īstā būtība, pārejošos priekos un bēdās, smalkās dabas niansēs, kas rupjiem mitekļiem paliek "terra incognita". Paskoli dzeja tomēr nav domāta filosofiski diffe-

rencētai dvēselei, jo tikai retumis pieskaņas moderniem sarežģītajiem kompleksiem. Varbūt tieši tapēc tā atrod atbalsu laikmetiskā sadrumstalotībā. Mēs taču ejam teatrī, koncertā, lai aizmirstu ikdienas ēnaspuses, tās drēgno duļķaiko gaisu. Mākslas bauda rada illūziju par pilnības realizēšanas iespējamību šai zemes lodē. Visi kam tā sūrst un smeldz, klaudzina pie Mūzu mājokļiem. No otras puses, kam paša dzīve pulsā spraigās radīšanas norisēs, tas izjūt mazāku vajadzību pēc šādas aizmiršanās aistētismā. Tapēc glāstoša Paskoli mūza būs rada visiem, kam smalka, dzīves dragāta jūtoma; viņa būs sveša robustām, uzvaras priekā kūsajošām gabām.

Ja cīņa ir dzīves likums, ja bez cīņas dzīve nav domājama, - tad šai cīņai vismaz jāstāv morales principa sargvietā, un tā nedrīkst izvirst par ļaunuma ieroci. Tapēc garīga kūtrība sodama, kā to Dante darījis, pekles ugunīs. Pāvests Gregors VII pavēlēja San Piero Damiano atstāt savu vientuļo celli, mežu ar dziedoņiem putniem, kur apsūņojuši koku stumbri ar ilgām tiecās debesīs, - un doties nesaudzīgā cīņā pret pērkamo garīdzniecību un cietsirdīgajiem feodaliem, ar vārdu sakot, aktīvi gādāt, lai tā debesu valstība nāktu tūvu klāt. - Paskoli nav varējis būt par šādu taisnīgu zobenu, par tādu dedzīgu kristietības sludinātāju, kā apustulis Pāvils; viņš drīzāk sekoja mīlīgā Jāņa pēdās, izvēlēdamies sev vērotājas Marijas daļu. Viņš jutās dzīvē nederīgs, bijās un vairījās konfliktu, pretēji spēcīgiem raksturiem, kas

tieši meklē dzīves cīņas un metas iekšā sacensību virpulī. Paskoli dzīve un radīšana nav bijušās apzinīgs ceļš uz uzvaru, bet drīzāk kautrs sānceliņš, kas sekojis lielceļam un pakļāvis visādām nejaušībām, ērkšķiem un vērmelēm noaudzis.

Paskoli dziesmu vācele ir bagāta, kautgan viņš vēlū sācis raidīt tautās savus gara bērņus. Paceļas jautājums: cik no šī biruma dzīvos nākpšās paaudzēs? Jāatbild; tie darbi, kas ārejā vienkāršībā slēpj dziļu patosu un etosu, pieskaņoties mūžīgajam prieku un ciešanu avotam, dabai. Un tādu rindu, pat veselu lappušu Paskoli desmit sējumos nav mazums. Viņa liriskas strautiņš mundri rit miršu un ciprešu zālainā pavēnī. Pat episku vielu izvēloties, Paskoli atbalso notikumu maigo dvēselīgo pusi, kā tas redzams "Canzoni di re Enzo", kur no lielā aptverošā tautas epa neiznāca nekas vairāk, kā salta deklamācija, bet gan iemirdzējās pa dzintartīram rāsas pilienam prinča pavasarīgās mīlas nakts aprakstā. No šāda viedokļa skatoties varam droši apgalvot, ka "Myricae", "Primi Poemetti", "Canti di Castelvecchio", "Nuovi Poemetti" nebūs lemti iznīcībai.

Esam jau atzīmējuši, ka Paskoli kā vēstures notikumu un sabiedriskās domas paudējs ir nesalīdzināma bālāks, nekā iekšējās dzīves un dabas norišu sakarības vērotājs. Vergilijs saācījis par Lukreciju: "Felix qui potuit rerum cognoscere causas." Šo dabas misteriju un sakarību ar dvēseles dzīvi un veselas tautas likteņiem Paskoli rietām pavērs mūsu skatam. "Myricae" ano-

nīmie varoņi ir šīs pazemīgās dvēseles, kas iederas bišu, putniņu, lauku puķīši rāmī. Bet pazemīgo, vārgo dvēseļu kultu Paskoli nenoved vis līdz slimīgai galejībai, kādu mēs vērojam piemēram Bodlēra "Sept vieillards"/"Fleurs du Mal"/tapēc ka Paskoli jūsma līdzsvaro klasicisma veselīgais gars, kam dzīve drīzāk pielīdzinama saules dienai pēc baismu nakts, nevis otrādi; un vārdu "aurora" Paskoli tieši iemīlojis.

Viņa samierināšanās filosofija nav abstraktas teoretizēšanas iznākums, bet vienīgi cenšanās ievirzīt dzīvi tādās sliedēs, lai cilvēkam iznāktu mazāk ciešanu. Kādā vietā Paskoli saka: "La poesiè contemplazione". Mēs to varētu parafrazēt tādi, ka īpaši Paskoli dzeja ir komtemplācija, jo pilnīgi saskan ar viņas autora dabu. Tāpat kā Tasso dzeja, arī Paskoli līrika ir kā caurspīdīgs plīvurs, kas nepanes nesaudzīgus prāta kritikas brāzienus. Dzejnieka fantāzija ppalaikam atbilst viņa temperamentam, veidotam zem ārēju apstākļu spiediena. Neviena indivīda daba nevar tapt citāda, nekā tā reiz iedzimusi; ja ar varu lauž viņas īpatnību, tad tās vērtība līdz ar to var samazināties, pat galīgi izzust. Diemžēl, Paskoli nevienmēr un ne pilnā mērā atskarta šo patiesību, - proti tad, kad viņš meklēja savā līrā tādas stīgas, kādas tur dabas māmuļa nebija ievilkusi; kad viņš gribēja apdziedāt kara brāzmas, skaļu patriotismu, tas ir savai būtībai svešus elementus. Kad mūsu dzejnieks par varu gribēja uzjemt savā objektīvā milzu tēlus parasto sīk-

būtnu vietā, tad nekas labs nebija gaidāms. Kontūras izplūda, jo lieli notikumi neļaujas ieslodzīties šaurā gultnē. Neatceros kas un kam ir teicis: "Jūs esat liels meistars mazu sasniegumu laukā." To pašu varētu sacīt par Paskoli, ka viņš ir liels meistars savā "Kleinmalerei", -vienkāršās pieticīgās dzīvītes un viņas varoņu apskatē. Neviena cits kā Paskoli modernos laikos nav tik tuvu iekļāvies šai mazajā pasaulītē, kur apvārksni var ar roku sasniegt, kurās pazemīgie iemītnieki pļāšai ir sveši un nevajadzīgi. Turpretim, lielā pasaule un lielā politika Paskoli diapazonā, zaudējot no saviem samēriem, zaudēja arī no savas vērtības. Paskoli, kā bezprātis-ērglēns, trauc augšup, bet krīt atpakaļ samulsušām acīm, nespēdams panest bezgalīgo mirdzu. Tāpat viņš sapinas savos domu gājienos, kad lūko ziedot simbolismam, un viņa stils caur to tikai kļūst neskaidrs.

Lai gūtu vēl tuvāku ieskatu Paskoli mākslinieciskajā sejā, še nebūtu lieki īsos vārdos atcerēties tos tragiskos notikumus viņa dzīvē, kas uzspieda zīmogu viņa mākslai un pasaules uzskatam.

Viņa dzīves apstākļi nekad nav bijuši sevišķi līgsmi un saulaini. Laimes māte to nav lutinājusi. Agrā bērnībā nezināms ļaundaris nogalināja viņa tēvu; pēc gada aiz sirdsēstiem kapā sekoja māte, tad māsa un divi brāļi. Ģimenes sabrukšana dziļi satrieca Paskoli, kas tikai dzīvoja savējiem. Studiju gadi smagi, uztraukumu pilni, zem trūkuma zvaigznes. Arī vēlākos laikos viņa sviedru algas nepietika, lai atpirktu mātes māju; tā viņa karstā

vēlēšanās palika nepiepildīta. Lai iegādātu sev lauku mājiņu, viņam nācās upurēt zeltas medaļas, izpelnītas latīņu dzejas sacensībā Amsterdamā. Profesora maize vairākās provinces augstskolās, beidzot Boloņā, arī nebija bez sīvuma. Vecākā māsa Marija viņam visu mūžu uzticīgi stāvējusi pie sāniem. Paša ģimenes ligzdu nenovija, mīlestības prieki viņam neuzsmaidīja. Ilgas pēc neizdzīvotās personīgās laimes izskan vienā otrā dzejolī, starp citu "Addio". Bezdelīgas dodas prom ar saviem mazājiem; kaut arī dzejniekam būtu atvasītes, ko vāķēt garās bezmiega naktīs:

Oh! se, rondini rondini anch'io...
 io li avessi quattro rondinotti
 dentro questo nido mio di sassi!
 ch'io vegliassi nelle dolci notti,
 che in un mesto giorno abbandonassi
 alla libera serenità!

Tas apstākļi, ka dzejniekam nebija lemts izbaudīt tēva priekus, un ka jaunam māte mirusi, - izskaidro viņa patiku kavēties pie bērnu knādas, sērdienīšu asarotām gaitām.

Paskoli bija 26 gadi vecs, kad nosvērās par savu īsto dzīves ceļu un ieņēma dedzīgās studijās. No šī brīža viņš gandrīz vairs nepārkāpa sava kabineta sliegni-pārnestā nozīmē-, no kurienes laiku pa laikam atskanēja viņa ģeniālā dzeja. Ja arī māņi to aizvīla sāpus, tad vairs tik uz īsu brīdi. Sākumā viņš it kā tecēja pa straumi, piedaloties studentu dzīvē ar tās apsūnajušām tradīcijām. Bet šī ārišķība viņam drīz vien aprieba, un viņam pietika drosmes, atmet ar roku šai nivelējošai un spilgtumu necietīgai masai.

Žurnāls "Internazionale", kas ārdīja pastāvošo valsts iekārtu un pilsonību, modināja atbalsi Paskoli dvēselē 18 gadu vecumā. Mūsu rakstnieks "in spē" sāpīgi pārdzīvoja tēva nāvi, politisku intrigu upuri. Paskoli iestājās "Associazione internazionale dei lavoratori" un darbojās Andrea Kosta revolūcionārā žurnālā, ar zīmīgu virsrakstu "Martello". 1878. gadā Paskoli pat sacerēja graujošu ūdu sakarā ar atentātu pret Umberto I, par ko pārgalvim nācās nosēdēt 3 mēnešus cietumā. Ar to tad arī izbeidzās Paskoli politiskā un sabiedriskā karjera; turpmāk viņš vairs nepiedalījās idejisku cīnītāju rindās. No jaunības krasās pārlicības palika pāri vairs tikai kristīgā pietāte un utopiska ticība cilvēka gara cēlājām pamatīpašībām, rezignēta atziņa, ka caur ciešanām dvēsele šķīstās, izdaiļojas un aug spēkā: per aspera ad astra.

Paskoli atzīst, ka cīņa ir dzīves likums, bet gan tikai tai nozīmē, ka šim cīņas garam jāstāv par morāles principu sargu; mēs nedrīkstam būt kūtri karā pret ļaunumu. Paskoli "Piccolo Vangelo" tāpēc vietām sludina lietas, kas ir kardināli pretējas mūsu dabai, prasīdams par daudz cēlu ideālismu. Kristus krusta ceļš nav bijis velts, nav bijusi veltīga Viņa diženā mācība un paraugs, nav bijuši veltīgi visi gaismas vārdi un darbi cilvēces vēsturē.

Paskoli dzīve bijusi tik drūmas noskaņas, tāpēc ka nav izdzīvoti visi cilvēkam lemtie prieki līdz galam: "Una vita fatta di acuta nostalgia della vita non vissuta". Lai tukšumu piepildītu, viņš meklēja atvietojumus sapnī, kas ir cilvēka psiholoģiska nepieciešamība, kur izpausties neizdzīvotam temperamentam.

Tik sapņos un tumsšajā skujās
 man debess ir tuvu un mirdz;
 kā rožu pumpurs pilns smaršas,
 tā skumst man un ilgojas sirds.

/Fr.Bārda/.

Sr laiku Paskoli rada darbā mieru un savu niecīgu daļiņu laimes, jo kas ir mierīgs, tas jau drīkst sevi domāt laimīgu. Viņš pat iet vēl tālāk un dzied enkomiju sāpēm: "E benedetto dunque il dolore! O madre natura, siano grazie a te anche dal male ricavi per noi il bene!" Kopā ar māsu Mariju dzejnieks nostaigāja "l'erta viottola del dolore". Bet kraujais taks radījis "un giovanil appetito di gioia". Tagad sapalējusi garoza un sakņu šķīvis šķiet gausīga maltīte. Un šādu liesu barību, kas pietika, lai uzturētu prieku, Paskoli prata sameklēt arī sīkās parādībās: sulīgā auglī, staigāšanā, netrucētā miegā, nemaz nerunājot par nesavtīgo piēķeršanos jaunājam paaudzei un dzīves pabērniem. Bet Paskoli smaids ir un paliek sāpīgi, tie nedod pilnīgas aizmiršanās. Viņa smaids ir īss remdinājuma brīdis, kā bērnam mātes krūts/dzejoli "Ov'è?"/?kas tad vairs nevaicā, no kurienes nācis/tā Romānā tulko bērna raudas/; jo savas debesis viņš nu atradis.

Ticīgs cilvēks rod apmierinājum baznīcas paspārnē; Paskoli nosveras vairāk uz misticisma pusi; tomēr īsts katolis-dogmatīks viņš nekad nepalika, jo neatzina lāgā baznīcas ritus un ārējo autoritāti.

Tāda, apmēram, būtu Paskoli garīgā seja. Tālāk mūs interesē viņa dzejas ideoloģija. - Paskoli meklē dzeju, kas iemājo pašā lietu būtībā, viņš tāpēc neraksta izdomātu mākslotu "daiļi-

teratūru". Dzejniekam pietiek skatīties un klausīties: "Vedere e udire, altro non deve il poeta". Dzejnieks ir harfa, kas vibrē atbildot uz lietu izstarotām parādībām, ko uztvert spēj tikai viņa jūtīgais aparāts. Kad dzejnieks kādu daiļumu, tikai tad arī citi mirstīgie ierauga apslēptās vērtības. Paskoli, kā visi svaidīti "vatēs", nekad nav meklējis tēmu, bet bez apdomas klausījis savai dzīnai. Kur šī dzīna ir bijusi sparīga, tur cēlies daiļš mākslas darbs, kam materiālo genezi nebar atrast un arī nemaz nevajaga meklēt. Visie cienītākās tautā ir "Myricae" tieši tāpēc, ka viņu izpratnei nav vajadzīgas erudītas ziņāšanas nedz lieka prātošana, pietiek ar pakļāvīgu fantaziju.

Lasītājam pilnīgi jāpadodas dzejnieka nenosvērtībai: no ticības krist dievliedzības izmisumā, pēc priekiem grimt sērās, teikt dzīvību un ilgoties nebūtības. Un visā šai domu jucekli trūkst vienas noteiktas, galvenās domas. Izjūta visnotaļ spraiga, bet fragmentāra, saraustīta. Ja pieņemtu, ka šaubas arī ir viens noteikts konstants noskan, ožums, tad varētu atzīt, ka tas ir Paskoli raksturīgs gara stāvoklis. Visa ļaunā izpratējs Paskoli tomēr saglabājis zināmu dyseles svaigumu visos savas dzejas etapos, tāpat kā prozas darbos. Modernais laiks zināmā mērā saskaldījis arī Paskoli: blakus tieksmei atpakaļ uz nesamaitātības sirds skaidrību mēs redzam izlaužamies dzīves zinātāja un sapratēja skepsi. Tas citādi arī nemaz nav domājams. Apbrīnojot dabas pievilcību, nepiemirsīsim, cik tā iznīcīga! mūs pamāca Paskoli. Visa radība cieš un mirst. Nav tādas stabilas bāzes, kas

kuŗu neietekmētu Pandoras lāsts. Nav svarīgi, kādā ceļā Paskoli sasniedzis savu pārlicību par diviem poliem: labo un ļauno, starp kuŗiem svāstas cilvēka dzīve, -vai sentimenta vai intelekta ceļā, kau arī pēdējo mēdz uzskatīt par grūtāku un cienījamāku. Fakts ir tas, ka visa viņa dzeja liecina par tādu cerības paisyumu un bēgumu un mūžīgu neziņas stāvokli.

Platona "Faidonā" lasām: "Ja nav iespējams cilvēkam miesas graustā staigājot iepazīt patiesību, tad jāpielaiž viena no divām varbūtībām -vai nu mēs to nekad neuzzināsim vai arī tikai pēc nāves." Prof. Žakovs saka, ka dzīves Gordija mezgla gali noslēpti kaut kur nepārzināmā telpā, un mirstīgo acij ne mūžam neizsekot šiem pavedieniem. Patiesību vaigā skatīt cilvēkam ne mūžam nav dots, tas gudrās dabas likums. Lesings šo problēmu motivējis: "Ja Dievs tas Kungs vienā rokā turētu visu patiesību un otrā mūžīgo tiekšanos pēc tās, un teiktu man: Izvēlies! -es noslīgtu ceļos pie viņa kreisās rokas un lūgtu: Dod man to, jo istā patiesība pieder tik tev vienam!"

Parasti literarie kritiķi mēdz ielikt katrā dzejā visu, ko viņi paši zin vai -labākā gadījumā -lūko ik vārsmā ietelpināt visu tās autora garīgo bagažu, tādēji paplašinādami to līdz bezgalībai, bet līdz ar to arī laupīdami dzejas īpatnību, seju. Tāda arbitrāra rīcība noved pie nepamatotiem salīdzinājumiem un etiketēm.

Daudzi kritiķi apzīmē Paskoli par romatiķi un apskata viņu kopā ar Mandzoni un Leopardi. Tomēr Paskoli trūkst romanti-

nam raksturīgā cīņas gara. Viņa noskaņojums drīzāk ir idillisks, kas vairās straujuma. Redzes lokā ielaižams tik tik daudz, laipēc pūlēm darbinieks varētu sajūst pretstatu-atpūtas saldumu. Pārējais lai netraucē velti mūsu uzmanību. Paskoli idillisms nav dabas dots, bet gan pieredzes nobriedināts.

Nevarētu arī teikt, ka Paskoli ir tīrs humānists un "rinascimento" gara paudējs. Šo strāvu un laikmetu piekritēju galvenā, pat izsmelšā intrese bija tīri aistētiskas dabas, kurpretim Paskoli nekad nav bijis formas vērģs vien, Jau minējām, ka Paskoli viena stīga vibrē misticismā plūsmās. To varētu apliecināt ar paša autora vārdiem: "Li uomini amarono più le tenebre che la luce, e più il male altrui, che il proprio bene. E del male volontario danno torto biasimo a la natura, madre dolcissima/pasvītrājums mans-ref./, che anche ne lo spegnerci sembra che cū culli e ad-dormenti." Citā sakarā teikts: "La vita é bella". Daba ir gādīga māte, kas pat ar nāves rīksti mūs glāsta, velti mēs pierakstam taisnīgai mīlošai dabai pašu radītās ciešanas un konfliktus. Ja mēs nez nezinātu, ka tā runā Paskoli, varētu domāt, ka tas ir vidus laiku mistiķis. "Fioretti" garā. Dziļi ilaimīgie tāpat kā dziļi nelaimīgie šo nianšu parasti neredz.

Paskoli darbus analizējot neesmu jēmusi par mērauklu nevienu klasifikaciju, vienīgi ļāvusies šarman, iemīt katrā īstas iedvesmas izpaudumā. Analizei izlasīju dzejoļus, kas man lūkās daiļi vai dziļi vai arī rādīja Paskoli īsto seju, atstājot pie malas tos, kas manā vērtējumā neizpelnījās ievēribas. Citiem vār-

vārdus; skaidrā prātā, gaišā nomoda stāvoklī šīs talanta dzirkstis noslikst veselā banalitāšu jūrā. Tāda neapzināta, Svētā Gara dāvāta bija arī Paskoli radišana, pilna iekšējas uguns, vēl neizkristalizējušās, nenobeigta un reizēm dziļa. Viņa intuitīvā daba prēdestinēja tā filosofisko domu kā ne visai spraigu, maz konstruktīvu, līdz galam neizdomātu, vietām tieši pretrunīgu.

Bet mēs arī nebūt nemeklējam Paskoli dzejā gatavas teorijas, vienīgi noskaņas, ainas, praktisku kristietību. Viņa reliģiskā noskaņojumā bija kautkas no budisma bezcerību rezignācijas, illūziju zuduma, līdzjušanas visas pasaules ciešanām. Nāve un sāpes ir visspēcīgas. Cieš visa daba: ar radības vaiņagu cilvēku sākot līdz pat neorganiskai dabai. Leopardi sakā: "Apmeklējiet ziedošu dārzu visjaukākā gada laikā un novērojiet dažādās norises zaļumā un smaršās un kukaiņu sanēšanā raibajā puķu sagšā. Viss atrodas souffrance stāvoklī, vairāk vai mazāk. Saule svilina rozi, kam tā pati devusi dzīvību; bite nesaudzīgi izsūc medu lilijai visjūtīgākās vietās; koks nīkuļo skudru, gliemežu, lapsēņu punduru apsēsts. Visā dārzā nav nevienaspilnīgi vesela augs. Viņu dzīve ir nožēlojama; katrs dārzs ir plaša slimnīca; un ja šīs būtnes prātotu, tad nebūtība tām liktos labāka nekā esība." / "Pensieri di varia letteratura e di bella filosofia", VII, 106/. - Nav jaukākas domas par indusu drāmu noslēguma vārdiem: "Kaut visa dzīva radība kļūtu brīva no ciešanām!" Paskoli tik tiešām grib ticēt, ka beigās mīlestības spēks ir stiprāks par ienaidu.

Prozas rakstos Paskoli uzstādījis pats savu dzejas teoriju. Krājumā "Pensieri e discorsi" / Il tesoro di Barga / sacīts: "La poesia è nelle cose: si tratta di scoprirla." Un tālāk: "Mēs par daudz studējam, apsvešam. Immaginate un fiore che sia cosciente e dica: Questa foglietta la voglio così, quel petalo così, il calice a questo modo; la corolla no, a questo." Neki! ziedam jāveidojas spontāni, nepiespiesti. Ja tas sāktu labot sevi, viņa košums būtu apdraudēts: "Si può essere certi che il fiore per migliorarsi si guasterebbe". Paskoli juta savā dvēselē tādu naivu bērnu "fanciullino", kas visu apbrīno, par visu jūsmo, bet nav spējīgs spriest nedz kritizēt. Dzejnieks ir mūžīgs, nelabojams bērns, kas visu uzlūko brīnuma pilnām acīm, kā pirmo reizi radības rītā: "Sei il fanciullo eterno, che vede tutto con meraviglia, tutto come la prima volta." Kits izsaucas: "Nost ar Nūtonu! analizēdams vaļavīksni viņš ir iznīcinājis vienu no cilvēka gara daiļākiem lidojumiem." Savā oādā grieķu urnai Kits saka, ka saldas ir noklausītas melodijas, bet nesadzirdētās ir simtkārt maigākas. Vārdos tērptais ir daiļš, bet sevī pārdzīvotais - neaprakstāms. Tāpēc arī Wordsworth atzīst vientulību, vērošanu par nesatriecāmu gara spēku un radīšanas dzenuli "the self sufficient power of solitude", kurā dzimst un asinās domu kristalli. Dažreiz dzejnieka domas raisas un slīd ainas bez stingras loģiskas saites un nepieciešamības, kā aitera radītas vizijas vai karsoņa murgi, kas tomēr nav gluži bez pamata. Lamartins saka, ka

vienā asarā ir vairāk poēzijas nekā visas pasaules līrikā. Tomaseo iet vēl tālāk un atrod vairāk dailes vienkāršās nterjekcijās, nekā garos ēpos. -

Vārdi Paskoli liekas esam par daudz konkrēti, materiāli, zemes smaguma pilni; viņš vēlētos tos daudz smalkākus, gaisīgākus, nereālākus, lai tuvāk varētu izteikt dvēseles vārīgos pārdzīvojumus un sapņus. Viņš tos vēlētos klusos čukstos pateikt, nevis skaļā valodā. Viņš vēlētos ieaijāt lasītāju un vest to sev līdzīgu zemē "al dolce fiore del loto". Paskoli valoda, tiešām, rada pilnīgu mūzikas izjūtu. Kā zināms, jau vācu romantiķi uzstādījuši tēzi par mūzikas un dzejas afinitāti. Paskoli neizdevušās onomatopejas esam pēluši, kur tas bija vajadzīgs; šē turpretim izcelsim viņa apbrīnojamo valodas izjūtu un māku lietāt tādus terminus, kas rada pilnīgu lietu illūziju; viņš mīlēja tādus skaņas atdarinošus vārdus, kā: il brusio, lo scampanellare, il ronzare, lo stridere tremulante, lo sfrigolare, u. d. c., kas allaž likti vietā.

Paklausīsimies mazliet arī, ko saka kritika par Paskoli rangu italiešu literātūrā.

1907. gadā Kroče raksturoja Paskoli kā dīvainu maisījumu no spontānas dzejas un mākslotības. - Viņš citur atstāsta gadījumu, kad draugu pulciņā Karduči reiz pašķirstījis Paskoli sējumu, esot izsaucies: "Questa, non è poesia!"

1910. gadā Renato Serra izsacījās, ka, pētot Paskoli dzeju, jāapmierinājas ar atsevišķiem spilgtiem plankumiem, atsakoties uzzīmēt kādu seju visā pilnībā.

1912.gadā Emilio Āeki/Cecchi/slēdza, ka nav iespējams ietelpināt Paskoli dzeju kādā zināmā, noteiktā, absolūtā dēfinīcijā, jo tā nav radusies no viendabīgiem noskaņojumiem un pajēmieniem, bet jau savā būtībā nav īsti loģiski noteikta, līdz galam izrunāta.

1918.gadā Andrea Galetti nosprieda, ka Paskoli nav ierindojams nevienā novirzienā.

1919.gadā kāds progresīvs līterārs žurnāls skaidri un gaiši konstatē, ka presē ir paskolieši un antipaskolieši. -Bažus ga-
/7-II-1926, Lukā/
dus vēlāk/tad arī dibinājās "Società Italiana degli Studi Pascoliani", kurā ietelp pazīstami pētnieki; biedrība izdod periodisku rakstu krājumu, kur sīki pētīta Paskoli dzeja visādos sakaros. Bibliografija par Paskoli rakstiem aizjēmtu lielu skaitu lapas pušu.

1920.gadā Balbinò Džuljano jau redzēja Paskoli dzejā jaunas ticības apliecinājumu un misticisma ausmu Itālijā, kas neprasa pēc pēdējā noslēpuma atklāšanas, bet reliģijā apskaidrojas un samierinās ar dzīvi.

Nostādot Paskoli blakus citiem monumentāliem itāliešiem, nākam pie intresantiem slēdzeiniem. Apskatot viņu blakus Kardučī, mēs vis nemeklēsim afinitātes, bet gan aropretstata palīdzību izcelsim krasāki viena un otra īpatnības. Abi izauguši klasīku garā; taču viens izvērties par īstu paganismā apustuli, seno romieti, kurpretim otrs tapis jo pārliecinātāks kristīgais.

Arī Leopardi melnais, noliedzošais, galīgais pesimisms ir

svešs Paskoli. Viņš rezignēti uzņem liktens lēmumu, ir pat spējīgs bāli pasmaidīt, rasdams mierinājumu tuvāku mīlestībā istā Kristus garā. Otra atšķirība - Leopardi ir intelektuālists, Paskoli tīrasīņu jūtu cilvēks un dzejnieks.

D'Annunzio dāvā savu pēdējo "Laudi" mūsu dzejniekam, iedēvams viņu par "ultimo figlio di Virgilio", prole divina". Šis epitets "pēdējais Vergilija dēls" iet Paskoli līdzī visnotaļ.

Leopardi apdziedājis titanisku "Weltschmerz"; Mandzoni - morālistas vērtības; Paskoli - sēras, klusas ciešanas darba cilvēka ikdienas gaitās. D'Annunzio slavē laicīgos priekus, vitalitāti. Foskolo cerējis uz jaunu civilizāciju, kas celsies no varoņu kapiem un gāsto dievu altāriem. Karduči pauž pagāniskās civilizācijas sāku dienas. Katram ir sava noteikta seja, kai Paskoli nevienai nelīdzinās. - Paskoli mīļākie autori bijuši Vergilijis un Mandzoni. Šāda izvēle liecina, ka Paskoli literāriskais spriedums jau no sākta gala nav bijis diez cik gaišs, jo abi šie autori bijis bezgalīgi tāli viņa paša radīšanas veidam, - pirmais savā klasiski dzidrā formā bez ēnu rotaļas, otrs - ar formas pilnīgu nievāšanu un rigorozas morāles sludināšanu. Veļoties Karduči sejā, Paskoli skats bija kļuvis skaidrs attiecībā uz savu vietu, ko viņš necēla domās pārāk augstu.

Derētu vēl mest skatu uz Paskoli prozas darbiem, cik tālūtas mūsu sakarā vajadzīgs, - proti, lai redzētu, kā tur Paskoli rīkojas ar logikas likumiem un iedvesmu.

Kaut gan Paskoli bija literatūrvēsturnieks profesors augstskolā, tomēr vērtētāji viņu lāgā negrib atzīt par zinātnieku vai īsti mācītu vīru, jo viņš īstenībā nemaz arī nenodevās objektīvai pētīšanai, bet gan vingrināja savu aistētisko izjūtu. Tāpēc viņa apcerējumiem ir mazliet vecmodīga piegarša, kas, no vienas puses, neskan īsti ar moderno filoloģisko pētīšanu; no otras puses dažā lapā lapas pusē pāvīd brīnišķīgas krāsas un smaršas tā paša iemesla pēc. Paskoli darbu serija ir imponanta, kaut gan viņš vēlū sācis rādīt savus darbus tautai. Izcilu vietu ieņem pētījumi dantologijā, ko dzejnieks pats domāja savu mūža darbu esam, bet kam kritika, diemžēl, nēmedz vērtību. Vispār kā prozas rakstnieks Paskoli nav tās ievēribas cienīgs, kā dzejas laukā, kaut gan viņš pats bija citādās domās.

1904. gadā Paskoli saka "Poemi Conviviali" veltījumā Adolfo de Bosis: "...vai šīs dzejas patiks? Cerams. Bet, varbūt, tās gaida tāds pat liktens, kā "Minerva Oscura", kas deva ierosmi diviem jauniem sējumiem, kas gan apsmieti, nonievāti, nopulgoti, nicināti - tomēr dzīvos. Es miršu, bet šie mani darbi nē. To zinu droši: mans kaps runās. Mūsu tautas ģenijs Dante to uzrādīs saviem pēcnācējiem." Tik sāpīga nopūta izlaužas pār dzejnieka lūpām, par to, ka mācītie laika biedri neatzina viņa ilgo Dantes pētījumu slēdzienus, kaut gan pats viņš domājās esam atradis jaunu atslēgu Dantes simbolu izpratnei. Pats autors vērtēja šos Dantes sējumus augstāk visiem citiem savas spalvas ražojumiem. 1898. gadā nāca klajā "Minerva Oscura"; 1900. gadā - "Sotto il Velame"; 1902. gadā -

"La mirabile visione"; 1903. gadā - "Prolusione al Paradiso"; 1910. g. - "Virgilio e Dante" - savu uzskatu īss kopsavilkums. - Erudīti noska, notī pretrunīgās domās : vieni to apzīmē par pārspilētību bez kritikas un logikas pamata; cienītāji, turpretim, sajūsmināti, ka beidzot rasts īstais ceļš izprast: "brīnišķīgo architektūru, vienību un līdz šim vēl nepazīto Dantes domu dzīles." / L. Valli "Marzocco", 14-IV-12/. Neizšķirsim šo strīdīgu, jo tas neietelp mūsu uzdevumā. -

Bez tam, Paskoli sastādījis 4 antoloģijas skolām; divas no latīņu rakstniekiem, divas - izlase no italiešu un cittautu autoriem. Grāmatas satur atsevišķus rakstus par dažādiem literāriskiem jautājumiem un filosofiju. "Il fanciullino" ir viens no raksturīgākajiem un rāda Paskoli "confessio fidei" dzejā. Ierosinājums jemts no "Faidona". Kāds tebietis saka Sokratam, ka mūsu dvēselē mājō bērns, kas nebīstas nāves. Šo zēna tēlu Paskoli at-tīstaun izceļ, kā ikvienā no mums mītošo dzejas dzirstelīti. Kaut gan rakstā nav ieturēta stingras logiskas secības prasība, tomēr viss teiktais ir augstas kvalitātes, ja baudīts, kā atsevišķi domu graudi. - Šī mūsu dvēseles slepenā balss nav dzirdāma agrā jaunībā, jo tad vēl kairā ārpasaulē mūs vilina. Bet mūža vakarā mēs labprāt tērzējam ar šo spilgto dzejas garu, kas nekad nenoveco. Tāpēc lielie dzejnieki bijuši sirmgalvji. Homēru mēs taču iedomājamies, kā aklu tētiņu, ko ved pie rokas dzīvībā kūšājošs zēns, kas pēc kaislību vētrām daudz mīļāks. Tāpēc arī Homērs labprātāk kavējas pie Achilla nekā pie Helenas, pie Ciklopa nekā pie Circes.

Homēra dzejā erotiskais elements visvājākais. Tragediju autori, modernie dzejnieki, turpretim, liek mīlestības konfliktus savu darbu pamatos, caur ko gan kļūst drāmatiskāki, bet mazāk dzejis-ki. Tikai tas ir īsts dzejnieks, kas raksta "nje mudrstvuja lukāvo", kas uztver dabas parādības kā bērns, bez iepriekš sagatavotas noskaņas, nekritiskām acīm, ar sajūsmu.

Tāpat savās runās, visur Paskoli paliek sev uzticīgs tai nozīmē nozīmū. ka aizraujas, bet bez stabila pavediena savos vārdu ziedos. Kā dzejā tā prozā Paskoli patiešām rīkojas, kā viņa aprakstītais "fanciullino": aizraujas no zieda, putnu dziesmas, pie visa kā apstājas pa ceļam, bez sistēmas, bez ārēja attaisnojuma, tā vienkārši:

Ich singe, wie der Vogel singt,
 der auf dem Zweige wohnt;
 das Lied, das aus der Kehle dringt,
 ist Lohn, der reichlich lohnet.

Neesam pūlējušies dziedāt Paskoli nāpelnītās slavas dziesmas; taču, taisnībai godu dodot, jāsaka, ka nopietnas viņa darbu studijas katrā lasītājā izsauks godbijību un dažā labā pat sajūsmu.

F i n i s.
 =====